

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ**

PERIODICKÝ TISK NA PARDUBICKU ZA PRVNÍ REPUBLIKY

JAN BERÁNEK

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE
2008**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra historických věd
Akademický rok: 2007/2008

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jan BERÁNEK**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**

Název tématu: **Periodický tisk na Pardubicku za první republiky**

Zásady pro vypracování:

Přehled tisku dostupného v Pardubicích
Jednotlivé tituly: Východočeský obzor
: Východočeský rozhled
: Vpřed
: Východ
Obsah tisku
Srovnání klíčových událostí v jednotlivých novinách

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Archív Pardubice, Archív muzea na zámku v Pardubicích

M.Beránková: Dějiny československé žurnalistiky

Klímeš: Počátky českého novinářství

Alexandra Blodygová: Dějiny československého novinářství a československých novinových spolků

Leda: Česká multimediální encyklopedie

Křivánková,Beránková,Ruttkaj: Dějiny československé žurnalistiky

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Vlastimil Novák

Katedra historických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

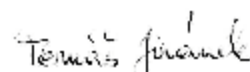
30. června 2008

prof. PhDr. Petr Vondr, CSc.

děkan

L.S.

doc. PhDr. Tomáš Jiránek, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 28. dubna 2008

Abstrakt

Mou bakalářskou práci jsem nazval **Periodický tisk na Pardubicku za první republiky**. Zabývám se v ní krajinickým tiskem, který se váže k výše uvedenému městu. Udělal jsem rešerši ze dvou místních novin a na jejím základě jsem se pokusil nelézt témata, kterým se v daném deníku častěji věnovali. Pro svou práci jsem si vybral jeden politický tisk, v mém případě *Východ*, což byly noviny Národní demokracie a jeden krajinický nepolitický tisk, *Východočeský Rozhled*. V kapitole dvě a tři se vždy věnuji danému periodiku. Nejprve jsem zhotovil výpisky z nejzajímavějších článků a na konci jsem z nich vyvozoval závěry. V závěru práce konfrontuji tyto své poznatky a pokouším se v nich naleznout společná témata, ale také rozdíly. Posouzení, zda se mi to povedlo, již nechávám na Vás.

Klíčová slova: regionální tisk; Pardubice; první republika; noviny;

Abstract

My bachelor work is named PERIODICAL PRESS IN PARDUBICE WITHIN THE FIRST REPUBLIC. I deal with local press in this work which is connected with the town above. I have done background research from two local newspapers and on its basis I have tried to find topics which are more frequent in certain newspaper. I chose one political press for my work, in my case VÝCHOD – newspaper of National democracy, and one local unpolitical press – VÝCHODOČESKÝ ROZHLED. I adress to certain serial in chapter two and free. First of all I made extracts from the most interesting articles and at the end I made summary from these extracts. In conclusion of my work I confront my findings and try to find common topics in them, but also differences. Examination, if I have done it, is up to you.

Keyworlds: regional Press, Pardubice, first republic, newspaper

Obsah

Úvod.....	1
1. Stav tisku v Československu za první republiky.....	2
2. Východ.....	7
2.1 Ročník první 1918.....	7
2.2 Ročník druhý 1919.....	8
2.3 Ročník třetí 1920.....	10
2.4 Ročník čtvrtý 1921.....	12
2.5 Ročník pátý 1922.....	12
2.6 Ročník šestý 1923.....	14
2.7 Ročník sedmý 1924.....	15
2.8 Ročník osmý 1925.....	16
2.9 Ročník devátý 1926.....	18
2.10 Ročník desátý 1927.....	21
2.11 Ročník jedenáctý 1928.....	24
2.12 Ročník dvanáctý 1929.....	27
2.13 Ročník třináctý 1930.....	30
2.14 Ročník čtrnáctý 1931.....	32
2.15 Ročník patnáctý 1932.....	36
2.16 Ročník šestnáctý 1933.....	38
2.17 Ročník sedmnáctý 1934.....	41
2.18 Ročník osmnáctý 1935.....	43
2.19 Ročník devatenáctý 1936.....	46
2.20 Ročník dvacátý 1937.....	48
2.21 Ročník jedenadvacátý 1938.....	50
2.22 Souhrn.....	52
3. Východočeský Rozhled.....	54
3.1 Ročník první 1931.....	54
3.2 Ročník druhý 1932.....	57
3.3 Ročník třetí 1933.....	60
3.4 Ročník čtvrtý 1934.....	62
3.5 Ročník pátý 1935.....	64
3.6 Ročník šestý 1936.....	66
3.7 Ročník sedmý 1937.....	68
3.8 Ročník osmý 1938.....	71
Závěr.....	75
Resumé.....	77
Použitá literatura.....	79

Úvod

Moji bakalářskou práci jsem pojmenoval *Periodický tisk na Pardubicku za první republiky*. Proč právě toto téma? Jednak proto, že jsem se narodil a prožil celý svůj život v Pardubicích a chtěl jsem se dozvědět víc informací o mém rodném městě. Někdo by mohl říci, že by stačilo přečíst si nějakou knihu, která se zabývá historií Pardubic, ale já jsem se rozhodl, že si udělám obrázek vlastní, a tak jsem si vybral ke studiu noviny. V období, o kterém píší, byly noviny hlavním zdrojem informací. Proto jsem si je vybral, abych si udělal komplexní představu o této době. Druhým klíčovým bodem je doba, kterou jsem se zabýval. Pro období první republiky mám slabost již dlouhá léta. Byla to doba, kdy vznikla Československá republika a v tomto období také dosáhla svého ekonomického maxima. Můj dojem z první republiky je takový, že se v tuto dobu lidé chovali k sobě daleko lépe. Nevím, jak jsem k těmto pocitům přišel, ale byly pro mne klíčové. Možná jsem se nechal ovlivnit gentlemanským chováním Oldřicha Nového nebo silnou osobností T.G. Masaryka. Zkrátka tato doba je pro mne něčím magická.

Zde jsem se zabýval pouze regionálním tiskem, který byl určen pro Pardubicko. Své téma jsem musel trochu zúžit, protože tisku vycházelo víc než dost. Pro svou práci jsem si vybral dvě periodika. Prvním, kterým se budu zabývat je politický list Národní demokracie, který byl v Pardubicích vydáván pod názvem *Východ*. Za první republiky vycházely noviny, které se veřejně hlásily k politickým stranám. Tento fakt mi přijde velmi férový, protože jsem si mohl představit, jaké ideje budou v novinách propagovány. Ani změnami odpovědných redaktorů nemohly změnit politická stanoviska, protože byla jasně určena příslušností k dané straně. Druhým periodikem, kterým jsem se podrobněji zabýval je *Východočeský Rozhled*, což byl krajský nepolitický tisk, který se pokoušel přinášet nezaujaté zprávy. V těchto novinách tedy nebyla daná politická linie, ale byly ovlivněny osobou, úsudkem a stanoviskem Stanislava Vinaře, který stál po celou dobu v čele redakce jako odpovědný redaktor.

Metody, které jsem zvolil pro zpracování své práce, jsou následující. Nejprve jsem se seznámil s těmito novinami a posléze jsem udělal rešerši toho nejzajímavějšího, co zde vyšlo. Na základě těchto článků se pokusím nalézt témata a formy, ke kterým se vracím po celou svou dobu. Rád bych také charakterizoval hodnoty, které zastávají.

1. Stav tisku v Československu za první republiky

V této kapitole se pokusím povrchově zmapovat situaci v tisku, která byla v Československu za první republiky. Budu zde využívat informace, které jsem získal v knize Dějiny České žurnalistiky III. od M. Beránkové. V celé republice byl k dostání celostátní tisk a také regionální tisk. Ve své práci se zaměřuji na tisk regionální, ale rád bych zde představil i periodika celoplošné platnosti. Tato kapitola má za úkol představit celostátní tisk, který byl doplňován tiskem regionálním. V dnešní době je součástí deníků, které jsou vydávány na celém území České republiky, samostatná rubrika, která se věnuje danému regionu. To samozřejmě za první republiky nebylo možné, protože nebyly rozvinuty informační technologie jako dnes. Dnešní technické poznatky nám umožňují, abychom si předávali poštu během pár minut pomocí e-mailu, ale zkusíme-li si představit, že články by musely být dopraveny do tiskárny pomocí pošty nebo kurýrů, tak by to bylo velmi složité a nákladné. Daleko jednodušší a funkčnější bylo, aby byla vytvořena síť regionálního tisku. Regionální tisk je:

„V žurnalistice to je označení periodik (novin, týdeníků atd.), které se váží k určitému místu, odkud čerpají informace a pro jehož publikum jsou určena. Regionální tisk informuje o událostech, které se v oblasti dějí nebo pro tamní obyvatele mohou mít význam.“¹

V Československu byla síť celostátních novin, které se vyznačovaly tím, že většinou propagovaly názory jedné politické strany. Tato periodika se k tomu naprosto otevřeně hlásila a nepokoušela se předstírat svou nezávislost. Byly zde i noviny, které si stály za statutem své nezávislosti. Nejdříve zde budu jmenovat ta periodika, která se otevřeně hlásila ke své politické straně. Uvedu vždy název a politickou příslušnost.

Komunistická strana vydávala *Rudé právo*, které vycházelo dvakrát denně. Jeho večerní vydání se jmenovalo *Večerník Rudého práva* a od roku 1928 *Rudý večerník*. Komunistická strana vydávala i list pro venkov, který nesl název *Rudý venkov* a v roce 1928 byl přejmenován na *Rudou záři*.

Československá sociálně demokratická strana dělnická vydávala noviny *Právo lidu* a *Večerník práva lidu*. Noviny, které byly určeny pro venkov se jmenovaly *Přítel lidu*.

¹ Kolektiv autorů pod vedením B. Osvaldové aj. Hádko: Encyklopedie praktické žurnalistiky. Libry. Praha. r. 1999, 1. vydání. ISBN 80-200-0640-0

Československá strana národně socialistická vydávala *Národní listy* a *České slovo*, což byly nejrozšířenější noviny dvacátých let ve střední Evropě. Vycházel i *Večerník české slovo*. *České slovo* byl list, kde byl patrný vliv hradní politiky.

Hlavním periodikem **Agrární strany** byl *Venkov* a *Lidový deník*.

Československá strana lidová vydávala od roku 1922 *Lidové listy*. V Praze vycházel *Lid* a jeho polobulvární odnož *Pražský večerník*.

Československá národní demokracie měla za svůj ústřední list *Národní listy* a také časopisy *Ženský svět*, *Mladý národ*, *Národní student*, *Národní učitel*, *Česká revue* atd.

Národní obec fašistická vydávala *Fašistické listy*. Dále bych pak uvedl časopisy *Vlajka* a *Fronta*.

Toto je pár příkladů politických periodik, která vycházela v období, o kterém píší. Zajisté by se dalo uvést daleko více novin a časopisů, ale to není úkol této práce. Chtěl jsem pouze ukázat, že zde vycházely noviny celostátní platnosti, které sloužily politickým stranám.

Nyní bych uvedl alespoň pár příkladů nezávislého tisku: *Lidové noviny*, *Národní osvobození*, *Tribuna* a *Národní politika*. Tato periodika nebyla podřízena politickým stranám, ale zastávala k politice svá nezávislá stanoviska.

Rád bych zde ještě osvětlil jeden termín, který budu ve své práci často používat.

Periodický tisk je:

„To jsou noviny a jejich různé modifikace jako deník, poledník, večerník, dále časopisy a jiné periodické tiskoviny vydané nejméně dvakrát ročně, pod stejným názvem a v typické úpravě.“²

Zde bych uveřejnil soupis krajinického tisku, platného pro pardubický región. Ve své práci představuji pouze dvě periodika, která na Pardubicku vycházela. Nejprve jsem si připravil soupis regionálního tisku, který zde za první republiky byl k dostání. Soupis jsem zhotovil podle *Bibliografie kraje Pardubického, krajský dům osvěty, Pardubice 1959, redigoval archivář Zdeněk Bičík*. Periodika jsou řazena podle abecedního pořádku.

Bratrství: list československé strany socialistické župy pardubické. První ročník 1919 vycházel pod názvem *Socialistický ruch*. Druhý ročník měl již titul *Bratrství*.

České směry: vycházely v úterý, čtvrtek a sobotu od roku 1931 do roku 1933.

² Kolektiv autorů pod vedením B. Osvaldové aj. Hádka: Encyklopedie praktické žurnalistiky. Libry. Praha. r. 1999, 1. vydání. ISBN 80-200-0640-0

Československý soudce: soudcovské listy byly vydávány Svazem soudců. Vycházely v letech 1919-1921.

Člověk: tribuna pro sociální, kulturní a etické otázky. Vydavatel a nakladatel byl pan J. Radoměřský. Vycházel v letech 1923-1925 v Pardubicích.

Divadelní list: čtrnáctideník Východočeského divadla. Vycházel v letech 1935-1937

Domovní právo: nepolitický list spolku majitelů domů v Pardubicích. Hájil zájmy a práva tohoto spolku. Vycházel pouze příležitostně v letech 1926-1940.

Football: vycházel v Pardubicích v letech 1937-1938.

Gedeon: věstník edice Ismael. Revue pro duchovní život přítomnosti a pro přátele Palestiny. Vycházel v letech 1930-1933.

Jednota: časopis pro sjednocení pracujících. Vycházel v Pardubicích pouze jeden rok a to v roce 1932.

Jezdec: největší list o koních a jezdeckých sportech. Vycházel v Pardubicích v letech 1929-1930.

Klásky: příloha časopisu Snaha. Dvuměsíčník vydávaný v roce 1931.

Krajem Pernštýnů: vlastivědný sborník škol okresu pardubického. Vycházel od roku 1921 až do roku 1938.

Králíkář československý: časopis ku povznesení králikářství. Vycházel pouze v roce 1926.

Kultura lidství: etická revue, vycházející v Pardubicích v letech 1922-1923.

Kulturní zpravodaj (A.S.P.): vydával akademický spolek v Pardubicích v letech 1936-1937.

Láska a pohlaví: list věnovaný poměru mezi mužem a ženou. Vydávala Osvěta lidství v Pardubicích v letech 1922-1926. Byl to měsíčník a vycházel celoročně mimo prázdnin.

Národní patrola: humoristický časopis, který byl vydáván příležitostně v letech 1921-1923.

Na stráž: věstník hasičských žup východočeských vycházel v letech 1931-1941

Nezávislost: nezávislý měsíčník věnovaný hospodářským zájmům živností, obchodů a středního lidu. Vycházel jednou měsíčně v letech 1931-1933.

Nový časopis učitelek škol mateřských: orgán společnosti Nová škola mateřská. Vycházel v letech 1930-1933.

Obchodní oznamovatel: oznamovatel pro východní a severovýchodní Čechy. Vycházel ve čtrnáctidenní periodě v letech 1930-1931.

Ohlasy nového života: noviny náboženských obcí církve československé ve východní diecési vycházely v letech 1930-1937.

Ohlasy z Polabí: věstník náboženské obce církve československého kraje pod Kunětickou horou vycházely v letech 1931-1935.

Okresní věstník pro politický okres pardubický: vycházel v letech 1929-1935.

Osvobození: nový kult lásky a života. List pro moderní osvobozené otázky, přirozenou mravnost a pohlavní ušlechtilost vycházel v letech 1924-1926.

Ozvěna: časopis průmyslové školy strojnické v Pardubicích vycházel v letech 1924-1928

Pardon: Československý ilustrovaný časopis věnovaný ušlechtilému sportu a chovu koní, který vycházel v letech 1920-1921.

Pardubice: měsíčník, který vycházel v letech 1922-1923.

Pardubický perník: humoristický, nepolitický časopis, který vycházel v roce 1940.

Pardubický sokol: zpravodaj tělocvičné jednoty SOKOL v Pardubicích vycházel jednou za měsíc v letech 1925-1939.

Přítel zahrad: pro chovatele drobného hospodářského zvířectva vycházel v letech 1924-1928.

Rudý východ: Týdeník komunistické strany, který vycházel v letech 1920-1935.

Samostatné směry: nezávislý list zájmů kulturních, sociálních a politických vycházel v letech 1900-1919.

Snaha: věstník jednoty evangelických pracovníků a křesťanů v ČSR. Vycházel v Pardubicích v letech 1929-1948 a byl to dvouměsíčník. Obsahoval přílohu Klásky.

Stráž bezpečnosti: list na ochranu zájmů bezpečnostních orgánů v Československu. Vycházel v Pardubicích v letech 1918-1938.

Šachový svět: vycházel v Pardubicích pouze v roce 1925.

Šemík: ilustrovaný měsíčník věnovaný povznesení stavu rolnického, zájmům chovatelským a ušlechtilému sportu koňskému. Vydával východočeský župní spolek pro zušlechtění koně. Vycházel pouze v roce 1925.

Šťastné noviny: nejnovější československý časopis slosovací, zábavný a poučný. Vydavatelem a nakladatelem byl bankovní dům Ota Resch a vycházel v Pardubicích v letech 1926-1929.

Turistický věstník: orgán Klubu československých turistů v Pardubicích. Vycházel v letech 1922-1943.

Úhor: vycházel v letech 1922-1934 v Pardubicích.

Úřední listy: vycházely ještě před vznikem samostatné ČSR a to pod názvem Úřední listy. Rok 1876-1942. Od roku 1929 je vydávala M. Kopecká v Pardubicích. Od roku 1934 byly vydávány Antonínem Tužilem v Dašicích.

Věstník děkanství pardubického: vydával Děkanství úřad v Pardubicích v letech 1932-1933.

Věstník pro vodní hospodářství: vydával spolek pro stavbu průplavu v letech 1924-1935.

Vpřed: hospodářsko-politický týdeník ŽOS župy pardubické. Vycházel od roku 1926 do roku 1939.

Východ: list české státoprávní demokracie pro východní Čechy. Vycházel od roku 1918 do roku 1940.

Východočeský obzor: orgán strany sociálně demokratické ve východních Čechách vycházel v letech 1907-1938. V letech 1915-1918 vycházel pod názvem Obzor českého východu.

Východočeská práce: list Národní strany práce na českém východě. Vycházel pouze v roce 1939.

Východočeský republikán: krajský orgán republikánské strany. Vycházel v letech 1919-1944, ale od roku 1940 vycházel pod titulem Východočeský kraj.

Východočeský rozhled: nepolitický krajský týdeník, který vycházel od roku 1931 až do roku 1941.

Výstavní zpravodaj: výstava tělesné výchovy a sportu republiky československé v Pardubicích. Byl vydáván v letech 1930-1931. Celkem vyšlo 40 čísel.

Zátiší: mírový časopis. Orgán Chelčického mírové společnosti, Jednoty mírové, Družiny československých válečných poškozenců.. Vycházel v Pardubicích v letech 1919-1922.

Nyní bych již přikročil k rešerším. Tato kratičká kapitola měla za úkol pouze poukázat na fakt, že kromě tisku regionálního byl i tisk celoplošný a přinést souhrn regionálního tisku na Pardubicku za první republiky.

2. Východ

2.1 Ročník první 1918

Periodikum *Východ* začalo vycházet ještě před vznikem samostatné Československé republiky. Má práce je zaměřená na období první republiky, ale myslím, že je důležité zmínit i období, ve kterém *Východ* vznikal. První číslo prvního ročníku vyšlo 2. března 1918. Podtitul zněl: *List české státoprávní demokracie pro východní Čechy*. Vydavatelem a redaktorem byl Dr. Cyril Čechrák. *Východ* byl tištěn ve společných knihtiskárnách v Pardubicích. Jednotlivá čísla stála 30 haléřů a roční předplatné bylo možno pořídit za 16 korun. Adresa redakce a administrace byla v Královské ulici č.p. 95 v Pardubicích a telefonní spojení bylo 133.

Celé noviny by se daly rozdělit do tří částí. První část se týkala politiky celosvětové, ale převážně pouze toho, co bylo ve spojitosti s českými zeměmi. V této části bychom našli i články, které se zabývaly kulturou. V druhém čísle mne zaujala rubrika s názvem *Ženská hlídka*, kde byl článek, který se věnuje tématu samostatnosti žen. Autor apeluje na to, aby byly dívky vychovávány tak, aby mohly samostatně vykonávat své povolání. Dále jsou tam recenze na knihy.

Druhá část měla název *Kronika kraje*. Zde byly uveřejňovány zejména zprávy z regionů. Ty byly děleny dle měst: Pardubice, Chrudim, Přelouč, Bohdaneč, Dašice, Česká Třebová, Vysoké Mýto, Litomyšl, Ústí nad Orlicí, Heřmanův Městec. Tato část není rovnoměrně rozdělena podle počtu měst. Rozsah zpráv je podle důležitosti daného města. Pardubice zde zaujímají největší část. Abych byl konkrétnější, tak uvádím témata, kterými se *Východ* zabýval v 6. čísle, které vyšlo 6. dubna 1918. Je zde článek, který dává v obecnou diskuzi stavbu prvního českého krematoria v Pardubicích. Dále je zde článek informující o koncertě moravských učitelů. Jako poslední bych uvedl článek o požáru ze dne 31. března 1918. Tento požár vypukl na Hlavním náměstí v Pardubicích. Tyto tři články dokládají, že v regionálních rubrikách bylo řešeno komplexně dění v každém výše uvedeném městě.

Třetí částí byla reklama, bez které by nebylo možno *Východ* vydávat. V prvním čísle bylo reklamě vyčleněno celých pět stran, zato v čísle druhém pouze strany dvě. Obvykle byly reklamě věnovány dvě až tři strany. V čísle 5 ze dne 30. března 1918 byly tři strany zaplněny reklamním tiskem. Celkem toto číslo čítalo dvanáct stran. Z toho nám plyne, že reklama zabírala zhruba 25 % celkové plochy *Východu*.

Dne 28.10.1918 vyšlo zvláštní vydání, ve kterém je otištěna Rakousko-Uherská kapitulace a články oslavující mír a svobodu, např.: *Konečně mír* a *Konečně svoboda*. Následujícího dne vychází další vydání, ve kterém jsou jisté změny. Vydavatelem a majitelem je *Společnost pro vydávání časopisu Východ v Pardubicích*. Jako odpovědný redaktor je zde uveden Bořivoj Spilka. Je zachována týdenní periodicitu a *Východ* vychází vždy v sobotu. Na první straně je otištěno prohlášení Národního výboru ČSL. Jsou zde jmenováni (Dr. A. Šrobár, A. Švehla, Dr. Al. Rašín, Dr. František Soukup a Jiří Stříbrný). V těchto časech velkých změn vychází *Východ* dle potřeby. Je to celkem pochopitelné, protože tisk musel informovat o tom, co se dělo a nových informací byla opravdu spousta. Reklama je stále na posledních stranách a už se začíná objevovat zřídka i mezi samotným textem. Číslo 36 ze dne 1.11.1918 je opět koncipováno podle výše zmíněného klíče, tedy politika celoevropská potažmo celosvětová, *Kronika kraje* a reklama. Reklamy je v těchto číslech velké množství, například v již zmíněném čísle 36 je z celkového počtu 12 stran reklamě vyhrazeno 5 stran. Je patrné, že témat bylo mnoho, protože *Východ* má stále větší rozsah stran. Dne 21.12. vychází *Příloha Východu*.

2.2 Ročník druhý 1919

Tento ročník je zahájen prvním číslem ze dne 1. ledna 1919, kde na titulní straně je uveřejněn článek *Poselství prezidenta Masaryka*. Je koncipován jako klasický novoroční projev prezidenta republiky, který je v současnosti vysílán vždy na Nový rok v televizi. Trocha bilancování a vidina do časů nadcházejících.

„Vánoční poselství prezidenta Masaryka ztělesnilo ducha nové československé demokracie.“³

V tomto roce se mění periodicitu a *Východ* vychází dvakrát týdně. V sobotu a nově ve středu. Sobotní vydání je stále důležitější. Toto tvrzení bych dokázal jednak rozsahem a jednak cenou. Rozsah jsem zprůměrnoval, protože jednotlivá čísla neměla stejný počet stran. Sobotní vydání čítalo mezi 10-12 stranami a středeční mělo průměrně stran 6. Cena sobotního vydání byla 40 haléřů a za středeční *Východ* tehdejší odběratel zaplatil o 10 haléřů méně, tedy 30 haléřů.

³ *Východ*.ročník 2. číslo 1. 1. ledna 1919. strana 1

Číslo 12 nám přináší spoustu změn. Je zde uveřejněna cena předplatného. Roční předplatné 24 korun, 1/2 roční 12 korun, 1/4 letní 6 korun, 1 měsíc 2 koruny. Jednotlivé číslo stálo 40 haléřů. V čísle 12 je uveřejněna nová adresa. Doposavad redakce sídlila na Královské třídě. Teď je uveřejněna adresa nová, na Wilsonově třídě. Redakce má novou adresu, ale stěhování, jak si jej představujeme my, neproběhlo. Změna adresy je pouhou formalitou, protože byly pouze přejmenovány ulice. Není to nic neobvyklého, protože v časech příštích se Královská třída dočká ještě dalších nových jmen. Dnes tuto ulici známe v Pardubicích pod názvem Třída míru. Další velké změny jsem si všiml v čísle 26. V tomto čísle je poprvé použit nový podtitul *Východu*. Na místo *List české státoprávní demokracie pro východní Čechy* je zde nový podtitul, který se odvolává k jedné politické straně. *List Československé Národní demokracie pro Východní Čechy*.

Dne 4. května 1919 vychází zvláštní vydání, které přináší zprávu o tragickém neštěstí československého ministra války M. Rastislava Štefánka. Další zvláštní vydání vyšlo v pátek 13. června a to na téma proč volit Národní demokracii. Toto zvláštní vydání je takovým „volebním průvodcem“, který prezentuje Národní demokracii. Obsahuje rady pro voliče jako např.: kde se volí, volební pokyny a samozřejmě volební program své strany. Na tomto zvláštním vydání není uvedena cena. Zřejmě bylo zadarmo. V dalších číslech pokračuje volební maratón. V čísle 50. ze dne 24. června mne zaujalo vydání jízdního řádu. Setkal jsem se s tím poprvé, ale při dalším bádání jsem zjistil, že to nebyl tak ojedinělý jev. Od 5. července do 6. srpna se mění periodicita a *Východ* vychází opět jedenkrát týdně a to v sobotu. Na podzim roku 1919 se mění rozsah *Východu*. Průměrně má sobotní vydání 8 stran a středeční pouze strany 4. Dne 25.10. vyšlo sobotní vydání číslo 78, které oslavuje vznik naší samostatné Československé republiky. Cena tohoto vydání byla 50 haléřů. Na titulní straně je podobizna prezidenta T.G. Masaryka a báseň od Karla Tomana, kterou bych zde rád ocitoval.

„Karel Toman

České pole

Jsou všichni naši mrtví s námi
a jejich dechem prapory se vlní,
po náměstí a nad branami.

Sen jejich stal se živým tělem,
myšlenka skutkem. S láskou
domov hledí
na řetěz králů v světě celém.

A šíře lány české země
volají k živým: Vezmi pluh a orej,

krásnější život dřímá ve mě.

A slunce hvězdy, větry světa
tvou dělnou rukou vesměs pocelují,
hle, malé obilí už metá.

Tisíc ruk se potká v práci,
tisíc srdcí jedním rytmem bije
pro štěstí příštích generací.
Jen bratrsky a spravedlivě
když budeš orat, zasívat a sklízet
požehná osud naší vině.⁴

Po této básni následují oslavné články, které se odkazují zejména na fakt, jak dlouho jsme jako národ museli čekat na svobodu. V rubrice *Kronika kraje* jsou články mapující den vítězství ve městech na českém východě např.: Pardubice, Opatovice nad Labem, Chrudim, Heřmanův Městec, Choltice, Chrast, Hrochův Týnec, Železné hory, Chotěboř, Choceň, Litomyšl, Česká Třebová. Je zde také článek, který se zabývá postavením žen v tomto slavném dni a má název *Slavné výročí a ženy*. Jsou zde uveřejněny plány na oslavu prvního výročí samostatné republiky Československé. Další čísla se věnují především průběhu oslav. Každé město se chlubilo, jak bouřlivě občané slavili a jaká všude panovala dobrá nálada.

2.3 Ročník třetí 1920

V prvním čísle ze dne 1.1.1920 je, jak tomu bývá každý rok, bilancování roku právě minulého. V zadní části *Východu* určeného reklamě je daleko více inzerce než v normálních číslech. Je zde klasická reklama, ale také klasické PF gratulace k Novému roku. Struktura dalších čísel je stejná, jako tomu bylo v předchozích ročnících. Nejprve zprávy celoplošného významu. Zde se objevují i zprávy o umění a o kultuře, např.: recenze na nová literární díla našich i světových autorů. Osobou odpovědnou za redakci byl Bořivoj Spilka až do 10. čísla. Posledním číslem, které redigoval bylo číslo 9 ze dne 31. ledna 1920. V 10. čísle ze dne 3. února Spilka uveřejňuje článek, ve kterém oznamuje svůj odchod a žádá všechny přispěvovatele, aby i nadále spolupracovali s časopisem *Východ* a s novým redaktorem Františkem Kratochvílem. Dne 7. února v čísle 11 se nám objevuje nová rubrika, která nese název *Malý oznamovatel*. V této části novin vycházejí drobné inzeráty.

⁴ *Východ*, ročník 2, číslo 78, 25. listopadu 1919, strana 1

„Slečna znalá psaní strojem a část. stenografie hledá místo do kanceláře. Nab. Pod zn. „Stálé místo“ do adm. t. l. 1126.“⁵

V čísle 14 ze dne 18. února 1920 je uveřejněný článek, ve kterém se vzpomíná na českého spisovatele Svatopluka Čecha. Zajímavostí je, že se narodil i zemřel v únoru. Od 18. čísla se mění cena na 32 Kč za rok, 16 Kč za půl roku, 8 Kč za čtvrt roku, 2,70 Kč za měsíc a jednotlivá čísla 50 hal sobotní vydání a 30 hal středeční. V tomto čísle vyšlo vysvětlení, proč se zdražilo. Stouply náklady na papír, materiál a též na mzdy. Na tomto zdražení je zajímavé, že proběhlo zpětně od 1. ledna 1920. Samozřejmě pouze pro předplatitele. Redaktor, píšící osvětlující článek, poukazuje na fakt, že *Východ* je nejlevnější v Pardubicích. Číslo 19 ze dne 6. března je speciální tím, že oslavuje narozeniny presidenta T.G. Masaryka. Na titulní straně jsou otištěny gratulace a poděkování za jeho dosavadní práci pro národ. Opět se zde objevuje vysvětlení, proč muselo být zdraženo.

Každý měsíc jsou ve *Východu* uveřejňovány účty pokladní Chrudimské spořitelny. Dalo by se říci, že všechna březnová čísla mají jedno společné téma. Tématem není nic jiného než volby. Dalším tématem, které se opakuje, je apel na podporu státní půjčky. V čísle 28 ze dne 7. dubna je uveřejněna kandidátka Národní demokracie. Dne 14. dubna v čísle 30 vyšel článek *Ze života našich kandidátů*. V tomto článku představují svým voličům kandidáty. Píše se o jejich životě a práci a je zde také uveřejněn program Národní demokracie. V čísle 31. ze dne 17. dubna je představen nový odpovědný redaktor. Je jím Miroslav Bartoš a jeho cílem je zvětšit náklad a rozšířit tisk i mimo Pardubice. První volby do Národního shromáždění již proběhly, ale hned v čísle 32 ze dne 21. dubna začíná nový politický boj, tentokrát o senát. V čísle 36. ze dne 5. května je oznámeno další zdražení a to na 44 Kč/rok, 22 Kč/půl rok, 11 Kč/čtvrt rok, 3,70 Kč/měsíc a jednotlivá čísla stojí 40 a 60 hal. Sobotní vydání *Východu* je dražší. To je již druhé zdražení v jednom roce, ale bude následovat ještě jedno, a to velmi brzy po tom druhém. Dne 12. května v čísle 38 je uveřejněno další zdražení. Nové ceny vypadaly takto: 48 Kč/rok, 24 Kč/půlrok, 12 Kč/čtvrtrok, 4 Kč/měsíc a jednotlivá čísla stála 50 hal středeční a 80 hal sobotní vydání. V tomto čísle je, stejně jako dříve, vysvětleno, proč muselo být zdraženo. Důvody pro zvýšení ceny jsou opětovné zdražení papíru a také stouply náklady na sazbu. Toto zdražení opět proběhlo zpětně a to k datu 1. dubna 1920. Od 67. čísla ze dne 28. srpna vychází *Východ* jedenkrát týdně a to z důvodu zdražení papíru. Novým odpovědným redaktorem se stává František Pechar. V den státního svátku, tedy 28. října 1920, v čísle 76 vyšly články, které oslavují slavný den a také se ohlížejí zpět. Bilancují první

⁵ *Východ*. ročník 3. číslo 11. 7. února 1920. strana 6

dva roky československé samostatnosti. V tomto čísle byla otištěna báseň od Viktora Dyka s názvem *Před sedmou horou*. Dalo by se říci, že další čísla třetího ročníku nejsou moc zajímavá. Poslední číslo roku 1920 vyšlo přesně na Štědrý den, tedy 24. prosince. Jako obvykle se věnuje času Vánoc a je zde více reklamy než v obyčejných číslech.

2.4 Ročník čtvrtý 1921

První číslo čtvrtého ročníku vyšlo 1. ledna a jak už tomu bývá na počátku nového roku, bylo plné bilancování, ohlžení se do let minulých a plánů a přání do roku nadcházejícího. Člověkem odpovědným za redakci je stále František Pechar a periodicitu *Východu* se ustálila na jednom vydání týdně. Zůstalo sobotní vydání. Průměrně měl *Východ* 6 až 8 stran a reklamních inzerátů stále ubývá, což svědčí o částečném úpadku novin.

Sám za sebe musím říci, že ročníky 1921/1922 mne vůbec nezaujaly. Tisk je monotónní a zprávy a reportáže nejsou příliš poutavé. Z toho ročníku jsem proto vybral pouze některé články, které by stálo zato zde zmínit. Dne 5. března je otištěna gratulace našemu prvnímu prezidentovi T.G. Masarykovi. V ročníku čtvrtém se též objevují nové rubriky. Jsou zde uveřejňovány šachové partie, a to od čísla 29 ze dne 16. července 1921.

Zajímavé je, že 28. říjen je zde vyobrazen nejen jako den oslav, ale k tomuto dni vyšly i články, které poukazují na chyby.

„Tři léta hospodaříme na svém. Otázka je, zda hospodaříme nejlépe a z chyb se učíme; nejvíce kritiky slyšíme od našich lidí ve zněmčeném území.“⁶

V tento den vyšla mobilizační vyhláška. Celý rok se vyznačuje tím, že všude po *Východu* jsou drobné inzeráty, které apelují na čtenáře. Jako příklad bych uvedl „Žádejte *Východ* na všech veřejných místech,“ nebo „Inzerujte ve *Východu*“. Dne 23. prosince vyšlo poslední číslo čtvrtého ročníku, které bylo zaměřené na Vánoce.

2.5 Ročník pátý 1922

První číslo vyšlo 1. ledna a za zmínku stojí pouze to, že v tomto čísle jsou skoro čtyři strany reklamy. To je pochopitelné, protože zde vycházejí poděkování zaměstnancům a spolupracovníkům firem, které inzerují v průběhu celého roku. Ve *Východu* se občas objevuje rubrika *Feuilleton*, což je kulturní rubrika, ve které vychází recenze, medailónky a kulturní

reportáže. Zajímavostí je, že v čísle 4 vyšel kreslený vtíp, který zesměšňoval politiky. Tento vtíp byl převzat z *Lidových novin* a autorem byl pan Král. Text této anekdoty bych zde citoval:

„Pánové, naši poslanci slíbili, že osnovu, o níž jsem se právě zmínil, přivedou k platnosti ještě této zimy, ale uvažte, pánové cožpak jsme měli dosud nějakou pořádnou zimu?“⁶

Dalším faktem je, že od tohoto čísla je odpovědným redaktorem K. Krpata. V čísle 5 se objevuje rubrika *Hlídka Mladé generace*, což jsou zprávy o národně demokratické mládeži. V dalších číslech jsou nové rubriky např.: *Hospodářský obzor*, *Sociální obzor*, *Sport*, *Technický obzor*. Od čísla 18 je stále více reklamy, 1,5 až 2 strany, což svědčí o částečném vzchopení se *Východu*. V čísle 28 mne zaujal otištěný jízdní řád na straně páté, který byl pro hlavní trasu Praha-Pardubice-Brno-Přerov a také pro trasy Pardubice-Chrudim-Německý Brod, Choceň-Litomyšl, Choceň-Broumov. Jako příklad bych uvedl vlak, kterým jste se mohli dostat z pražského Willsonova nádraží do Pardubic. Pokud vyjedete v 7.10, tak podle jízdního řádu v Pardubicích budete v 9.09. Cesta vlakem tedy trvala asi dvě hodiny.

V čísle 25 se objevuje rubrika *Různé zprávy*. V této rubrice jsou, jak název napovídá, zprávy různého charakteru. Jsou daleko kratšího rozsahu než jednotlivé články.

V čísle 33 ze dne 12. srpna je zajímavý článek *Konsumenti a ceny životních potřeb*, který se zabývá porovnáváním cen. Ceny srovnává s rokem 1914. Nyní bych rád uvedl pár příkladů. První číselný údaj se vztahuje k roku 1921 a druhý k roku 1922. Brambory: 10,7krát, 20,5krát; hovězí: 11krát, 13,1krát; vepřové: 12,6krát, 14krát; máslo: 18,6krát, 16,5krát; obuv: 16krát, 13,3krát; kanafas: 27,6krát, 18,4krát.

Od 36. čísla, které vyšlo 2. září, je odpovědným redaktorem Josef Chlupáč. Změna ve vedení je patrná. Noviny dostávají přehlednější vzhled a nalezneme zde daleko více dílčích rubrik, které zasahují takřka do všech sfér občanského života. Noviny měly většinou 8 stran. První pomyslný oddíl tvoří týdenní zprávy ze světa, domácí zprávy a již zmíněné rubriky. Objevují se zde *Kulturní hlídka*, *Hospodářská hlídka*, *Živnostenský věstník*, *Zaměstnanecká hlídka*, *Organizační věstník*, *Sokolská hlídka*, *Vojenský věstník*, *Studentská hlídka*, *Ženská hlídka*, *Sociální hlídka*, *Literární koutek*, *Feuilleton* a *Rolnická hlídka*. Tyto rubriky se neobjevují v každém čísle, ale jsou střídány dle aktuálních událostí. Druhou částí jsou již zmiňované *Zprávy z kraje*, kterým byla věnována podobná část jako oddílu prvému, tedy tři

⁶ Východ. ročník 4. číslo 44. 28. října 1921. strana 1

⁷ Východ. ročník 5. číslo 4. 21. ledna 1922. strana 4

stránky. Třetí částí byla reklama, která zabírala asi dvě strany. Reklama nebyla samozřejmě pouze na posledních dvou stranách, ale nacházela se i mezi samotnými články.

Na první pohled je zajímavé číslo 39 ze dne 23. září. Upoutalo mne proto, že úvodní strana je vytištěná barevně, respektive červeně. Bylo tomu tak kvůli zvláštní události, jež se na Pardubicku udála. Do východních Čech zavítal prezident T.G. Masaryk. Toto číslo mělo celkem deset stran a z toho čtvrtina byla zaplněna reklamou.

2.6 Ročník šestý 1923

Šestý ročník byl zahájen 1. ledna, kdy vyšlo 1. číslo a je plné PF přání a reklamy. Na tomto čísle není nic neobvyklého. Číslo 3 ze dne 5. ledna je vydáno pod hlavičkou „zvláštní vydání“. Celé číslo se věnuje atentátu na ministra financí Dr. Aloise Rašína. Cena tohoto zvláštního vydání byla 50 hal. Toto číslo bylo levnější než normální čísla, která stála 80 hal. To je pochopitelné, protože obsahovalo pouze jeden list. Když už píšete o ceně jednotlivých novin, tak se musím zmínit, že od 4. čísla se mění cena jednotlivého vydání z 80 haléřů na 1 korunu. Cena předplatného zůstává stejná.

Všechna nadcházející čísla obsahují vždy zprávy o zdravotním stavu Dr. Rašína a komplexně zpravují veřejnost o této záležitosti. Dne 24. února vychází *Východ*, na jehož titulní straně je Rašínova podobizna a článek s názvem *Budeme věrni zásadám dr. Rašína i po jeho smrti!*. Toto číslo oznamuje smrt již několikrát zmíněného politika, který podlehl svým zraněním dne 21. února 1923. Byla zde otištěna báseň od Viktora Dyky, kterou bych rád uvedl. Poukazuje na činy, které Dr. Rašín vykonal pro náš národ.

„Památka na reka necht' žije v dětech, vnucích.
Tvých chorob, národe, buď lék vždy účinný.
V budoucno hledí v doby evolucion
jasně a pevně oči hrdiny.

Až přijde chvíle, v které umdlí síly,
když cesta dlouhá, meta daleká.
Vzpřim se vzchop se, a když bouře šílí,
vzpřim se a vzchop se, vzpomeň na reka!

Přemoci vše, co drtí tě a deptá
sil myšlenka ti dodá jediná:
Tam v říši stínů stín se tě kdys zeptá

Ty, který za mnou jdeš – co otčina?⁸

Tuto báseň pokládejme za tečku hrůzné události, která zasáhla značnou část tehdejší veřejnosti. Články na téma osoby Aloise Rašína se budou vyskytovat i v dalších číslech a dokonce i v dalších ročnících *Východu*. Další významnou událostí, kterou se zabýval *Východ* v šestém ročníku je oslava 60. výročí sokolství v Pardubicích. Články na toto téma se objevují v číslech 27 a 28.

Jak jsem již napsal, *Východ* byl politickým tiskem, hájícím zájmy Národní demokracie, a tak není divu, že značnou část své plochy v číslech 36-39 věnoval předvolebnímu boji. Roku 1923 se konaly volby do obecního zastupitelstva a *Východ* velmi důrazně apeluje na své čtenáře, aby podpořili členy Národní demokracie. V 39. čísle ze dne 9. září byla otištěna kandidátka již zmíněné strany. Mne na této kandidátce zaujala dvě jména, protože obě jsou spojena s *Východem*. Oba pracovali jako redaktori – Bořivoj Spilka a Josef Chlupáč. Volby se konaly dne 10. září 1923. Číslo 40 opět neslo hlavičku s nápisem „zvláštní vydání“ a věnovalo se samozřejmě volbám. Toto vydání mělo celkem čtyři strany a přineslo radostnou zprávu, že Národní demokracie ve volbách získala celkem 2513 hlasů, což jí přineslo druhé místo. V čísle 44 ze dne 13. října je článek, ve kterém se řeší jednotnost oslav dne vzniku republiky. V čísle 46 se články věnují převážně oslavám 5. výročí Československé republiky. Toto vydání obsahovalo celkem pět stran, které byly určeny reklamě. Posledním číslem šestého ročníku je číslo 54. Je to číslo vánoční a mělo celkem dvanáct stran, z nichž bylo 3,5 strany věnovány reklamě.

2.7 Ročník sedmý 1924

Stejně jako předchozí ročníky i ročník sedmý začíná novoročním vydáním z 1. ledna a je plně ohlazení se do roku minulého. Samozřejmě zde jsou PF gratulace a reklamy. Na titulní straně je otištěna část projevu Dr. Karla Kramáře. Mne celkem zaujalo číslo 10, v němž je otisknut článek ke 100. výročí narození českého hudebního velikána, nesoucí název *Bedřich Smetana*. Dalším číslem, které se věnuje významné osobě z českých dějin, je číslo 22. Toto číslo ze dne 24. května je věnováno M. R. Štefánkovi. Články zde pojednávají nejen o jeho životě, ale především o jeho práci. Poukazují na jeho významnou práci při budování samostatné Československé republiky. Nejzajímavějším číslem tohoto ročníku pro mne bylo

⁸ *Východ*, ročník 6. číslo 10. 24. února 1923. strana 1

číslo 37 ze dne 6. září. Toto číslo se zabývá významnými pardubickými pedagogy. Jsou zde články, které se věnují Jiljovi Vratislavu Jahnovi, který byl ředitelem reálky. Medailónky o jeho osobě doplňují články o školství v Pardubicích. Rád bych zde citoval jeden výrok, který byl o něm napsán v článku *Jiljí Vratislav Jahn na reálce*.

„Jahn nebyl vzorem v práci, humánním jednání, lásce k národu jen studujícím, ale také členům učitelského sboru.“⁹

O toto číslo musel být velký zájem, protože je zde velké množství reklamy. Reklamnímu tisku jsou zde věnovány celkem čtyři strany. Jak už tomu je zvykem, tak dalším významným číslem bylo to, které se vztahuje k 28. říjnu. Bylo to číslo 44 a celkem obsahovalo šestnáct stran, z nichž sedm bylo věnováno reklamě. Zde bych viděl značnou proměnu, protože v předchozích letech se pouze popisovalo, jak probíhaly oslavy nebo vzpomínky na slavný den vzniku republiky, oproti tomu se nyní objevují smělé plány do sedmého roku svobody a popis oslav je zde jakousi „novinářskou omáčkou“. Posledním číslem je 51 a vztahuje se tradičně k nadcházejícím svátkům vánočním.

2.8 Ročník osmý 1925

Osmý ročník byl zahájen 1. ledna a první číslo mělo šest stran. Dvě strany byly věnovány reklamě a firemním PF gratulacím. Zodpovědným redaktorem zůstává Josef Chlupáč a cena předplatného a sídlo zůstávají stále stejné.

Povšiml jsem si, že reklama se v průběhu let 1924 a 1925 trochu změnila. Ve *Východu* inzerují stále větší firmy, které zabírají daleko více místa. Dříve zde bylo mnoho inzerentů, kteří zviditelňovali své podniky drobnými inzeráty. Byly to převážně pardubické firmy. V průběhu těchto let se v novinách objevují podniky, které mají daleko více peněz na reklamu. Jako příklad bych uvedl firmy Radiotelefonie Patria, minerální voda Poděbradka a velké bankovní společnosti. Významné bylo 10. číslo ze dne 7. března, kde vyšel článek k životnímu jubileu presidenta T. G. Masaryka, který oslavil 75. narozeniny. Zde jsou shrnuty zásluhy a něco málo k jeho osobě. Tento článek napsal Josef Chlupáč. Vzhled titulní strany byl ozdoben Masarykovou podobiznou, která byla umístěna uprostřed strany. V 15. čísle ze dne 11. dubna mne zaujala celostránková reklama firmy Baťa.

⁹ Východ. ročník 7. číslo 37. 6. září 1924. strana 3

Jelikož *Východ* byl politickým periodikem, tak se zabýval i konkurenčními stranami. V čísle 17. ze dne 25. dubna vyšel článek, který ohlašuje vznik nových politických stran, které se zúčastní příštích voleb. Píše se zde o vzniku stran Úřednické, Agrární, Domkářské a Nezávisle komunistické. Je zde vyslovena hypotéza, že pouze strana Agrární má šanci na úspěch. Následující číslo, které vyšlo dne 1. května se věnuje oslavám svátku práce. Rád bych uvedl, že tento den byl ve *Východu* popisován jako velký den všech lidí, kteří pilně pracují a tím pomáhají své zemi v jejím rozkvětu. Rok 1925 se vyznačuje jednou důležitou událostí, která se odehrála na konci roku. Touto významnou událostí byly volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu. Ve 43. čísle ze dne 24. října se píše o nadcházejícím svátku ve spojení s volbami. Rád bych uvedl titulky některých článků z toho čísla: *28. říjen ve volebním boji*.

„Den 28. října nesmí být znevažován pustotou volební vřavy, jež je místy rozpoutána až na úkor osobní bezpečnosti a občanské cti.“¹⁰

Dalšími články jsou: *Pro vítězství Národní demokracie, Národně demokratické dělnictvo ve volebním boji*. V čísle 45 ze dne 4. listopadu se apeluje na voliče a je představen program a kandidáti. Do Poslanecké sněmovny byl na prvním místě Bedřich Dudych a do Senátu JUDr. Jaroslav Brabec. Články ve *Východu* se snažily oslovit co nejširší veřejnost. Byly zaměřeny na válečné veterány, státní zaměstnance a byl zde také článek *Mladým voličům*. Bylo zde upozornění, že předseda strany Karel Kramář vystoupí dne 5. listopadu na veřejné schůzi u Zlaté štiky. Na této schůzi též promluví hlavní kandidát do Senátu Jaroslav Brabec. Hned v dalším vydání, tedy v čísle 46 ze dne 11. listopadu, je otištěn projev Dr. K. Kramáře, ve kterém vzpomíná na shromáždění na pardubickém náměstí z roku 1920 a ohlíží se, co vše se za ta léta podařilo udělat. Promlouvá k dělnictvu a dále se zabývá programem své strany. Předkládá nutnost daňové reformy, pojištění soukromých zaměstnanců a upozorňuje na zbytečnost zakládání nových politických stran. Podle jeho názoru nové strany napomohou pouze k tříštění národa. V tomto čísle pokračují apelace na další složky společnosti např.: *Československé učitelstvo!*. Mne zaujal článek s názvem *Prohlašujeme...*, ve kterém se řeší fakt, že nadcházející volby rozhodnou ženy. V číslech 47 a 48 se většina článků zabývá předvolební agitací. Dne 2. prosince v čísle 49 vyšly výsledky voleb. Pro stranu, kterou prezentuje *Východ*, tedy pro Národní demokracii, volby dopadly velmi špatně. Z celkových osmi politických stran se Národní demokracie umístila na místě sedmém. To bylo naprosté fiasko. Posledním číslem osmého ročníku bylo 53. číslo ze dne 22. prosince, které mělo

celkem deset stran a z toho tři byly zaplněny reklamou. V tomto čísle nejsou pouze články o Vánocích, ale také kritika nové vlády.

2.9 Ročník devátý 1926

Novoroční vydání je plné ohlížení se za rokem minulým. Je to klasické zahájení nového roku, ale přece jen 1. číslo devátého ročníku je něčím zvláštní. Je zde uveřejněno blahopřání Dr. Karlu Kramářovi k jeho 65. narozeninám, které oslavil 27. prosince 1925. Je zde také podobizna již zmíněného jubilanta.

Zajímavé, tedy alespoň pro mne, bylo číslo 5 ze dne 30. ledna. V něm se řeší parlamentní krize. Parlament nebyl svolán od doby, kdy byl zvolen nový předseda vlády, tedy od listopadu předchozího roku. V novinách je zveřejněna hrozba, že pokud nebude věc napravena, tedy svolán parlament, tak se věc vyřeší pomocí ústavního ustanovení. V tomto čísle je také uveřejněna ještě jedna důležitá informace. Není sice celostátního významu, ale pro Pardubice byla zásadní. Na straně druhé je otištěn návrh sportovního stadionu, který měl být zbudován v Pardubicích. Autorem tohoto projektu byl architekt Karel Řepa.

Povšiml jsem si, že celkem častým jevem ve *Východu* bylo děkování primáři MUDr. Františku Mesánymu. Objevuje se několikrát v průběhu všech ročníků a je řazen mezi reklamní tisk. Hned v nadcházejícím čísle ze dne 6. února je zpráva o svolání parlamentu podle ústavního ustanovení. O svolání požádaly dvě pětiny poslanců.

V 8. čísle ze dne 26. února je vzpomenuo třetí výročí smrti Dr. Rašína. Toto výročí je použito ke kritice současného stavu politiky. Kritika je čím dál tím častější součástí novin. V tomto čísle je též uveřejněna cena slova v inzertní rubrice *Malý oznamovatel*. Cena byla 50 haléřů za slovo. Politický stav se natolik vyhrotil, že číslo 12 ze dne 20. března přináší zprávu o demisi Švehlovy vlády a nastoupení vlády úřednické. V čísle 16 ze dne 17. dubna vyšel článek s titulkem *Co dále?*, který se zabývá myšlenkou předčasných voleb. Tento nezdar se samozřejmě velmi hodil Národní demokracii, pro kterou nedopadly listopadové volby příznivě. To bych doložil tím, že v čísle 20 ze dne 15. května vyšel článek, ve kterém se píše, že Národní demokracie je opět na vzestupu.

„Národní demokracie prokázala před celou veřejností v minulém týdnu, že je v Čechách i na Moravě po nezdaru listopadových voleb na svém postupu. Je v ní radostný ruch a zřejmé obrození, jež stranu očividně sílí morálně i politicky.“¹¹

¹⁰ Východ. ročník 8. číslo 43. 24. října 1925. strana

¹¹ Východ. ročník 9. číslo 20. 15. května 1926. strana 1

Trochu odlehčení do nepřehledné politické situace přináší další číslo, které se zabývá 50. výročím úmrtí českého velikána Františka Palackého, který zemřel 26. května 1876.

V čísle 24 ze dne 12. června je uveřejněna zmínka o rostoucí oblíbenosti fašismu. V Itálii je již fašismus u moci a jeho myšlenky si nacházejí své přívržence i v Československu. Je zde napsáno, že jednak k tomu přispívá politická krize a druhým možným důvodem je ztráta vůdcovství. Podle *Východu* je nutné najít silnou osobnost, která by mohla vést národ. Taková osobnost ovšem chybí. Udávají hned několik důvodů, proč zde není žádný schopný politický vůdce. Někteří se zdiskreditovali, jiní zestárli či omrzeli veřejnost.

V následujícím textu jsem se zaměřil především na zpravodajství politické a kulturní, je však třeba uvést, že všechny výše zmíněné rubriky zůstaly v periodiku zachovány.

Velkou změnou pro *Východ* je číslo 27 ze dne 3. července, protože se mění zodpovědný redaktor. K pomyslnému „kormidlu“ se dostává Vilém Vlček. Pod jeho vedením se noviny mění, což bude patrné z textu této práce. V tomto čísle je otištěna fotografie obchodní školy v Pardubicích.

Ve 29. čísle ze dne 17. července je uveřejněna podobizna K. V. Raise a fotografie obchodní školy ve Vysokém Mýtě. Další významnou osobou, kterou *Východ* přiblížil svým čtenářům, byl Karel Havlíček Borovský. Dne 31. července v 31. čísle se na titulní straně objevila podobizna již zmíněného autora a byl zde otištěn článek *Pardubický projev úcty k Havlíčkovi*. Tento článek byl vydán k 70. výročí jeho smrti. Hned v dalším čísle ze dne 7. srpna na straně druhé byl vydán článek, který se zabývá slatinnými lázněmi Bohdaneč u Pardubic. V čísle 34 je fotografie chaty Karla Kramáře v Jablonném nad Orlicí a je zde také podobizna Aloise Jiráska.

Zajímavou změnu jsem zaregistroval v 37. čísle ze dne 11. září, kde jsem si povšiml nového designu. Názvy rubrik byly v rámečcích, což novinám po grafické stránce nepochybně prospělo. Domnívám se, že za změnou stojí především fakt, že *Východ* od tohoto čísla vychází v nové tiskárně Trohoř a synové ve Dvoře Králové nad Labem.

V tento den vyšel i zajímavý rozbor současné politiky, jejímž autorem byl Vilém Vlček, a titulěk tohoto článku byl *Co se u nás děje*. Noviny měly osm stran, z nichž dvě byly určeny reklamnímu tisku.

Dne 2. října ve 40. čísle vyšel článek, který popisoval schůzi fašistů v Pardubicích. Můj dojem z tohoto článku byl zvláštní, protože byl psán tak, jako by fašisté byli pro *Východ* menším zlem než socialisté. Národní demokraté stáli na druhé straně politického spektra než socialisté. Proto se jim výroky poškozující socialisty velmi hodily.

„Nemluvím vůbec skepticky o tak zvaných vymoženostech sociálního rázu, o nemocenských pokladnách, o úrazovém pojištění, jmenovitě pak o zákonu sociálního pojištění, dle něhož, jak soudí, nejsou tato humánní zřízení, instituce pro dělnictvo, které si na ně musí platit, ale především výnosná místa pro agitátory socialistických stran. Pro své tvrzení přináší úžasně cifry několika slovy umlčuje tajemníka sociálně demokratické strany.“¹²

Dne 9. října v čísle 41 vyšel článek k slavnostnímu znovuootevření divadla v Pardubicích. To muselo být upraveno, protože již nevyhovovalo dobovým nárokům. V tomto čísle je také obrázek staré radnice na Pernštýnském náměstí.

Číslo 44 ze dne 28. října na první straně přináší fotografii pomníku padlým v Dašicích. Mne zde zaujal článek, zabývající se historií Wernerova domu, stojícího na Pernštýnském náměstí. Zabývá se hlavně slavnými návštěvami, které v tomto domě zdobeném freskami ze 16. století nějakou dobu přebývaly. Někaký čas v něm pobývali Jan Neruda nebo Bedřich Smetana. Jan Gebauer zde dokonce našel svou lásku a oženil se zde se slečnou Julii Wernerovou. V tomto domě se jim pak narodila dcera Marie Gebauerová, která se později stala spisovatelkou.

Toto vydání mělo 10 stran a na čtyřech z nich byla umístěna reklama. V čísle 46 ze dne 13. listopadu byl představen projekt plynárny a byly zde uveřejněny i ekonomické prognózy, zda bude plynárna rentabilní. Posledním číslem devátého ročníku bylo číslo 51 ze dne 18. prosince. Na titulní straně byl velký nadpis *Veselé Vánoce* spolu s gratulací celé redakce svým věrným čtenářům. Toto číslo bylo značně rozsáhlé. Celkem mělo šestnáct stran, z nichž pět bylo obsazeno reklamním tiskem. Je zde zajímavá příloha *Chrudim*, která se věnuje zajímavostem z této oblasti. Je zde fotografie státní výzkumné stanice v Chrudimi.

Nemohu soudit, jak hodnotili tehdejší čtenáři změny, které byly během devátého ročníku provedeny, ale já je hodnotím velmi kladně. Dle mého názoru změna zodpovědného redaktora novinám opravdu prospěla. Noviny se zabývaly hlavními politickými zprávami, přinášely nadále množství zpráv z kraje a navíc se v nich objevují velmi zajímavé články. Tématem těchto článků byla historie, přírodní krásy a zajímavosti regionu. Nežil jsem v té době, ale myslím si, že tyto informace nebyly známy všem čtenářům. V dnešní době internetu je velmi jednoduché si spoustu informací opatřit během krátké chvíle, ale v době první republiky to bylo zajisté daleko těžší. Podle rozsahu, jenž jsem věnoval tomuto ročníku je patrné, že i pro mne byly tyto články přínosem. V úvodu tohoto odstavce jsem řekl, že nemohu říci, jak na tyto změny reagovali tehdejší čtenáři, protože se mi nepodařilo zjistit, jaké byly náklady novin. Mimo nákladů je zde ještě jeden ukazatel oblíbenosti. Tím je pro mne rozsah reklamy.

¹² Výhod. ročník 9. číslo 40. 2. října 1926. strana 1,2

Je patrné, že reklama v novinách přibývá a dle tohoto faktu soudím, že oblíbenost *Východu* rostla. Nemohu toto tvrzení podložit ničím jiným než svým „selským“ rozumem. Pokud bych byl podnikatelem v jakékoliv době, tak svou reklamu bych se snažil umístit tak, aby ji vidělo co nejvíce lidí. Toto tvrzení podložím posledními čísly osmého a devátého ročníku. Roku 1925 v posledním čísle byly reklamě určeny tři strany, zatímco o rok později, pod vedením Vlčka a provedení již zmíněných změn, byla reklama na pěti stranách. Nárůst reklamy je tedy patrný.

2.10 Ročník desátý 1927

V prvním čísle z 1. ledna se objevuje opět nová rubrika. Tato rubrika se zabývá kulturou a uměním. První zprávou této rubriky je pozvánka na výstavu malíře Jaroslava Gruse. Toto číslo mělo celkem dvanáct stran. V 2. čísle, které vyšlo 8. ledna, je vyobrazeno sousoší bratranců Veverkových a je zde článek, který se zabývá jejich ruchadlem. Je zde zaznamenáno, že jejich patent nebyl uznán, protože je předběhl pan Kainz z Choltic a nástroj pojmenoval Kainzpflug.

„Bohužel Veverkové nedočkali se uznání prvenství svého, přisvojil si jej Kainz, syn felčara v Cholticích,, ač tehdy c.k. vlastenská společnost v Praze byla uvědomena, že již v okolí Bohdanče po několik let užívá se veverče sedlákem Veverkou vynalezeného a ačkoliv o náčiní tom již ve správách této společnosti dříve zmínka učiněna byla, rozpakovala se tím méně přiznati prvenství vynálezu Němci Kainovi, že snad nedůstojno se jí být zdálo přiznat takovou poctu prostému českému rolníkovi.“¹³

Dne 15. února v 6. čísle byla opět nová rubrika, která nesla název *Gážistická hlídka*. Další nová rubrika byla představena hned za čtrnáct dní v 8. čísle a nesla název *Z varu života* a ta se zabývala společenskými událostmi. V tomto čísle je také uveřejněna smutná zpráva, že zemřel redaktor *Východu* Jaroslav Černý.

Zaujal mne článek *V době plesů*, pod kterým jsem si představoval pouhé upomenutí společenských událostí. Obsah tohoto článku mne opravdu překvapil. Píše se v něm o rozmachu města Pardubic v posledních letech. Tato skutečnost je konfrontována s faktem, že stále narůstají i sociální problémy občanů.

Od tohoto čísla je opět změna tiskárny: od 8. čísla je *Východ* tisknut v knihtiskárně a litografii J. Čížka v Pardubicích. Změna tiskárny se drobně projevila na grafické úpravě.

¹³ *Východ*. Ročník 10. číslo 2. 8. ledna 1927. strana 1

Od 9. čísla ze dne 26. února jsou články od sebe oddělovány tučnou čarou. Tato drobná změna napomohla ke snadnější orientaci v textu.

V následujícím čísle, které vyšlo 5. března, bych rád upozornil na článek, který se zabývá údajnou sebevraždou ing. Jana Kašpara. Je zde napsáno, že již zmiňovaný měl velké bolesti a musel brát omamné látky na jejich utišení. Tyto léky měly za vinu částečné ochromení plic. V době uzávěrky se redaktor dovídá, že ing. Jan Kašpar je mrtev. K článku je pouze připojena kratičká poznámka, že více informací bude v dalším čísle, jež mělo pořadové číslo 11 a vyšlo 12. března. V tomto čísle byla věnována celá strana našemu prvému aviatikovi. Článek byl rozdělen do životních etap: *Dětství, O úspěších v cizině a odvážných sportovních událostech, Jak se rozhodl věnovat aviatice a Slavný pohřeb.*

Dne 2. dubna ve 14. čísle byla zveřejněna smutná zpráva, že všechny své blízké opustil Jan Čížek. Jak jsem již napsal, tak právě v jeho tiskárně byl *Východ* tištěn.

Dne 12. dubna vyšlo dvojčíslo, tedy 15.-16. Je v něm gratulováno panu Janu Hrálskému k jeho životnímu jubileu. Oslavil totiž 70. narozeniny. Právě tomuto muži vděčíme za pardubické gymnázium. Významnou měrou se zasloužil o to, že dne 27. září 1909 byla vystavena listina, jež ustavuje s platností od 1. září Státní gymnázium v Pardubicích. Jeho druhým významným počinem byla snaha o zbudování dráhy mezi Pardubicemi, Lázněmi Bohdaneč a Chlumcem nad Cidlinou. Tyto snahy byly zastaveny politickou situací v roce 1919. Dalším jeho smělym plánem bylo zbudování elektrické dráhy z Pardubic do Sezemic. To ztroskotalo na příliš velkých nákladech. Dále se angažoval v lázních Poděbrady, které se snažil zvelebit. Na 4. straně tohoto dvojčísla je mnoho fotografií s popisky, které mapují krásy Lázní Bohdaneč. Jsou zde fotografie lázeňského paláce, vstup do parku průjezdem z náměstí, vestibul lázeňského paláce, část kolonády u zřídla a fotografie básníka Dr. Štemberka v parku.

Další články jsou na téma Velikonoce. Jsou zde články *Cesta ke vzkříšení* a *Velikonoce u nás*. Na straně šest jsem objevil článek Františka Flose o Pardubicích. Flos v něm píše o minulosti a přítomnosti a uveřejnil také svou hypotézu o budoucnosti města. K tomuto článku byl připojen fantaskní obrázek, který vyobrazuje, jak by mohly Pardubice vypadat. Na obrázku je vidět spousta letadel a velké lodě na řece. Je zde zdvihací most a dokonce zde popisuje, že zde jednou možná bude na ulici velká plachta, která nám bude přinášet obrázky a zvuky z celého světa. Odvážím se říci, že pan Flos předpověděl televizi. Musíme si uvědomit, že v té době jsou již biografy, ale film byl stále ještě němý. Je to ojedinělé sci-fi, které jsem našel.

Na straně osmé jsem našel spoustu fotografií ze stavby přehrady na Chrudimce, dnes známé jako přehrada Seč.

V tomto dvojčísle bylo celkem sedm stran reklamy. V reklamách byla velká spousta fotografií, které představují místní firmy a závody. Rád bych jich zde pár uvedl, protože právě reklama umožňovala to, aby *Východ* vycházel. Byla zde fotografie hotelu Veselka. Tento hotel je bohužel již zbořen, ale nacházel se na dnešní třídě Míru. Dále pak fotografie bankovního domu Ota Resch, Válcových mlýnů bratří Winternitzů v Pardubicích, Městské spořitelny v Pardubicích, továrny na mlýnské stroje a slévárny Josefa Prokopa a synové v Pardubicích, Akciového pivovaru v Pardubicích a v neposlední řadě obchodního domu železářského Josefa Franze. V tomto domě je dnes známá pardubická kavárna Bajer. Toto číslo bylo velmi obsáhlé a zajímavé, a tak jsem mu věnoval poměrně velký prostor.

V čísle 24 je otisknut článek o zdravotním radovi MUDr. Mesánym, ve kterém je veřejně oznámeno, že výše zmiňovaný odchází z nemocnice ve věku 56 let. Bude nadále ordinovat ve své soukromé praxi, která se nacházela na Wilsonově třídě 450. Tento dům se nachází naproti obchodnímu domu Josefa Franze.

Ve 27. čísle ze dne 2. července je na úvodní straně článek s titulkem *Zborov 2.7. 1917*, ve kterém je popsána důležitost této bitvy pro další vývoj naší země. Jsou zde vyzdvíženy zásluhy českých legií. V tomto čísle jsou také články na téma oslav Husova výročí.

Dne 6. srpna vychází číslo 32, které je tématicky zaměřeno na oslavu 100. výročí vynálezu ruchadla. Tyto oslavy se konaly v Rybitví a samozřejmě v Pardubicích. Od tohoto čísla se v zápatí na poslední straně objevuje text „Novinová sazba povolena ředitelstvím pošt a telegrafů Praha č. 52537-VI-18“.

Následující číslo ze dne 13. srpna vyšlo s barevnou titulní stranou a hlavní titulek je *Náš hold zásluhám* a je opět věnován bratrancům Veverkovým. V čísle 36 ze dne 3. září je otisknuta gratulace Boženě Vítkové Kunětické. Tato dáma byla spisovatelkou a její tvorba je značně feministická. Číslo 40 ze dne 1. října se věnuje volbám a je zde článek *Do vítězného boje ve volbách*. Je zde otisknut program a také nařízení, že volby budou vypsány tři týdny před jejich uskutečněním. Dne 8. října vyšel článek, který se věnuje sportovní slávě Pardubic. Jsou zde zmíněny převážně sporty, které jsou spojeny s koňmi. Vzpomíná se na Parforsní hony a na Pardubickou steeple-chase. V čísle 42, které vyšlo 15. října, je opět článek o dostizích.

Dne 22. října vyšlo 44. číslo, které představuje budovu nové státní reálky. V této budově dnes sídlí střední škola elektrotechnická a nachází se na ulici Karla IV. v Pardubicích. Číslo 44 bylo zaměřeno na připomenutí dne vzniku Československé republiky a úvodní článek napsal Vilém Vlček.

Dne 5. listopadu vyšlo číslo, které zaznamenalo slavnostní předání Masarykových kasáren, které byly určeny pro železniční pluk. Dále pak zde jsou výsledky voleb, ve kterých Národní demokracie obsadila 3. místo s počtem 2296 hlasů. Číslo 52 se věnuje Vánocům a číslo 53, které vyšlo 31. prosince, je zaměřeno na Nový rok. Je to poprvé od doby, kdy *Východ* vycházel, že novoroční číslo vyšlo ještě před koncem roku.

2.11 Ročník jedenáctý 1928

Úvodník 1. čísla ze dne 7. ledna napsal Vilém Vlček. Je to politicky zaměřený článek s názvem *Vyhlídky do nového roku*. V tomto vydání je také gratulace k 50. narozeninám Viktora Dyka. Dyk nebyl pouze básníkem, ale také senátorem za Národní demokracii. Na straně tři jsou dva články, které jsou za celou redakci *Východu*. V prvním je poděkování spolupracovníkům a přispěvovatelům do rubriky *Z kraje*. Druhé poděkování je adresováno všem odběratelům a inzerentům za jejich přízeň.

Dne 4. února vyšel v 5. čísle článek *10 let Národní demokracie*. Zde vyzdvihují své zásluhy v dobách, kdy české země patřily pod Habsburskou monarchii. Upozorňují, že se od svého programu neodklonili a jsou stále věrni svým zásadám. Na první straně byl také článek, který upozorňuje na Dykův večer v Městském divadle v Pardubicích. Byl to recitační a dramatický večer, kterého se zúčastnili i herci pražského Národního divadla. Byly jimi R. Deyl, L. Dostálová a J. Vojta. Tohoto večera byla sehrána jednoaktová hra *Smuteční hostina*, jejímž autorem byl Viktor Dyk. Režie se chopil již zmíněný R. Deyl. V tomto čísle bylo též pozvání na vystoupení hluchoněmé tanečnice Mobi Urbanové, které se konalo v Městském divadle v Pardubicích. V čísle 6 ze dne 11. února je napsáno, že Dyk na svůj večer bohužel nepřišel, ale večer se podle zpráv vydařil. Bylo vyprodáno. Po představení následovala beseda v hotelu U zlaté štičky, kde se pokračovalo v recitacích. V tomto čísle bylo zhodnoceno vystoupení slečny Mobi Urbanové. Přihlízející se vyjádřili, že tančila, jako by slyšela. Byla zde ještě fotografie SK Pardubice. Členové fotbalového týmu byli představeni i jmény.

Jak jsem již napsal, tak *Východ* oslavoval všelijaká výročí. V čísle 9 ze dne 3. března mohl konečně oslavit jubileum své. Bylo tomu 10 let od doby vydání prvního čísla, které vyšlo 2. března 1918. Článek mapuje těžké začátky. V tu dobu neexistoval žádný regionální tisk. Na Cyrila Čechráka, jenž byl prvním redaktorem, byla pěna samá chvála. Vysvětluje se zde, že na počátku byl časopis určen pro celou společnost. Později, po vzniku politických stran, se stal časopisem hájícím zájmy Národní demokracie. Je zde otisknuta zmenšená podoba

titulní strany prvního čísla. V čísle 10 je na titulní straně fotografie hrobu, který je obsypán květinami. Tento hrob patřil ing. Janu Kašparovi a květiny zde položili zástupci města a pražského Aeroklubu. Ještě tento den pak obě strany vedly jednání o zbudování mohyly na místě prvního vzletu a o umístění pamětní desky na jeho rodný dům. Rodným domem Jana Kašpara byl tehdejší hotel Veselka.

Významným číslem bylo opět číslo velikonoční. Spojená čísla 13 a 14 vyšla dne 31. března. Úvodní článek napsal Vilém Vlček pod titulem *Velikonoce, svátky jara*. Zde jsem našel první zmínku o zamýšlené výstavě sportu a tělesné výchovy. Tato akce byla plánována na rok 1930 a měla to být první výstava svého druhu. Hlavní místo konání mělo být v dnešních Tyršových sadech. Dále pak v technickém muzeu, což je dnešní střední škola potravinářská, v Sokolovně, v budově nové reálky a na Olšinkách. Tento článek se nacházel na 4. straně. Do tohoto čísla přispěl také pan Sakař, který zde uveřejnil článek *Velikonoce starých Pardubic*. Najdeme zde i literární dílo. Byla zde uveřejněna *Balada pašijová* od Jana Nerudy a báseň *Velikonoční*.

„Velikonoční
Kdo snáší ta červená vajíčka?
Ptá se děcko
Mé dítě, zajisté nějaký Čech,
ten snáší všecko.“¹⁴

Rozsah tohoto dvojčísla byl dvacet stran, z nichž šest bylo určeno pro umístění reklam. Povšiml jsem si, že v tomto dvojčíslu měl Emlerův přeloučský pivovar a sodovkárna hned dvě reklamy.

Dne 14. dubna vyšlo 15. číslo, kde je dokončen článek o plánované výstavě. Byl v něm otisknut plánovaný program výstavy. Rozhodl jsem se, že tento program uveřejním i já ve své práci. Tato výstava byla pro Pardubice velkou událostí.

„Program:

I. Retrospektiva: Tato sekce zahrnovala staré sportovní hry; historické kroje, nástroje a zbraně; obrazy, fotografie a modely. Po dobu konání výstavy se měla odehrávat historická sportovní klání v dobových oblecích.

II. Moderní sport: V této části se má výstava zaměřit na sporty, které jsou stále živé a oblíbené jako např.: turistika, těžká i lehká atletika, cyklistika, jezdecké sporty, automobilismus, letectví, plavecké sporty, zimní sporty, kopaná, tenis, skauting aj. .

III. Tělovýchova: zde se zaměří na tělocvik ve školách a v armádě, tělovýchovné spolky a jednoty, tělocvik domácí a hry pro mládež.

¹⁴ Východ. ročník 10. číslo 13-14. 31. března 1928. strana 11

IV. Zdravotnické oddělení: v této části mají být představeny přednosti a zápory sportu. Dále pak sport pro nemocné a mrzáky, první pomoc, správná životospráva při sportování, dětské oddělení. Mne celkem zaujalo, že do této kategorie také spadá pododdíl tělocvik a ženy.

V. Stavebně technické oddělení a doprava: V této sekci budou představeny silnice, dráhy, stadióny, cvičiště, tělocvičny, hotely a lázeňská místa.

VI. Lovectví: Tento oddíl má být zmapován od starých dob až do současnosti.

VII. Sportovní žurnalistika: Zde má být představena literatura odborná a denní tisk, který je zaměřený na sportovní tematiku.

VIII. Umění ve sportu. V této sekci se výstava bude zabývat uměleckým materiálem, který se ve sportu objevuje jako např.: poháry, medaile, plakety, diplomy, čestné ceny a výtvarným uměním se sportovními náměty.

IX. Zvířectvo, chov koní, psů a ptactva:

X. Průmysl a živnosti pro sport pracující: Zde by měly být zastoupeny firmy, které chtějí prezentovat své výrobky např.: Automobily, letadla, lodě ale třeba i oblečení a současné sportovní náčiní.

XI. Živé sporty: tyto sporty by měly být předváděny na stadiónu, plavecké dráze, tenisových kurtech nebo na závodní dráze.

XII. Zábavný koutek: místo určené pro odpočinek, relaxaci a občerstvení návštěvníků výstavy.¹⁵

Dále pak zde byl uveřejněn přibližný rozpočet výstavy, který byl stanoven na 5 miliónu korun. Finanční stránka měla být zajištěna pomocí vládních dotací, okresu, obchodních komor a z poplatku za umístění stánků a reklamy. Dalším zdrojem mělo být vstupné. Byl též zřízen garanční fond, který by hradil případný schodek. Ten dostal název *Výstavní fond*. Pokud by byla výstava úspěšná, tak výdělek by připadl Městskému průmyslovému muzeu. V čísle 16 ze dne 21. dubna bylo uveřejněno rozhodnutí rady města a zainteresovaných stran, že výstava bude. Pardubice žily plánováním výstavy, a tak není divu, že dne 12. května v čísle 19 vyšel vzpomínkový článek na výstavu z roku 1903. Na úvodní straně je fotografie průmyslového paláce, kde se výstava konala. Budova byla otevřena 25. července 1903.

V nadcházejícím čísle ze dne 19. května vyšel článek s názvem *Vyšínutí nákladního vlaku v Pardubicích*. Toto neštěstí se stalo dne 13. května a naštěstí při něm nebyl nikdo zraněn. Škoda byla stanovena na 400 000 Kč. Na straně třetí byla fotografie již dříve zmiňované mohyly, která připomínala místo prvního vzletu Jana Kašpara. Slavnostní odhalení tohoto památníku proběhlo 20. května a fotografii pořídil Deyl. Další odhalení významné pardubické stavby proběhlo dne 27. května. Byla to stavba Husova sboru a zpráva o této události byla avizovaná ve *Východu* dne 26. května. K této zprávě bylo připojeno i foto, které pořídil opět Deyl.

¹⁵ Východ. ročník10. číslo 15. 14. dubna 1928.strana 1,2

Číslo 22 upozorňuje na fotbalové utkání mezi SK Pardubice a SK Židenice. Šlo o finále poháru Svobody, které se konalo dne 10. června v Pardubicích. Toto číslo vyšlo dne 2. června.

Časopis *Východ* se od 36. čísla opět nepatrně mění. Změna, na kterou upozorňuji je grafická. Titulky článků a názvy rubrik jsou tištěny tenčím písmem. Tato drobná změna dává novinám daleko čistší vzhled. Je stále poznat nadpis a důležité věci, jen je použita méně výrazná forma.

Dne 27. října vyšlo speciální dvojčíslo, které je věnováno 10. výročí vzniku Československé republiky. Titulní strana je barevná a dominantu na ní tvoří československá vlajka. Rozsáhlý úvodník popisuje průběh slavnostního odhalení pomníku T.G.M. v Pardubicích. Slavnost začala na Pernštýnském náměstí, ze kterého vyšel průvod směrem na náměstí Legií. Na tomto místě byla odhalena socha prvního československého prezidenta, jejímž autorem je slavný sochař Španiel. V tomto čísle je devět stran věnováno Přelouči a okolí. Dne 14. listopadu vyšlo zvláštní vydání, které řeší „senzační vraždu“ V. Jirouska v Pardubicích.

Zajímavé číslo vyšlo 15. prosince pod pořadovým číslem 51. Titulní strana je opět v barvě a oslavuje 10 let Mladé generace Národní demokracie v župě pardubické. Po tomto čísle vyšel vánoční speciál. Bylo to dvojčíslo s čísly 52 a 53. Je zde krásná fotografie, která zachycuje zasněžené Pardubice. Na snímku je pardubická dominanta Zelená brána a palác Hybských.

Tímto obrázkem bych uzavřel jedenáctý ročník, který byl plný velmi zajímavých zpráv.

2.12 Ročník dvanáctý 1929

Číslo první vyšlo 5. ledna, ale nic mne v něm příliš nezaujalo, jednalo se o standardní novoroční číslo.

Dne 19. ledna v čísle 3. vyšel na titulní straně článek s titulkem *Zemřel náhle dobrý člověk*. Je zde oznámeno, že zemřel redaktor Vilém Vlček, který byl doposud zodpovědný za redakci *Východu*. Příčinou jeho smrti byla mrtvice. Autorem tohoto smutného článku byl Jaroslav Skácel. Od tohoto čísla za redakci odpovídá Josef Jaška. Tento muž ve své funkci setrval velmi krátkou dobu. Dne 9. března vyšlo 10. číslo, za které již zodpovídá Karel Švestka.

V čísle 13 bylo zveřejněno datum, kdy by se měla uskutečnit již zmiňovaná výstava tělesné výchovy a sportu. Datum zahájení bylo stanoveno na 30. června 1930 a brány se měly definitivně uzavřít 30. srpna stejného roku. Musím říci, že termín výstavy se neustále měnil

a upravoval. Toto byla první informace v novinách, která byla přesná. Dopředu však předesílám, že rozhodně nebyla definitivní.¹⁶

V čísle 15 ze dne 13. dubna je oznámeno, že zemřel pardubický podnikatel Josef Franz, který provozoval na Wilsonově třídě železářský obchod. V témže čísle v rubrice *Feuilleton* vyšel článek profesora Mareše, který se zabýval Rukopisy. Snažil se poukázat na fakta, která byla pro i proti pravosti Rukopisů. Ke konci zaujímá stanovisko, že rukopisy by mohly být pravé.

„Mareš ukazuje, že základem vědeckých důkazů o pravosti Rukopisů nebyl text jejich skutečných rukopisů, ale transkribovaný (a to chybně). Hanka četným místům v Rukopisech neporozuměl, ježto je chybně četl.“¹⁷

Velmi mne zaujal článek v 18. čísle ze dne 4. května, který nesl název *Semtínská katastrofa*. Článek popisuje události dne 29. dubna. Tohoto dne v 11 hodin dopoledne vybuchlo pracoviště, kde se vyráběl nitroglycerín. Detonace byla slyšet až v Jaroměři a v obci Hrádek tlaková vlna vysklila okna. Po tomto výbuchu zůstala 12 metrů hluboká jáma a byla poničena ještě dvě přilehlá pracoviště. Bylo usmrceno pět lidí, čtyři těžce zraněni a šestnáct lehce. Společný pohřeb se konal dne 3. května. Tomuto neštěstí předcházela ještě jedna detonace. Ta se v tom samém podniku udála dne 26. dubna, ale byla před veřejností utajena. Byli zde popáleni dva lidé, kteří svým zraněním podlehlí o tři dny později, tedy v den „velké“ katastrofy. Říkalo se, že měsíc před touto tragédií byl nad Semtínem viděn kříž s hlavou Krista.

Číslo 21 z 25. května se zabývá významnou událostí, protože Pardubice navštívil prezident T.G. Masaryk. Jeho jízda vedla přes Semtín a Bohdaneč. Byla zakončena příjezdem na Perštýnské náměstí, kde jej občané Pardubic uvítali hlasitými ovacemi.

Na straně druhé vyšel první z následné série článků mapujících pardubický průmysl. Byl zaměřen na továrnu mlýnských strojů, slévárnu, stavby turbín a regulátorů Josefa Prokopa a synové v Pardubicích. Článek se věnoval historii od jejího založení v roce 1870 a také jejímu významu. Líbilo se mi zde přirovnání, které zde ocituji:

„Čím jsou Škodovy závody pro Plzeň, tím je továrna Josefa Prokopa a synové Pardubicím.“¹⁸

¹⁶ Více v kapitole 2.14 (s. XY)

¹⁷ Východ ročník 12. číslo 15. dne 13. dubna 1929. strana 1

¹⁸ Východ. ročník 12. číslo 21. datum 25. května 1929. strana 2

I další číslo bylo slavnostní, protože na titulní straně se věnovalo otevření Sokolovny v Přelouči. Vyšlo dne 1. června a neslo pořadové číslo 22. Samozřejmě zde byla i fotografie otvírané budovy. Na straně druhé byl článek pana Fr. K. Potěšila. Text s názvem *Procházka starými Pardubicemi* vzpomínal na starou tvář našeho města. Bylo pro mne překvapením, že se už tenkrát hrálo divadlo na Kunětické hoře. Tuto zprávu přineslo číslo 23 ze dne 8. června. Hrála se *Prodaná nevěsta*. Na toto představení se dokonce přijel podívat i ministerský předseda Udržal s rodinou.

V čísle 24 ze dne 15. června pokračuje seriál věnující se pardubickému průmyslu. Tento díl se věnuje Akciovému pivovaru. Zde lehce naruším chronologii své práce a tuto rubriku rozeberu podrobněji. Třetí a čtvrtý díl vyšel v 28. čísle, které vyšlo dne 13. července. Díl třetí se věnuje Akciové továrně na cukr v Pardubicích a díl čtvrtý je o Pardubické rafinerii lihu, továrně na likéry a octovou trest' J. Wertheimera, akciová společnost. Hned v dalším čísle ze dne 20. července vychází další dva díly, které mapují místní průmysl. Díl pátý je o Továrně na kávoviny Jindřicha Francka a synové, akciová společnost v Pardubicích a v šestém se pojednává o firmě Melartos, což byla továrna na výrobu pardubického perníku. Za týden po tomto čísle vyšlo číslo 30, které se věnuje Telegrafii, československé továrně na telegrafy a telefony, akciová společnost, Praha-Pardubice. V tomto čísle ještě vyšla reportáž o továrně bratří Winternitzů, kteří v Pardubicích provozovali automatické mlýny. Posledním podnikem, kterému se série článků věnovala, jsou průmyslové závody Fantovy, akciová společnost. Tento článek vyšel v 35. čísle ze dne 31. srpna.

Ještě než byl výše zmíněný seriál článků, mapující pardubický průmysl ukončen, tak se redakce *Východu* pustila do série další. Tentokrát se články věnovaly pardubickému školství. První článek vyšel 10. srpna v čísle 32. Tento článek se věnoval Veřejné obchodní Akademii. Druhý a třetí článek, které vyšly v 33. čísle ze dne 17. srpna, se zaměřily na Státní reálné gymnázium a Pomocnou školu v Pardubicích. Poslední článek o školství v Pardubicích byl vydán společně s posledním článkem o pardubickém průmyslu, tedy 31. srpna v 35. čísle. Tento článek byl zaměřen na Východočeskou Vesnu, odbornou školu pro ženská povolání.

Obě tyto série článků nám představily dvě velmi důležité složky občanského života v Pardubicích.

Nyní se vrátím k chronologii jednotlivých čísel, která byla narušena.

Číslo 26 ze dne 29. června má barevnou úvodní stranu. Je zde představena nová budova reálky v Pardubicích. Na přední straně je otisknut článek *Na uvítanou*, což je projev ředitele školy Emanuela Hlavatého. K tomuto článku jsou připojeny dvě fotografie. Na první z nich je

již zmíněný ředitel a na druhé je zachycen celý učitelský sbor školního roku 1928/29. V učitelském sboru byla pouze jedna žena.

Číslo 31 připomíná dvacetileté jubileum ing. Jana Kašpara. Toto číslo bylo vydáno 3. srpna. Dne 5. října v čísle 40 je uveřejněna soudní kauza, která se věnovala Vlastě Jirouskové, obžalované ze zpronevěry a vraždy svého otce. Obou obvinění byla zproštěna. Jediné, co u soudu přiznala, bylo nactiutrhačství. Tato kauza byla ve *Východu* popsána po jednotlivých dnech líčení. Byly jí věnovány tři strany. Poslední čísla, která vyšla 21. prosince, jsou čísla 51-52.

2.13 Ročník třináctý 1930

Dne 4. ledna bylo vydáno 1. číslo ročníku 1930. Na první straně je článek *Ředitel Emanuel Hlavatý předsedou Zemské rady živnostenské v Čechách*. V tomto čísle na straně třetí je celostránková reklama firmy Praga. Tato reklama je uveřejněna i v čísle 2 ze dne 11. ledna na straně 4 a 5 ve zmenšeném formátu.

Dne 25. ledna ve 4. čísle vyšel článek *Pěťadvacetiletý provoz Elektrických podniků města Pardubic*. Tento článek byl umístěn na titulní straně a zabýval se historií tohoto podniku. Původně tento podnik vznikl pouze pro potřeby Pardubic, ale později dodával i okolním vesnicím. Vznik Elektrických závodů byl velmi důležitý pro rozvoj pardubického průmyslu. Na straně druhé je otištěna žádost, aby občané přispěli na pamětní desku Aloise Rašína, která bude odhalena na hotelu Zlatá štika o velikonočních tohoto roku. Další článek o Elektrických závodech města Pardubic se nachází v čísle 5 ze dne 1. února. Je jim opět věnována titulní strana. V tomto článku se vzpomíná na Františka Křížíka, který se na výstavbě již zmíněných závodů podílel. Dne 26. ledna 1905 byly podniky otevřeny. Tehdejší veřejnost uchvátily svou technickou vyspělostí.

„Seniorem našich elektrikářů drem. Fr. Křížíkem, prvním průkopníkem elektrizace v Čechách, postavena byla v roce 1904 nepatrná elektrárna v Pardubicích a dne 26. ledna 1905 - tedy před 25 lety uvedena v chod.“¹⁹

V čísle 6 ze dne 8. února v rubrice *Feuilleton* je článek *Vzpomínka na Emu Destinovou*. Autorem byl Dr. V. Hrbek, který ji osobně znal. Vyprávěl o ní jako o Žance, ze které se v Berlíně stala Ema Destinová.

¹⁹ Východ. ročník 13. číslo 5. 1. února 1930. strana 1

„Žanka nebyla děvčetem zvláště krásným, ani módní loutkou, na jaké jsme byli zvyklí mezi pražskou smetánkou, ale měla zdravý, živý temperament, přirozenou inteligenci, bystré postřehy a proto se líbila. Tehdejší mužská mládež cenila si u děvčete ještě vnitřní hodnoty.“²⁰

V čísle 9 z 1. března je otištěna fotografie pamětní desky ministra Aloise Rašína. V tomto čísle na straně druhé je článek zabývající se dílem malíře Jana Zikmunda. Tento malíř tvořil v Pardubicích v bývalém ateliéru malíře Šíra. Zajímavostí je, že Jan Zikmund byl žák Otakara Nejedlého. V čísle 10 jsou uveřejněna místa, kde bylo možno podepsat gratulace k 80. narozeninám T.G. Masaryka. Tato podpisová akce se konala od 2. do 8. března. Číslo 14 z 5. dubna nás zaujme hned na první pohled. Titulní strana je barevná a celá je věnovaná odhalení pamětní desky Aloise Rašína.

I v třináctém ročníku *Východ* oslavoval významná výročí veřejně známých osob. V čísle 18 je oslaveno jubileum Prof. Josefa Sakaře článkem *Prof. Josef Sakař šedesátníkem*. Výše zmíněný napsal knihu *Dějiny města Pardubic nad Labem*. Článek, věnující se výstavě tělesné výchovy a sportu v Pardubicích, byl uveřejněn v čísle 22 ze dne 31. května. Tento článek pojednává o vzniku myšlenky uspořádání této výstavy. Nápad vznikl v Průmyslovém muzeu. Výstava se měla konat k oslavě desátého výročí vzniku Československa. Vzhledem k tomu, že na přípravu bylo málo času, byla výstava přesunuta na rok 1930 a později na rok 1931. V tomto roce se již výstava skutečně konala.

Roku 1930 se redakce *Východu* přestěhovala z Wilsonovy třídy do Smilovy ulice.

Tři po sobě jdoucí čísla, tedy 28, 29 a 30 se věnují továrně Josefa Prokopa. V těchto článcích je čtenář postupně seznámen s historií a významem továrny. Články jsou doprovázeny fotografiemi podniku i majitelů, Josefa a Františky Prokopových.

Dne 6. září v čísle 36 je článek o druhém ročníku závodu o Zlatou přilbu. V hledišti se sešlo čtyřicet tisíc návštěvníků, kteří byli svědky vítězství pana Štrbana. V rubrice *Zprávy z kraje* je článek *Závěrečné cvičení železničního pluku*. Tento pluk byl jediným v republice. Jeho význam pro Pardubice byl značný, protože se významnou měrou podílel i na kulturním životě.

V následujícím 37. čísle, v rubrice *Na okraj dne* nalezneme článek *Rostoucí německá zpupnost*. Autor tohoto článku je pobouřen požadavkem občanů německé národnosti v Liberci. Žádali, aby byl zakázán zájezd Sokola do Liberce. Článek je apelem na národní uvědomění.

„Rostoucí německá zpupnost vyvrcholila zatím v drze nestoudném požadavku Němců, aby byl zakázán zájezd pražského Sokola do Liberce, konečně probudila z mrákot i některé vlažné Čecháčky.“²¹

²⁰ *Východ*, ročník 13, číslo 6. 8. února 1930 rubrika feuilleton

V sobotu 27. září v čísle 39 vyšel další článek *Výstava tělesné výchovy a sportu ČSR 1931 v Pardubicích*. Autor K. Kubeška nás provází po budoucím výstavišti a seznamuje čtenáře s doprovodným programem. Na pardubickém zámku měla být instalována výstava s vlastivědnou tematikou a výstava vodního ptactva. Výstaviště bude osvětleno a uprostřed bude fontána, která bude také osvětlena. Součástí výstavy mají být i kulturní akce. Například koncerty vojenské hudby a divadelní představení. V rámci výstavy se budou konat sportovní klání v různých sportech. Vyvrcholením mají být koňské dostihy Velká pardubická a závod o Zlatou přílbu. V rámci výstavy byl postaven sportovní stadion pod Bubenčem (dnešní stadion za ČEZ arénou).

Snahy o zbudování sportovního stadiónu nejsou novinkou. V Pardubicích byl spolek, který se organizoval právě kvůli stavbě stadiónu ještě dříve, než byla výstava naplánována. Pro vodní sporty bylo upraveno vodní cvičiště Železničního pluku. Dalším sportovištěm byly tenisové kurty LTC, které se nachází pod zámkem, tedy v těsné blízkosti plánované výstavy. Dne 25. října v čísle 43 Ing. Petrůň informuje o postupu prací na výstavišti.

Tohoto roku vznikla rubrika *Výstavní zpravodaj*, která se stala pravidelnou součástí novin od čísla 49.

Stále častěji se v tisku objevují varování před německými útoky na český stát. K těmto útokům dochází i prostřednictvím nejrůznějších periodik. Na tuto problematiku je zaměřen například článek *Rozpínavost německých kolonistů v Československém národním státě*, který vyšel dne 22. listopadu v čísle 47.

„Vždy o československém národně uvědomělém lidu, který nechce trpět rozpínavost Němců, se píše jako o lůze.“²²

Třináctý ročník byl zakončen dvojčíslem 51–52. Toto dvojčíslo vyšlo dne 20. prosince. Úvodní strana je barevná a je na ní umístěn článek *K 70. narozeninám Dra. K. Kramáře*. Tato tematika se zrcadlí i ve zbytku čísla, v příspěvcích: *Zahraniční politika Dra. Kramáře, Paměti Dra. Kramáře k úřednictvu, Kramářovo jubileum a živnostenstvo, Dr. Kramář, profil politický a lidský* atd.

²¹ Východ. ročník 13. číslo 37. 13. září. strana 1

²² Východ. ročník 13. číslo 47. 22. listopadu 1930. strana 1

2.14 Ročník čtrnáctý 1931

Tento ročník je v krajském tisku hlavně ve znamení výstavy tělesné výchovy a sportu, která byla plánována na rok 1931. Také se zde objevují články, které poukazují na hospodářskou krizi.

První číslo tohoto ročníku neslo označení „zvláštní vydání“ a je zde avizován 2. reprezentační ples Mladé generace československé Národní demokracie.

Dne 31. ledna v čísle 5 byl otisknut v rubrice *Feuilleton* článek Kubešky, který byl zařazen do *Almanachu sportu 1931*. Pojednává o významu plánované výstavy, která byla první svého druhu v Československé republice a střední Evropě vůbec. Autor článku se odvolává na sportovní historii Pardubic. Zmiňuje zde Parforsní hony, které se v Pardubicích konaly od roku 1838. Roku 1856 zde byla vybudována dostihová dráha a téhož roku se zde konaly první koňské dostihy. Je samozřejmé, že nezapomněl zmínit i závod, který Pardubice tolik proslavil, tedy Velkou pardubickou steeplechase, která se poprvé jela roku 1874.

V 70. letech 19. století v Pardubicích vznikl Sokol. Bylo pro mne úplně novou informací, že v Pardubicích byla cyklistická dráha. Ta byla zbudována na vojenském cvičišti roku 1888. Na konci 19. století zde byla zavedena populární kopaná, která dává později vzniknout klubu SK Pardubice. Nelze nezmínit letecké pokusy Jana Kašpara v letech 1906-1908, které byly završeny prvním letem roku 1909. Autor dále v článku vyzdvihoval fakt, že výstava je nejen sestavena ze zajímavého výstavního materiálu, ale že bude doprovázena sportovními akcemi.

Článek *V době hospodářské krize uplatňujte „Svůj k svému“*. Vyšel v 6. čísle ze dne 7. února a opět se zaměřuje na problematiku česko-německých vztahů. V tomto článku je apelováno na české firmy, aby upřednostňovaly zaměstnávání Čechů. Cizí a německé závody propouštějí Čechy a Němce si ponechávají.

Dne 4. dubna ve 14. čísle vyšel článek *Ke katastrofálnímu požáru v pardubickém divadle*. Zde je popsáno, jak dne 30. března při hře *Čeští muzikanti* vypukl požár, který byl způsoben zkratem v elektrickém vedení. Mezi obecnstvem pochopitelně vypukla panika. Škoda byla stanovena na 1 milión korun.

V čísle 18 ze dne 1. května je oslavován První máj. Právě kvůli tomu je titulní strana barevná. Mne ale zaujal článek na čtvrté straně, který představuje novou tribunu na pardubickém závodišti. V novinách je náčrt příčného řezu tribuny. Ta má pět pater a jsou v ní lóže, sedadlová část a také prostory ke stání. Tato tribuna je 25 metrů dlouhá a byla vybudována nákladem 450 tisíc Kč. Toto byla pouze první etapa stavby, která byla plánována

na tři etapy. Po úplném dokončení měla být 80 metrů dlouhá a celkový náklad na její postavení byl z kalkulován na 1,5 miliónů korun. Měla být také zbudována příjezdová silnice, která by umožnila pohodlný příjezd divákům a také by posloužila Východočeskému aeroklubu. V čísle 20 ze dne 16. května bylo uveřejněno konečné datum konání výstavy. Ta měla probíhat od 31. května do 4. října toho roku.

Dne 29. května vyšla *Výstavní příloha časopisu Východ*. Je zde článek *První a nejslavnější host na výstavě*. Výstavu bude otevírat sám prezident T.G. Masaryk. Slavnostní otevření bylo plánováno na 10 hodin dopoledne. Bude zde přítomen i předseda vlády Udržal. Na straně druhé byl článek *Historie naší výstavy* a také zde byly dvě fotografie, respektive portréty. První zobrazoval tehdejšího ministra zdravotnictví, který měl proslov na slavnostním otevření, a druhý byl portrét starosty Znojemského, který byl také předsedou akciové výstavní společnosti. Jsou zde články, které zdůrazňují hospodářský význam výstavy. Dále bylo uveřejněno, že na vybudování výstavy tělesné výchovy a sportu byla potřeba částka 17 miliónů korun. Jsou zde samozřejmě fotografie výstaviště a také nově zbudovaného sportovního stadiónu. Nechybí ani harmonogram výstavy.

Číslo 22 ze dne 30. května má na své přední straně fotografie lidí, kteří se na výstavě podíleli. Jsou zde tito muži: E. Winternitz, generální ředitel pardubické výstavy, V. Znojemský, předseda akciové výstavní společnosti, ing. Petráň a ing. Vrána. V tomto čísle je na straně druhé umístěn článek *Pardubické výstavy*. Zabývá se výstavami, které předcházely té tělovýchovné. Je to ukázka toho, že výstavní činnost má ve městě dlouhou tradici. Jako první byla zmíněna výstava spolku hospodářského, která se konala roku 1851 na pardubickém zámku. Druhá hospodářská výstava se konala od 1. do 3. října 1863 na místě, kde byl později postaven cukrovar. Třetí se uskutečnila ve dnech 28. a 29. září 1871 na Olšinkách. Zde byl již částečně zastoupen i průmysl. Roku 1883 proběhla výstava pluhů ve vojenské jízdárně. Bylo tam vystaveno 200 pluhů a akce se uskutečnila na počest bratřanců Veverkových. Dne 25. července 1903 proběhla Východočeská výstava. Je to poslední výstava, kterou zde autor zmiňuje. Tuto výstavu navštívil Jaroslav Vrchlický. Na straně třetí je článek, který je koncipován jako procházka městem a nese název *Město Arnoštovo a Pernštýnovo*. Upozorňuje na některé památky, např. Kunětickou horu a pardubický zámek s vlastivědnou výstavou.

Dne 6. června v čísle 23 se *Východ* opět věnuje výstavě. V článku *K slavnostnímu zahájení výstavy* je popsán program prezidentské návštěvy. Prezident přijel již večer před slavnostním zahájením, v 19 hodin byl přijat na pardubické radnici a pak se odebral do svého hotelu. Povečeřel a přenocoval v hotelu Grand. Po otevření a prohlédnutí výstavy se ještě

v Pardubicích zúčastnil sportovních her mládeže pardubického okresu na nově zbudovaném stadiónu, kam byl vystrojen průvod dětí z Wilsonovi třídy.

V čísle 25 ze dne 20. června mimo zpráv o dění na výstavě vyšla ještě jedna důležitá zpráva. Byl zde článek *K otevření všeobecné nemocnice v Pardubicích*, což byl historický přehled zdravotní péče ve městě. Roku 1903 bylo v zařízení pouhých 80 lůžek. Muselo se začít se stavbou moderní nemocnice, protože kapacita té dosavadní byla nedostačující. Stavba byla zahájena v roce 1925 a celkový výměr pozemku byl víc než 5 hektarů. V nově vzniklé nemocnici je připraveno 400 lůžek. V dalším čísle je popsáno slavnostní otevření nemocnice, které proběhlo 21. června.

Samozřejmě stále pokračuje zpravodajství z výstavy, ale není prostor na to, abych se zde zmiňoval o každé zprávě. Je důležité, že na výstavu se sjížděly spolky a organizace. Například 20. července se uskutečnil slet Sokola kraje východočeského.

Nesmíme zapomenout, že *Východ* byl politicky zaměřeným periodikem, a tak bylo jeho povinností informovat o sjezdu Národní demokracie v Pardubicích, na kterém byl přítomen i Dr. K. Kramář. Tuto zprávu přináší číslo 34 ze dne 29. srpna. V tomto čísle je v rubrice *Feuilleton* článek *Pardubice, jediné město republiky se stálým stadiónem*, ve kterém se samozřejmě píše o výstavě, stadiónu, ale hlavně o nově vzniklé sportovní tradici. Další sportovní událostí, která zviditelňuje město, je motocyklový závod o Zlatou přilbu. Dne 12. září *Východ* přinesl reportáž popisující závod. Tento rok bylo špatné počasí a dva závodníci byli zraněni. Trofej putovala do Německa zásluhou závodníka Kleina. O týden později v 37. čísle je nám zprostředkována další sportovní událost, a to letecký den v Pardubicích.

Východ se i nadále věnuje slavným výročím. V čísle 40 ze dne 3. října je článek *60 let akciového pivovaru v Pardubicích*. V rámci těchto oslav proběhl sladařský a pivovarnický sjezd. V tomto čísle jsem si povšiml změny šéfredaktora. Od tohoto čísla je za redakci odpovědný Teša Vicek. V čísle 45 ze dne 13. listopadu je reportáž *Položení základního kamene k novému divadlu v Chrudumi*. Pro toto město to byla velká sláva. Zaměstnanci si již dlouho stěžovali, že divadlo je v katastrofálním stavu. Je zde také otištěn náčrt nového divadla.

Dne 20. listopadu v rubrice *Ženská hlídka* vyšel jakýsi návod pro ženy na domácí štěstí. Je to desatero a já zde ve zkratce představím těchto 10 bodů, které přináší 46. číslo:

1. Důležitý je dobrý oběd.
2. Buď vždy veselá a vtipná.
3. Nikdy se neptej, kam jde a kde byl.

4. Nikdy nemluv s pohrdáním o zásluhách svých přítelkyň.
5. Nepracuj příliš, nikdo to stejně neuzná.
6. Vždy měj čas pro svého muže, přeruš i práci.
7. Nebuď fanaticky pořádná, muži to nesnáší.
8. Buď vždy upravená, ale nikdy ne nápadně.
9. Snaž se, aby tvůj muž věděl, že mu věříš.
10. Vždy muže obdivuj, musí si myslet, že on je ten nejlepší.

Toto desatero mne celkem pobavilo, ale nutno říci, že mnohé body jsou pravdivé a vystihují hlavní rysy mužského charakteru. Charakter této malé „příručky“ také zcela odpovídá dané době, kdy žena stále ještě platila za poslušnou hospodyňku, jejímž úkolem je být oporou a útočištěm pro manžela. V této rubrice následují další praktické články pro hospodyňky, například o zavařování nebo jak se pozná stará drůbež od mladé.

Poslední číslo tohoto ročníku je spojené do dvojčísla 51-52 ze dne 24. prosince. Tento ročník byl opravdu zajímavý. V Pardubicích bylo díky výstavě rušno, což se projevilo také na stránkách *Východu*.

2.15 Ročník patnáctý 1932

Východ se zabýval i jinými regiony než pardubickým. V prvních dvou číslech byly otištěny články, které se vztahují k sousední Chrudimi. V čísle 1 ze dne 8. ledna je fotografie nové budovy spořitelny doplněná článkem, který čtenáře seznamuje s chrudimskou novostavbou. Tato budova byla otevřena 20. prosince 1931. V čísle druhém je článek, který se věnuje výročí fungování tamní filharmonie. Ta oslavila 10 let svého fungování.

Ve 4. čísle z 29. ledna v rubrice *Feuilleton* vyšel článek *Vzpomínky ochotníků v Pardubicích*. Zde se píše o práci ochotníků, která vyvrcholila dne 16. května 1907. Toho dne byla započata stavba Městského divadla, které bylo slavnostně otevřeno dne 11. a 12. prosince 1909. Otevřeno bylo básní F. Mašky *Poutník* a historickou hrou z pardubického prostředí, která nesla název *1744*. Jejím autorem byl Dr. Štolba. Za 14 dní v čísle 6 vyšlo interview s ředitelem městského divadla V. Wuršem. Zde se vyjadřuje ke krizi divadelnictví. Stále menší zájem diváků přikládá hlavně jejich konzumu, rozvoji filmu a také faktu, že se mládež hodně baví po barech. Je zde i článek *Restaurace divadla v Pardubicích*, ve kterém je popsán postup prací. V divadle byla instalována železná opona, která měla být ochranou před případným dalším požárem. Divadlo je vybaveno spoustou nové techniky v celkové hodnotě

320 tisíc Kč. Na straně druhé v tomto čísle je článek, který se zabývá hudební výchovou mládeže. Zabývá se problémem, že je stále menší zájem o národní písně. Mládež si našla zalíbení v šlágrech, odrhovačkách a chansonech. Poukazuje se i na chybu učitelů, kteří vyučují podle starých not. Často se děti učí německé písně a občas i s německými texty.

V čísle 7 ze 24. února vyšel *Východ* s barevným titulkem. Je zde článek, který nabádá k podpoře Národní demokracie ve volbách do obecního zastupitelstva. Na straně 2 a 3 jsou fotografie kandidátů. Hlavním kandidátem je pardubický továrník Josef Prokop. Výsledek voleb je oznámen v čísle 9. ze dne 4. března. Národní demokracie se umístila na třetím místě, ale byla první z občanských stran. Do zastupitelstva se za Národní demokracii dostalo sedm mužů a Jan Frýba se stal starostou Pardubic. Tato zpráva byla otištěna v čísle 14.

Dne 18. března vyšel v čísle 11 článek *Z činnosti muzejního spolku*. Byl zde řešen rozpočet a také zde otiskli údaj, že muzeum za loňský rok navštívilo 37 760 osob. To bylo zajisté více nežli v jiných letech, protože, jak jsem již napsal, tak v Pardubicích v roce 1931 proběhla výstava tělesné výchovy a sportu.

Číslo 17, vydané 29. dubna, je tématicky zaměřeno k 1. máji. Ve článku *1. květen* je značná kritika hospodářských poměrů. V Československu je 600 tisíc nezaměstnaných. V rubrice *Feuilleton* vyšel článek *Pardubické figurky*, který vypráví například o ševci Daškovi a o panu Kavanovi, který chodil se schránkou na poštu. Pardubice měly své podivíny už za první republiky. Při čtení tohoto článku jsem si vzpomněl na pouličního zpěváka Fandu Zemana, který je zapsán do vzpomínek mnoha občanů Pardubic a který má dokonce svou pamětní desku na Perštýnském náměstí před dnešní kavárnou Evropa. Na straně 3 je oznámeno, že Osvobozené divadlo vystoupí 25. a 26. dubna v Městském divadle v Pardubicích. V číslech 18 a 19 jsou články, které se věnují Osvobozenému divadlu a pánům Voskovci a Werichovi. Je zde sepsána nejen historie, ale i současnost. Každý měsíc vysílali v rádiu a v roce 1932 založili společnost VAW na výrobu kvalitních filmů.

Číslo 30 ze dne 29. července otisklo zprávu, že se budou konat říšské volby v Německu. Číslo 32 oznamuje, že v Německu volby vyhrál Adolf Hitler. O týden později vyšlo číslo 33, ve kterém jsou na titulní straně dvě bílá místa. Články byly zabaveny a nepodařilo se mi zjistit čemu se věnovaly.

Dne 23. září vyšlo číslo 38, které se věnovalo Zlaté přilbě. Závod se uskutečnil 25. září a účastnily se ho zástupci 13 národů a dokonce přijel Walfried Winkler, což bylo tehdejší eso plochodrážního sportu. Na straně druhé jsou otisknuty nové silniční předpisy a dokonce zde jsou i stanoveny pokuty za jejich přestoupení. Toto číslo také oslavuje jubileum 40 let firmy Rainbergr. Tato firma byla strojírna, mostárna, kotlárna, a továrna na železné konstrukce.

Pisatel článku se zmiňuje, že firma čile obchodovala s Jugoslávií, kam dodala 42 železných mostů a je také autorem Dlouhého mostu u Českých Budějovic, jehož délka je 94 metrů a celková váha je 470 tisíc kg železa.

V čísle 41 ze dne 14. října je na titulní straně článek *Letecký den v Pardubicích*. Tato slavnostní přehlídka se konala dne 9. října a přihlíželo jí 10 tisíc diváků a zúčastnilo se 30 letadel. Při tomto dni se stala havárie, při které zemřela francouzská pilotka Ginette Feron. Při letu se vzňal motor a šéfpilot Louka musel nouzově přistát u Chrudimi. Při přistání byla již zmíněná pilotka zraněna a svým poraněním podlehla 11. října. Na leteckém dni se stala ještě jedna havárie. Havarovali piloti Tengler a ing. Divíšek. Tito piloti byli v den vydání novin již mimo nebezpečí.

Dne 21. října vyšel *Východ* s pořadovým číslem 42. Je zde na titulní straně článek *Velká pardubická*. Na tento slavný dostihový závod, který se jel 16. října, se přišlo podívat 30 tisíc lidí, kteří viděli vítězství rakouského valacha Remuse. V sedle vítězného koně seděl italský žokej Spano. Bohužel ani Velká pardubická se neobešla bez ztráty lidského života. Tohoto roku zahynul oblíbený jezdec Rudi Popler. V Pardubicích se dne 19. října konala vzpomínková akce. Průvod lidí prošel po Masarykově a Palackého třídě. Nakonec celý dav lidí vzdal hold zesnulému sportovci. Není tomu dlouho, co Pardubice hostily slavnou sportovní výstavu. Psalo se, že zde vzniká nová tradice města. Musím bohužel konstatovat, že rok 1932 se do ní zapsal černým písmem.

V čísle 49 je otisknuta pozvánka na výstavu českého skla, která se konala v Průmyslovém muzeu. Zmiňuji to především kvůli tomu, že zde bylo otisknuto heslo:

„České sklo do českých domácností!“²³

Apeluje se zde, abychom důsledně podporovali českou výrobu. Musíme si uvědomit, že článek vyšel v době hospodářské krize.

Poslední číslo vyšlo 23. prosince a neslo pořadové číslo 51. Úvodní článek byl uveřejněn pod titulkem *Naděje v lepší Vánoce*. Je koncipován jako rozbor sociálních a hospodářských problémů v kontrastu se svátky vánočními. Je zde zmínka o dárku, který dostali státní úředníci od státu: byly jim sníženy mzdy. Zveřejňuje se zde také hypotéza, že by se měla ekonomika zlepšovat a také se poukazuje na fakt, že jinde se mají daleko hůř. V tomto čísle se objevuje též zpráva, že poslanci nebudou mít vánoční prázdniny, protože ještě nebyl schválen rozpočet na rok 1933.

²³ *Východ*, ročník 15, číslo 49, 9. prosince, strana 5

2.16 Ročník šestnáctý 1933

V 1. čísle jsou nově udělané PF gratulace. Na straně druhé je nadpis *Mnoho zdaru a úspěchů v Novém roce 1933 všem svým známým a příznivcům přeji...*, za nímž následuje výpis firem, například Josef Franc a synové, obchod se železem, J. Rainebrgr, kotlárna, Ant. Rainbergr strojírna, mostárna a mnoho dalších společností, které ve *Východu* inzerovaly i během roku.

Ve 4. čísle z 27. ledna je článek *Krize pardubických škol*. Zde se píše, že v Pardubicích je 16 obecných a měšťanských škol, ale pouze šest z nich má svou vlastní budovu. Je zde také uvedena informace, že ačkoli v Pardubicích proběhla výstava tělesné výchovy a sportu, tak národní školy mají nedostatek školních hřišť, respektive mají pouze jedno jediné hřiště. Na tento stav učitelé již několikrát upozorňovali, ale nic se s tím nedělalo.

Dne 3. února v 5. čísle se objevuje nová rubrika *Doma i za Hranicemi*. Zde byly krátké zprávy, například v tomto čísle: *Hitler říšským kancléřem německým, Demise fr. vlády nebo 70 % slevy na drahách v Itálii*. Tyto slevy byly poskytnuty v rámci oslav 10. výročí fašismu v Itálii.

V čísle 7 je na titulní straně článek *10 let od Rašínovi smrti*. Je zde vyzdvihnuta jeho osoba a důležitost v době budování státu.

„Není pochyby, že Rašín by byl stejně tak skvělým ministrem národní obrany, vnitra, spravedlnosti, školství a že by nám dnes dal do pořádku naše železnice, tak jako geniálně vybudoval hospodářské základy našeho státu a zanechal nám stabilizovanou korunu.“²⁴

Na počest Aloise Rašína se konala 19. února v divadle tryzna. Promluvil zde i Emanuel Hlavatý. Z jeho řeči bych nyní krátce citoval.

„Půjdou-li naši politikové v jeho stopách, budou-li míti ve svých srdcích hrdost v konání povinností k vlastnímu státu a žhavou lásku k vlastnímu národu, pak můžeme být klidní o svůj osud do budoucna. Český národ, ač kniha jeho dějin vykazuje mnohem více stránek smutných, ba tragických, než stránek veselých a radostných, měl konec konců přece jen štěstí, že v dobách nejkritičtějších našel vždy svého génia, který jej zachránil před hroící katastrofou. Jedním z nich byl- Dr. Alois Rašín.“²⁵

Číslo 10. se věnuje opět jednomu významnému pardubickému podniku. Vyšel zde článek *Pardubická továrna Závodů Fantových a.s.* V tomto článku se píše o její historii a moderním vybavení. Závody byly založeny roku 1889 a od roku 1904 zažívaly velký rozkvět. Ve své době byly jediným závodem svého druhu ve východní Evropě, což samozřejmě znamenalo, že

²⁴ Východ. ročník 16. číslo 7. 17. února 1933. strana 1

²⁵ Východ. ročník 16. číslo 8. 24. února 1933. strana 1

značná část její produkce byla vyvážena do ciziny. Získaly koncesi na zpracování tuzemské gbelské ropy. To byla první část článku uveřejněná 10. března, který byl na pokračování. Druhý, dokončující díl vyšel o týden později. Zde byla rozebrána hlavně technická stránka továrny a její vospělost.

„Je ve smyslu tradice Fantových závodů, že jejich laboratoř a zkušební místnosti patří k nejlepším svého druhu mezi československými rafinériemi.“²⁶

Na titulní straně je napsáno *Po konfiskaci druhé opravné vydání*. Na prvé straně je článek *Čermák obětí atentátu na Roosevelta*. Je zde popis samotného atentátu, při kterém byl zraněn Antonín Čermák a ještě jedna neznámá žena. Zbytek článku je věnován osobě Antonína Čermáka. Byl to český emigrant, kterého ve věku jednoho roku rodiče převezli do USA, kde poté žil. Byl velmi cílevědomý a postupně se vypracoval, až byl nakonec roku 1930 zvolen starostou Chicaga. To bylo v té době druhým největším městem ve Spojených státech. Čermákova manželka byla rovněž českého původu a za svobodna se jmenovala Marie Hořejší.

V čísle 12 byl otisknut článek, který avizoval hrozbu nacismu. Titulek nesl jméno hlavního představitele německého zla *Hitler*. V úvodu článku je popsán Hitlerův původ a vzdělání. Je vyjádřeno udivení z toho, kam až to dotáhl. Nejsou mu upřeny zásluhy, kterými vyvedl Německo z krize. Jsou zde ale také varující citáty z knihy *Paměti Hitlerovy a program Národních socialistů*. Autorem této knihy je Scheid.

„Požadavek nových území je mravně oprávněný. Hranice jsou dílem člověka a náhody. ... Německo má velitelskou povinnost, aby dalo německému národu zase území, jichž má zapotřebí, aby je zachránilo před bídným koncem.“²⁷

O letních prázdninách, tedy v době dodnes novináři označované jako „okurková sezóna“, nevycházejí příliš zajímavé články. Z letních článků jsem vybral alespoň jeden. Dne 4. srpna vyšel článek, který upozorňoval na výstavu Terézy Novákové. Tato výstava se konala v Litomyšli, kde Nováková žila a tvořila. Byla to velká vlastenka, a tak není divu, že se zde o ní píše v tomto duchu.

„Terezie Nováková tu měla za jedno zimní období roku 1885 jedenáct přednášek o literatuře, spolčování a schůzování. Českým dějinám věnovala Terezie Nováková při svých výkladech ve spolku paní a dívek mnoho pozornosti. Šlo jí o to, aby seznámila své posluchačky s nejpřednějšími postavami českých dějin.“²⁸

²⁶ Východ. ročník 16. číslo 11. 17. března 1933. strana 2

²⁷ Východ. ročník 16. číslo 12. 24. března 1933. strana 1

²⁸ Východ. ročník 16. číslo 31. 4. srpna 1933. strana 2

V čísle 35 jsem se setkal s novinkou. Na poslední straně je rubrika *Sport*, které je věnována celá strana. Jsou zde články převážně z regionu, ale občas je možné najít i celoplošné sportovní zpravodajství. V tomto čísle vyšel článek, který se zabýval tenisovým mistrovstvím juniorů, které se v Pardubicích konalo již posedmé. Tento sportovní podnik máme v našem městě dodnes a stále se těší velké oblibě a vážnosti. V tomto článku byly uveřejněny samé pochvaly.

„Bezvadné uspořádání a vedení turnaje, jest velkým úspěchem pořádajícího LTC Pardubice, jehož zásluhou se podnik v Pardubicích uskutečňuje.“²⁹

Dne 13. října bylo *Východem* oznámeno konání další výstavy v Pardubicích. Nebyla takového rozsahu jako ta tělovýchovná, ale zaobírala se zajímavým tématem. Tohoto roku zde proběhla *Výstava světového tisku*. Tato výstava je druhou svého druhu, která byla v Československu uspořádána. Ukazuje soudobý tisk z celého světa. Tento článek vyšel na titulní straně v čísle 41.

Číslo 48 přináší smutnou zprávu. Bylo oznámeno, že zemřel ing. Josef Prokop. Tato zpráva vyšla 1. prosince. V dalším čísle, které vyšlo přesně za týden, je fotografie z pohřbu, kterého se účastnilo mnoho občanů Pardubic.

„Tisícihlavý dav občanů loučí se na Smetanově náměstí (zamilovaném to místě ing. Prokopa) se svým z nejlepších občanů, který právem je nazýván ‚Otcem města‘.“³⁰

Posledním číslem je číslo 52, které ve článku *Do Nového roku* uveřejňuje optimistickou informaci, že krize je na ústupu, a že bude v roce 1934 lépe.

2.17 Ročník sedmnáctý 1934

Zmínil jsem se o položení základního kamene nového divadla v Chrudimi, a tak je mou povinností, abych také napsal pár slov k jeho otevření. Otevření divadla Karla Pippicha bylo pro toto město významnou událostí. V čísle 7. je napsáno: „Nové divadlo znamená novou epochu v kulturním životě staré Chrudimi.“³¹

Na straně druhé v tomto čísle jsou dvě prázdná místa po zabavených člancích. S těmito praktikami se čtenáři setkali již dříve a nemělo to být naposledy, kdy v novinách našli jen

²⁹ Východ. ročník 16. číslo 35. 1. září 1933. strana 8

³⁰ Východ. ročník 16. číslo 49. 8. prosince 1933. strana 1

³¹ Východ. ročník 17. číslo 7. 18. února 1934. strana 1

bílá místa namísto textů. Další zabavené články, respektive prázdná místa, se objevila v 10. čísle na úvodní straně. Byl zde také článek, který se snažil propagovat četnictvo. Je zde psáno, že policie se změnila od doby, kdy podléhala rakouskému mocnářství. Snaží se ukázat, že policie chrání občany.

„Skoro 80 četníků zamřelo od převratu, jen proto, aby občan republiky mohl v klidu žít, pracovat a odpočívat.“³²

Další číslo, které vyšlo pod pořadovým číslem 11, se věnuje historii Pardubic. Je zde článek *400leté jubileum zvelebitele města Pardubic Vojtěcha z Pernštejna*. Autor článku poukazuje na Vojtěchovo dobrodiní prokázané obyvatelům města Pardubice. Píše se zde, že byl velkým milovníkem umění a že do Pardubic zval významné umělce.

Od čísla 15 je novým majitelem a vydavatelem Východu společnost Národní a demokratické vydavatelstvo.

K prvnímu máji vyšlo dvojčíslo 17-18. Titulní strana je barevná. Je zde článek *Slavíme 1. květen v duchu národní solidarity*. Nejlépe tento článek charakterizuje následující citace: „Jen spolupráce všech příslušníků národa v duchu všenárodní sociality a nacionalismu vede k blahobytu a síle státu.“³³

Číslo 19 přináší další změny. V čele Východu je nový redaktor A. Žoha. Od tohoto čísla se začíná objevovat méně sportovních zpráv.

Je zde článek věnující se osobě M.R. Štefánika. Článek nese prosté, ale přímé a jasné pojmenování *Dr. Milan R. Štefánik* a je dále členěn na podkapitoly jako *Předválečný život v cizině, Štefánik za války, Štefánik, morální osobnost* nebo *Štefánik demokrat*. Celý text se nese v pochvalném duchu, což jasně shrnuje následující krátká citace:

„Máme úctu k jeho vysoce mravnímu životu, k jeho čestnosti ve způsobu získání úspěchů, k čistotě prostředků při politické a diplomatické práci naprostou osobní nezištností.“³⁴

Dne 1. června vyšla zpráva o znovuzvolení prezidenta Masaryka. Tento článek se nacházel na čestném místě, tedy na titulní straně a já bych ocitoval krátký kousek.

„Ze 418 platných hlasů bylo odevzdáno pro něj 327. Ve městech uspořádány byly slavnostní projevy a průvody. Také v Pardubicích byl projev na náměstí Legií u pomníku presidentova.“³⁵

³² Východ. ročník 17. číslo 10. 9. března 1934. strana 1

³³ Východ. ročník 17. číslo 17-18. 1. května 1934. strana 1

³⁴ Východ. ročník 17. číslo 19. 11. května 1934. strana 1

³⁵ Východ. ročník 17. číslo 22. 1. června 1934. strana 1

Dne 22. června v čísle 25 byl titulěk *Demokratická diktatura či diktátorská demokracie?* Zajímavé je, že pod tímto nadpisem bylo bílé místo s nápisem ZABAVENO. Je to poprvé, co u zabavených článků byl otisknut nadpis. V dalším čísle byl do čela redakce uveden Josef Půhoný. Vyšel zde článek *6. července 1415*, který se věnuje osobě a významu Mistra Jana Husa. Je zde také žádost o příspěvky do Husova fondu, který podporoval nadané nemajetné studenty na vysokých školách.

Číslo 35 ze dne 7. září referuje o závodu o Zlatou přilbu. Toho roku bylo nepříznivé počasí. Československým reprezentantům se příliš nedařilo a vítězem se stal Holanďan Van Dijk. Bohužel, ani tento ročník soutěže se závod neobešel bez ztráty lidského života. Zemřel Holanďan Poldervaart, který byl po své smrti v Pardubicích dne 4. září zpopelněn. Závody provázelo ještě velmi hanebné chování, protože někteří návštěvníci se chovali nedůstojně při státní hymně.

Barevnou titulní stranou byla naznačena slavnostní atmosféra 43. čísla, které vyšlo k oslavě 28. října. Je zde otisknuta báseň Viktora Dyka *Píseň 28. října*

„Vlaj, naše vlajko, věčně vlaj
vlaj za bouře a za pohody!
Chraň čest a řád a práce plody.
Těch pro tebe nepadlých odkazů háj. “

Chraň před náparem rodný kraj.
Neklesni v míru ani v boji.
Kde stanul Čech, ať věčně stojí!
Vlaj, naše vlajko, slavně vlaj!

Ne pyšně, hrdě však se vzes!
Ať národ roste, stát ať vzkvétá!
Necouvej před soutěží světa!
Bud' dobrých lásku a zlých děs!³⁶

Na prvé straně byl ještě umístěn článek *Naděje v návrat národa k ideám 28. října 1918*. Obsah článku bude nejlépe doložit citací, která mluví za vše:

„Československý nacionalismus je na postupu a sjednocuje se ke společné práci a k společným bojům za vítězství národních idejí slavného 28. října 1918, kdy československý lid obnovil svůj národnostní stát.“³⁷

Posledním číslem 17. ročníku je dvojčíslo 51-52 ze dne 21. prosince, z němž je přibližně tři a půl strany věnované reklamní inzerci, což je v tomto čase pochopitelné.

³⁶ Východ. ročník 17. číslo 43. 26. října 1934. strana 1

³⁷ Východ. ročník 17. číslo 43. 26. října 1934. strana 1

2.18 Ročník osmnáctý 1935

Dne 4. ledna vyšlo číslo 1, kde na první stránce je článek *Do rozhodujícího roku politického boje*. Pojednává o důležitosti tohoto roku, protože se mají uskutečnit volby do Parlamentu a do zemských a okresních zastupitelství. Spekuluje o termínu voleb. Volby by se měly uskutečnit na podzim, ale je možné, že pokud se vláda nedomluví na klíčových bodech programu, tak by volby nejspíš proběhly již na jaře.

„Nový rok 1935 bude v naší vnitřní politice rokem vzrušujících a tuhých bojů. Stranicko-politické napětí, které se přiosťruje týden od týdne, ještě v tomto roce vyvrcholí. Vždyť letošní rok bude rokem voleb.“³⁸

V čísle 9 je na titulní straně podobizna T.G. Masaryka. Jsou zde avizovány prezidentovy 85. narozeniny, které oslaví dne 7. března tohoto roku.

„Všichni občané vzdají hold hlavě státu, vzpomínajíce jeho práce pro osvobození národa s upřímným přáním, aby ve zdraví těšil se ze svých úspěchů a vítězství, které získal k blahu a prospěchu obce.“³⁹

Na první straně v čísle 10 je článek, který shrnuje pozemkovou reformu. Z celkové výměry 4 miliónů hektarů se do rukou nových vlastníků dostalo 1,75 miliónů hektarů, což je asi 43,2 %. Původním vlastníků, tedy asi 2000 rodinám, zůstala půda o výměře 1,6 miliónů hektarů, což je 40 %. Zbylo přibližně 700 tisíc hektarů, což je 16,8 %. Tato půda byla využita například na kolonizační činnost. Následkem toho je asi 2000 drobných usedlostí, které vznikly převážně na Slovensku. Po roce 1918 se mnoho lidí stěhovalo do měst. Nyní je mnoho nezaměstnaných, pro něž je mnohdy nemožné sehnat ve městě obživu. Přidělení půdy by jim mělo pomoci, což by v konečném výsledku pozvedlo sociální postavení mnohých rodin. V tomto článku jsou kritizovány některé dopady pozemkové reformy: „K tomuto nutno podotknout, že při provádění pozemkové reformy mnoho půdy přišlo do rukou nám nepřátelských ba i do rukou cizinců.“⁴⁰

Den odplaty, tak zněl titulěk článku, který informoval čtenáře *Východu*, že volby proběhnou již na jaře.

³⁸ Východ. ročník 18. číslo 1. 4. ledna 1935. strana 1

³⁹ Východ. ročník 18. číslo 9. 1. března 1935. strana 1

⁴⁰ Východ. ročník 18. číslo 10. 8. března 1935. strana 1

„19. květen, den odplaty budiž slavným dnem vítězství slavného sjednoceného národa.“⁴¹

Po tomto čísle je ve *Východu* vedena kampaň k volbám. Byli představeni kandidáti a také poukazováno na chyby konkurenčních stran.

V Pardubicích byl dne 29. července předán veřejnosti most ing. Josefa Prokopa. „Tento most jest prosté, ladné konstrukce, bez jakýchkoli příkras a vybudován byl nákladem města z půjčky práce na budování státního průtahu Přelouč-Pardubice-Vysoká. Tato krásná stavba je nazvána mostem ing. J. Prokopa. Jest to vděk za veřejnou práci tohoto muže.“⁴²

Rok se s rokem sešel a přišel čas, kdy se v Pardubicích odehrává mezinárodní závod o Zlatou přilbu. V čísle 40 vyšel článek *V neděli na Zlatou přilbu Československa do Pardubic*. Byla to klasická pozvánka na závody, ale zaujalo mne pár zajímavostí, které bych zde rád ocitoval.

„Protože v den Zlaté přilby koná se v Praze fotbalové utkání Sparta-Ferencvaros, finále středoevropského poháru, bude tento zápas po skončení závodu o Zlatou přilbu vysílán na závodistišti přenosem státního rozhlasu.“

„Filiálka místního poštovního úřadu bude při této příležitosti (*Zlatá přilba*) orážet známky zvláštními barevnými razítky.“⁴³

Posledním vydáním tohoto roku je dvojčíslo 54-55. *Východ* zde oslavuje 75. narozeniny vůdce Národní demokracie Dr. Karla Kramáře. Tomuto tématu je věnováno jeden a půl strany.

V tomto čísle také vyšla zpráva že T.G.Masaryk rezignoval dne 14. prosince 1935 na svou funkci prezidenta:

„S úctou a vděčností skláníme se před osobou odstupujícího prezidenta T.G.M. Návrh zákona, který připravila vláda republiky a kterým se dostane prvnímu prezidentu republiky čestného titulu ‚Prezident Osvoboditel‘, je výrazem obecného přesvědčení, že v dějinách československého národa bude T.G.M. žít jako jedna z nejvýznamnějších postav našich zápasů a osudů.“⁴⁴

Je zde také oznámeno, že byl zvolen nový prezident, kterým se stal Edvard Beneš. Byl zvolen dne 19. prosince 340 hlasy z možných 440. Po zvolení následovala formální demise vlády a jmenování vlády nové, v jejímž čele opět stanul M. Hodža. Ten přebral i funkci

⁴¹ *Východ*. ročník 18. číslo 16. 19. dubna 1935. strana 1

⁴² *Východ*. ročník 18. číslo 34. 2. srpna 1935. strana 1

⁴³ *Východ*. ročník 18. číslo 40. 14. září 1935. strana 1

ministra zahraničí místo Beneše, který tuto funkci zastával nepřetržitě 17 let. Těmto zprávám bylo věnováno přibližně 25 % jedné strany.

2.19 Ročník devatenáctý 1936

Tento ročník byl zahájen vydáním ze dne 3. ledna. Od tohoto čísla je uveden nový majitel a vydavatel, kterým je *Národní a demokratické vydavatelstvo v Pardubicích*. Na titulní straně je článek *Do 19. ročníku Východu*. V tomto článku děkují svým věrným čtenářům:

„Dnešní těžké hospodářské poměry překonáváme jen pomocí vzácného porozumění svých čtenářů, přispěvovatelů a inzerentů.“⁴⁵

Od čísla 5 ze dne 7. února je v čele redakce Jaroslav Petr. Číslo 6 přináší hned dvě změny. *Východ* dostal nový podtitul, *Orgán Národního sjednocení pro východní Čechy*. Dochází také k částečné změně typografie.

Dne 30. března vyšel článek s názvem *Naši Němci v pohraničí jsou ozbrojeni*. U některých občanů byly nalezeny zbraně a velké zásoby střeliva pocházející z Německa. Dále se řeší možné vydání zákona o neoprávněném přechovávání zbraní. Ten by měl povolit v případě podezření konat domovní prohlídky bez soudního příkazu.

V čísle 14 vyšla část článku, který byl původně otisknut ve francouzském *Pertinax L'échode Paris* ze dne 18. března. Jedná se o některé výroky Winstona Churchila.

„Německo zrušilo demilitarizované pásmo a nabízí nám mír na 25 let. Až si vezme Rakousko a Československo, jeho sliby se budou vztahovat na 50 let. Po dobytí polského koridoru slíbí nám mír na 75 let a konečně až budou západní mocnosti poraženy, bude nám Německo dávat naději na věčný mír.“⁴⁶

Článek pak pokračuje komentářem redakce *Východu*. Jsou zde zveřejněny obavy z blížící se války. Dále se pak článek zabývá významem Itálie pro západní spojence. Řeší se i otázka Československa. Vyjadřují se, že je nutné upevnit stabilitu státu, kterou by zajistili tím, že by posílilo hospodářství. Na to by však bylo třeba, aby nám západní mocnosti daly půjčku. Upozorňují také na nutnost semknutí národa:

⁴⁴ *Východ*, ročník 18, číslo 51-52, 23. prosince 1935, strana 2

⁴⁵ *Východ*, ročník 19, číslo 1, 3. ledna 1936, strana 1

⁴⁶ *Východ*, ročník 19, číslo 14, 10. dubna 1936, strana 1

„Teď není času na stranické štvance, tím méně však na rozpory třídní nebo dokonce na vyrovnávání osobních účtů!“⁴⁷

Dne 8. května v 18. čísle byla otisknuta na první straně řeč poslance Novotného, kterou pronesl v parlamentu. Zde se vyjadřuje o předloze zákona o obraně státu.

Až do této chvíle jsem svou pozornost zaměřoval na články vztahující se k diktatuře přicházející z Německa. Nyní tedy alespoň krátce o režimu, který panoval v Rusku. Dne 26. června v čísle 25 vyšel článek *Odklon od diktatury?*, kde se řeší ústavní změny v sovětském Rusku. Zde proběhla změna volebního systému. Byl zvolen demokratičtější způsob volby, tedy systém přímý. Objevují se spekulace, že se režim pouze snaží povznést morálku národa před blížící se válkou. Autorem tohoto článku byl F. Schwarz.

Prezident Beneš zavítal do Pardubic, což samozřejmě znamenalo velkou slávu. Tato zpráva byla uveřejněna v čísle 33 ze dne 21. srpna. V článku *Město Pardubice uvítají dnes prezidenta republiky Československé Dr. E. Beneše* je popsán časový harmonogram prezidentské návštěvy. Pan prezident měl být v 15 hodin uvítán na Labském mostě armádním generálem Krejčím a okresním hejtmanem. Dále pak jeho cesta pokračovala alejí pod zámkem, Zámeckou a Pernštýnovou ulicí a vyústila na Pernštýnově náměstí. Zde ho nejprve uvítaly fanfáry ze Zelené brány a přímo na náměstí byly zahrány fanfáry z Libuše v podání vojenské hudby.

Jak se blížilo nebezpečí války, tak veřejnost stále více zajímal stav naší armády. Dne 28. srpna vyšel článek *Velká závěrečná cvičení ve východních Čechách*. Jak již název napovídá, věnuje se armádnímu cvičení, kterého se zúčastnilo více jak 100 tisíc vojáků. Hlavním cílem bylo, aby se více sehrálo velení. Lidé na vojáky reagovali velmi pozitivně.

„Srdečně a přátelsky vítala každá dědina naše hochy, hledíc jim pobyt co nejvíce zpříjemnit.“⁴⁸

Oslavy svátku vzniku samostatného Československa byly ve *Východu* zcela pod vlivem nacionalismu. Byla to spojená čísla 42 a 43 a úvodní strana byla barevná. Domnívají se, že pouze nacionalismus zachová republiku pro další generace. Toto číslo vyšlo 24. října.

Prosincové číslo 50 ze dne 18. prosince popisuje pohřeb manželky Dr. Karla Kramáře. Jeho žena se jmenovala Naděžda Nikolajevna Kramářová. Byla pravoslavného vyznání, a tak se dne 7. prosince v Chrámu sv. Mikuláše konala mše za tuto dámu. Na jejím pohřbu se objevilo mnoho lidí z veřejného života, například ministerský předseda Milan Hodža.

⁴⁷ Východ. ročník 19. číslo 14. 10. dubna 1936. strana 1

⁴⁸ Východ. ročník 19. číslo 34. 28. srpna 1936. strana 1

Vánoční dvojčíslo bylo vydáno hned týden nato, tedy 25. prosince a přední strana byla barevná, tentokrát modrá. Zde je opět článek, který se zabývá N. N. Kramářovou a nese titul *Za vzácnou, ušlechtilou ženu*.

„Jakou ženou paní Naděžda Nikolájevna Kramářová byla, to lépe nežli slova oceňuje obrovská láska Dr. Kramáře k jeho choti.“⁴⁹

2.20 Ročník dvacátý 1937

Úvodníkem byl článek s názvem *Do 20. ročníku*. Předchozí rok děkovali svým příznivcům za jejich podporu, která jim umožňovala *Východ* vydávat. Letošního roku se děkování neslo v duchu nacionalismu:

„Děkujeme za přátelství a pochopení lidí, kteří nezapomněli, že jsou Čechy.“⁵⁰

Články se daleko více věnují vojenské tematice. Dne 22. ledna v čísle 3 vyšel článek *Obrana státu a samospráva*, kde se řeší problémy, které by měla zastat obec v době války. Byla zřízena funkce vládního tajemníka, který měl vždy ve svém obvodu na starosti soupis branců a koordinaci záloh v obcích.

Dne 26. února v čísle 8 vyšel článek *Budeme dále trpět protistátní činností Henleinovců?* Tento navazuje na článek z anglického tisku, *Vězňové českoslovenští*. V tomto článku se píše, že víc jak polovina obyvatel je vězněna v rámci Československa. Myslí tím Němce a Maďary. Autorem tohoto článku je lord Rothermer. Je ale zvláštní, že se tento článek objevuje krátce po návštěvě architekta Rutha, který byl činný v sudetoněmecké otázce. Je zde také návrh, jak by se dalo takové provinění trestat. Autor požaduje, aby občan, který vyvíjí protistátní činnost, byl zbaven občanství a všeho majetku na území Československa.

Umožněte mladým, aby mohli zakládat rodiny! byl název článku, který se zabýval populační krizí. V letech 1931-1936 se narodilo o 120 tisíc dětí méně než tomu bylo v letech, které jim předcházely. Pokles obyvatel bude citelný až po 20 letech. Tento fakt je zde rozebrán ze dvou hledisek. Prvním je hledisko vojenské. Počet nenarozených dětí se rovná zhruba šesti divizím:

„Nač nám budou zbraně, když nebude rukou, které by je vedly?“⁵¹

⁴⁹ *Východ*. ročník 19. číslo 51-52. 25. prosince 1936. strana 1

⁵⁰ *Východ*. ročník 20. číslo 1. 8. ledna 1937. strana 1

⁵¹ *Východ*. ročník 20. číslo 16. 23. dubna 1937. strana 1

Druhý pohled na věc, je pohled hospodářský:

„Co práce mohlo rozkvětu naší země vykonat 120 tisíc lidí!“⁵²
Je zde navrženo i řešení problému, které by mělo pomoci mladým lidem, aby mohli zakládat rodiny.

„Dejte na odpočinek vysloužilce! Chceme zejména řádně honorovanou práci mladým mužům, aby jim bylo umožněno zakládat rodiny, v nichž spatřujeme pravé poslání národní ženy a pravý základ národního státu!“⁵³

Dne 1. května vyšlo barevné číslo v oslavě 1. máje, které mělo celkem 14 stran, z nichž jich pět bylo věnováno reklamě.

Neuběhl ani jeden rok a Karel Kramář se odebral na pravdu boží za svou ženou. Dne 28. května na titulní straně vyšel článek *Dr. Karel Kramář zemřel*. Po několika týdnech vážné nemoci zemřel dne 26. května ve 4 hodiny ráno ve svém pražském bytě. Dále je pak článek věnován jeho osobě a významu pro český národ:

„Zesnulý náležel k nejpoctivějším Čechům, nejvřelejším vlastencům. Ideám národním zasvětil celý svůj činný život a obětoval celé své jmění.“⁵⁴

V dalším čísle byla reportáž, která popisovala poslední Kramářovu cestu. Dále zde pak jsou vysloveny obavy, co bude dál. Také zde byla vyslovena otázka, kdo po něm zaujme místo v čele strany.

„Nám musí stačit naznačený směr, který Dr. Karel Kramář zanechal.“⁵⁵

V čísle 30 je článek, který se věnuje občanské válce ve Španělsku. Ta probíhá již jeden rok a bojují zde i Češi.

„Ten mizerný žold nestojí za obětované životy a zdraví. Je nám líto těch obětí a krve, neboť je možné a ta doba nemusí být daleko, že budeme o tu naši demokracii a svobodu bojovat doma. Pak bude krutě postrádat tu krev československých dělníků, která potřísnila španělskou půdu.“⁵⁶

Na této straně také byla uveřejněna zpráva, že ČSA jsou v plném provozu. Denně mají 54 startů a přistání, při kterých celkem nalétají 14 422 kilometrů.

⁵² Východ. ročník 20. číslo 16. 23. dubna 1937. strana 1

⁵³ Východ. ročník 20. číslo 16. 23. dubna 1937. strana 1

⁵⁴ Východ. ročník 20. číslo 21. 28. května 1937. strana 1

⁵⁵ Východ. ročník 20. číslo 22. 4. června 1937. strana 1

⁵⁶ Východ. ročník 20. číslo 30. 16. července 1937. strana 1

Číslo 37 přineslo zprávu o smrti T.G. Masaryka. Článek, který tuto smutnou zprávu oznámil, byl vydán pod titulkem *Zemřel prezident – Osvoboditel* a píše se zde, že smrt přišla v časných ranních hodinách dne 14. září 1937. V tomto článku, kterému jsou věnovány necelé dvě strany, nechtějí snášet jeho životopisná data a úspěchy, protože již byly mnohokrát zmiňovány. Poukazují na jeho čestné místo v národě, které se nedá nikým zaplnit. „Takový velikán se rodí jednou za sto let a náš stát měl hned tři. Rašín- Kramář- Masaryk.“⁵⁷

Den rozloučení byl název hlavního článku, který byl v 38. čísle otisknut. Jak již název napovídá, věnoval se pohřbu T.G. Masaryka.

„Prezident osvoboditel jest mrtev, duch jeho však žije a žítí bude na věky. Národ a stát nezapomenou nikdy, čím jsou mu povinni. Světlá památka tohoto velikého ducha přenášeti se bude z pokolení na pokolení.“⁵⁸

Vydání, které oslavuje den osvobození, vyšlo 27. října a byla to spojená dvě čísla. Úvodní strana byla barevná a bylo zde pozvání do kina na film z českých dějin *Filosofská historie*. Letošní články, které oslavují slavný den byly poznamenány smrtí vůdce strany. Karel Kramář je často ve člancích zmiňován. Dále se odkazují i na Rašína.

„Musili stanouti u prahu potupné smrti i nejlepší vlasti synové Dr. Kramář a Dr. Rašín, aby jejich cílevědomý vzdor zalomcoval sebevědomím národa.“⁵⁹

Do třetice, bohužel všeho zlého, číslo 50 oznamuje smrt muže, který vykonal pro Pardubice mnoho práce. V článku *Za zesnulým profesorem Jos. Sakařem* je uveřejněna zpráva, že ve středu 1. prosince zemřel a poté byl pohřben v Týně nad Vltavou muž výše zmíněný. Je mu touto cestou poděkováno za vše, co pro Pardubice vykonal. Byl členem pardubického zkrášlujícího spolku a například v roce 1915 pronesl projev k upomenutí 500letého výročí upálení Mistra Jana Husa. Na konci článku jsou napsána tato slova:

„Nezemřel jste, neboť kdo v srdci národa žije, nezemřel! Spěte v pokoji vzácný pane profesore, milý příteli.“⁶⁰

2.21 Ročník jedenadvacátý 1938

⁵⁷ Východ. ročník 20. číslo 37. 17. září 1937. strana 2

⁵⁸ Východ. ročník 20. číslo 38. 24. září 1937. strana 1

⁵⁹ Východ. ročník 20. číslo 42-43. 27. října 1937. strana 1

⁶⁰ Východ. ročník 20. číslo 50. 17. prosince 1937. strana 1

V čísle 2 ze dne 14. ledna byla otisknuta zpráva o neštěstí v Semtíně. Zde 10. ledna krátce před polednem vybuchlo pracoviště firmy Explosia, kde se strojně mísil methalit. Při tomto neštěstí zahynuli čtyři lidé. Okolní objekty díky bezpečnostním opatřením nebyly poškozeny. O pozůstalé mělo být postaráno z pojistky.

Dne 18. března vyšlo číslo 11, kde na prvé straně je článek *O zodpovědnosti v demokracii*. Píše se zde, že je nutné si uvědomit, že státní aparát je tu pro občany a ne opačně. Pak také je zdůrazněn fakt, že státní aparát musí jít v těžkých dobách příkladem více než v dobách poklidných. V tomto čísle je také otisknut článek *Klesající přírůstek populační*, kde je zmíněn problém s vysokou úmrtností dětí do jednoho roku. Jako návrh řešení tohoto problému je poukázáno na fakt, že podpora populačního vzrůstu je pouze dočasná. Mnohem lepší řešení vidí ve zlepšení sociální a zdravotní péče, která se neodmyslitelně odvíjí od hospodářské prosperity.

Prvního dubna vyšel článek *Starosti pohraničářů*. Po zabrání Rakouska museli pohraniční strážníci zvýšit svou bystrost. Německým občanům stouplo sebevědomí.

„V převratových dnech opouštěli práci, vysedávali u rádiových přijímačů a těšili se, že v nejbližších hodinách dojdou na řadu oni.“⁶¹

Na titulní straně byla také veřejnost informována o odhalení prvního pomníku Dr. Karla Kramáře, který byl vystaven v Kolíně. Na straně druhé je článek *Pardubice jednotou manifestují za bezpečnost republiky*. V neděli 27. března po projevu všech politických stran přerostla akce v manifestaci na Pernštýnském náměstí. Byla namířena proti nepřítelům vnitřním i vnějším. Vše proběhlo v klidu.

„Mohutná manifestace zakončena národní hymnou, kterou nadšeně zapěli všichni přítomní.“⁶²

V čísle 18 ze dne 6. května vyšlo „Desatero brannosti“, které zde ve zkratkách uvedu:

1. „Člověče, pomoz si sám!“
2. Ochranu potřebuje celý stát! Nutnost, aby branci byli zdatní po stránkách duševních, tělesných, vojenských a to vše má být zaštitěno zdravým hospodářstvím.
3. Duševní zdatnost se zajistí pozitivním myšlením
4. Tělesná zdatnost je důležitá, aby mohl být využit bod 1., tedy „Pomoz si sám!“
5. Dobré hospodářství je hlavní pilíř naší obrany
6. Vojsko není určeno pro ničení, ale na obranu.
7. Branná výchova se uplatňuje od 8 do 60 let a to úměrně věku.
8. Můžou dobře bojovat, je když je zabezpečeno zázemí pomocnými obranými složkami.

⁶¹ Východ. ročník 21. číslo 13. 1. dubna 1938. strana 1

⁶² Východ. ročník 21. číslo 13. 1. dubna 1938. strana 2

9. Velmi důležitá je odolnost morálky!

10. Nemluvit zbytečně o věcech hospodářských a vojenských na veřejnosti, protože všude číhají vyzvědači.⁶³

Na první straně 25. čísla vyšel článek *Jak je v Rakousku*. Jsou to vlastně výňatky z dopisu rakouského občana, který píše o tamních poměrech po invazi Němců. Propaganda jim našeptává, že Čechoslováci se mezi sebou perou a hádají.

„Večer musíme být v 10 hodin doma a nesmíme nikam pak chodit,“ [...] „když někdo rebeluje, odvezou ho a více ho nikdo už nevidí,“ [...] „chlívky jsou prázdné. Vše pobrali, nikdo nesmí nic zabít a zatajit, nebo by z toho koukal lágr.“⁶⁴

Nakonec se objevuje varování pisatele a zároveň prosba, abychom nepouštěli Hitlera do země.

Dne 9. září v 36. čísle vyšla na straně šest zpráva, že Zlatou přilbu získal občan naší země, František Juhan. Přilba se jela po dvou letech a pořádalo ji město Pardubice a autoklub Pardubice.

Poslední článek, který zmíním, nese název *Nezapomeneme!*. Zde jsou napsány naděje v to, že český národ neskoná. Autor, poslanec F. Novotný, doufá, že se Češi semknou i přes stranické rozdíly. Jsou zde popsány manifestace, které v Pardubicích proběhly. Dne 21. září vyslovila vláda souhlas s odstoupením požadovaných území. V Praze před Rudolfinem demonstrovalo asi 250 tisíc obyvatel a protesty se konaly i v dalších městech. V Pardubicích se demonstrovalo u pomníku T.G. Masaryka, kde se zpívala hymna. Demonstrace pokračovaly i v den následující. Dne 23. září byla vyhlášena všeobecná mobilizace:

„Stojí za zaznamenání, jak pardubické občanstvo na tuto zprávu reagovalo. Žádný nárek, žádný pláč, z biografů, divadla a jiných místností utíkali záložníci domů, aby za krátkou dobu na to objevili se opět na ulicích, tentokrát již s vojenskými kufříky v rukou.“⁶⁵

2.22 Souhrn

Východ jsou noviny, které byly politicky zaměřeny a zastávaly myšlenky Národní demokracie, což je patrné skoro v každém článku. Byly zde avizovány schůze a sjezdy této strany a navíc zde například vycházela rubrika „Hlídka mladé generace“, která byla určena pro mladé členy Národní demokracie.

⁶³ Východ. ročník 21. číslo 18. 6. května 1938. strana 1

⁶⁴ Východ. ročník 21. číslo 25. 24. června 1938. strana 1

⁶⁵ Východ. ročník 21. číslo 39. 1. října 1938. strana 1

Články jsou značně nacionální. Snaha ukazovat velké české osobnosti ze současnosti i z historie. Pro *Východ* byly významné převážně osoby, které byly členy Národní demokracie. Jednak to byly osoby s celostátním významem, ale i z regionu. Po smrti Aloise Rašína se k jeho osobě neustále vrací a poukazují na jeho význam pro náš národ. Povšiml jsem si, že často vycházely básně Viktora Dyka. Byl totiž senátorem za Národní demokracii. Nejvíce zdůrazňovanou osobou byl Karel Kramář. Nenašel jsem jedinou zápornou zmínku o jeho osobě. Z článků, které vyšly až po jeho smrti jsem měl pocit, že se z něj snažili udělat národního hrdinu. Je velmi častým jevem, že se k jeho osobě odvolávají při každém výročí. Poukazovali i na místní velikány, kterých si velmi vážili. Jednak to byly osoby z historie Pardubic jako např.: Arnošt z Pardubic, členové rodu Pernštýnů či významní buditelé a spisovatelé. Samotnou kapitolou jsou místní průmyslníci, kterým ve *Východu* bylo věnováno opravdu hodně místa. V čase hospodářské krize je ve *Východu* hodně článků, které se pokoušejí navrhnout východiska z tohoto temného období našeho hospodářství. Nacionalismus je dále patrný v člancích, které jsou zaměřeny proti německému obyvatelstvu. Před válkou se o to víc snažili vzbuzovat ve čtenářích národní cítění a hrdost.

Další věcí, kterou *Východ* zdůrazňoval, byla prosperita národního hospodářství. Je zde mnoho článků, které se zabývají průmyslem našeho kraje. Vždyť zde byla celá série článků zaměřená na pardubický průmysl. Zde mám pocit, že nacionalismus se mění v rodáctví.

Dalším častým jevem ve *Východu* byly oslavné články, které byly vydávány k různým jubileím. Často jsem se setkal s gratulacemi k narozeninám či k různým výročím. Oslavovali zde převážně místní průmyslníky a členy Národní demokracie.

Z článků je patrné, že stáli na druhé straně politického pole než socialisté. Často útočili na tuto stranu i na její programovou náplň. Důkazem toho jsou články, které jsem uvedl.

Východ je tedy periodikem, které propaguje národní sebevědomí a hospodářskou prosperitu. Články jsou tudíž podřízeny stranickým zájmům a myšlenkám Národní demokracie. V čele tohoto periodika se vystřídalo několik redaktorů. Nejvíce se mi podoba *Východu* líbila, když v jeho čele stál Vilém Vlček. Za jeho vedení zde bylo mnoho článků, které se věnovaly historii a významným osobnostem. I poslední redaktor Petr, který *Východ* vedl byl velmi úspěšný. Články byly vysoké kvality a inzerentů bylo také dost.

3. Východočeský Rozhled

Východočeský rozhled je na rozdíl od předchozího *Východu* nepolitickým periodikem. Jak bude níže patrné, tak *Rozhled* se snažil o nápravu věcí veřejných. Neustále poukazoval na chyby státního aparátu a velmi ostře útočil na úředníky, ale i na kolegy ostatních krajských tisků.

První číslo vyšlo 20. května 1931. Periodicita byla stanovena na jedno vydání za týden. Většinou měl šest stran a rozsah reklamní plochy se neustále měnil. Jednou jí bylo víc, podruhé méně. Uzávěrka byla každou sobotu večer a ve středu *Rozhled* vycházel. Vydavatelem, majitelem a zodpovědným redaktorem v jedné byl osobě Stanislav Vinař. *Rozhled* byl tištěn v knihtiskárně a litografii J. Čížka v Pardubicích. Cena byla stanovena následovně: 40/rok, 20/půlrok, 10/čtvrtek a jednotlivé číslo stálo 80 haléřů. Sídlo redakce bylo ve Štrosově ulici č.p. 703 v prvním patře. Stejně jako ve *Východu*, tak i v *Rozhledu* bylo velké množství pravidelně se objevujících rubrik. Dost často se názvy shodují. Nyní bych rád jmenoval několik rubrik, např.: *Ženská hlídka*, *Píše se nám*, *Film*, *Zprávy z kraje*, *Černá kronika*, *Sport*, *Literatura*, *Humor*, *Různé*, *Malý oznamovatel*, *Umění*, *Divadlo*, *Soudní síň* atd. Samozřejmě i zde byla umístěna reklama.

3.1 Ročník první 1931

Ústředním tématem tohoto ročníku je výstava tělesné výchovy a sportu, která byla očekávanou kulturní akcí. Ta měla nejen propagovat sport, ale i město Pardubice. Tento časopis se také čas od času zaměřil na prezentaci nějakého místa v našem regionu, které se jim zdálo být zajímavé. Informují o kulturním a společenském dění ve městě. V prvním ročníku se také objevuje počátek první kauzy, které se *Rozhled* bude věnovat i v dalších ročnících. Započal boj s pardubickým krematoriem.

Úvodník k číslu 1 napsal Dr. K. Krpata, který se v něm zabývá, kam zařadit *Rozhled*. Na konci tohoto článku vyslovuje přání – *Nestranný, ale politický v čistém slova smyslu*. Na titulní straně jsou karikatury veřejně činných pardubických osob, které zde ztvárnili dva

kreslíři, V. Kalous a M. Pětivoký. Prvními lidmi, kteří zde byli takto zpodobeni jsou A. Vendl (ředitel pěveckých spolků *Pernštýn* a *Ludmila*), V. Znojemský (starosta města a předseda akciové společnosti výstavní) a architekt K. Řepa (architekt výstavy). V tomto čísle ještě vyšel článek *Našemu čtenářstvu*, kde je opět slíbena nestrannost:

„Budeme kritizovat i chválit politické zásluhy!“⁶⁶

Na straně druhé je článek *Pardubická výstava*, kde je chváleno to, že bude zviditelněno město i tělesná výchova. Na této výstavě si již povšimli prvního nedostatku. Bylo jím pardubické nádraží, které podle *Rozhledu* nestačilo zareagovat. Nestačily se vybudovat podchody k nástupištím, a tak navrhuje, aby na výstavišti byla zřízena prodejna lístků. Tím by pomohli zmírnit chaos na nádraží, který tam dříve či později vznikne.

V čísle 2 byly otisknuty na titulní straně opět tři karikatury. Tentokrát byly zhotoveny všechny M. Pětivokým. Byli zde vyobrazeni ing. Karel Vrána (sportovní referent výstavy), ing. Karel Petráň (předseda stavebního odboru) a Jan Řehounek (velkostatkář z Časů, místopředseda akciové společnosti výstavní). Na straně druhé byl článek *Kulturní Pardubice*, ve kterém si autor stěžuje na nekulturní život města, kde žije 30 tisíc obyvatel, ale na přednášky jich chodí sotva sto. Plakáty prý stejně nemá cenu vylepovat, protože to vůbec nepomáhá.

Dne 3. června v 3. čísle vyšel na titulní straně článek *Slavný příjezd pana Prezidenta do Pardubic*. Nerad bych se opakoval, co jsem již napsal v kapitole 2.14, ale byl zde zaznamenán rozhovor T. G. Masaryka s místním legionářem Jelínkem. Rád bych zde tento rozhovor uveřejnil a pro zjednodušení zavedu zkratky. Zkratka „M“ pro prezidenta Masaryka a „J“ pro legionáře Jelínka.

M: „Jak jsi stár bratře?“

J: „Sedmdesát a jeden rok k tomu.“

M se usmál a poznamenal: „To bys mě musel ještě pro tabák.“

J: „Hned bych šel pane prezidente!“⁶⁷

Dále pokračují články, které se věnují výstavě, např.: *První den výstavy*, *Pardubická výstava*, *První den na stadiónu* atd. Na straně tři je popsáno cvičení dorostu na novém stadionu, kterého se účastnilo čtyři tisíce dětí. V této reportáži je rozebrána odlišnost dětí, ne každé je stejně šikovné, ale nelze takové dítě z cvičení odmítnout, protože by to nebylo správné a výchovné. Na straně čtyři je upozornění na kapsáře, kteří na výstavě v nestřeženém

⁶⁶ Východočeský Rozhled. Ročník 1. číslo 1. 20. května 1931. strana 1

okamžiku okrádají návštěvníky. Na této straně vyšla také vyhláška, kterou se zakazuje konat trhy s paznehtovým dobytkem, aby se zabránilo slintavce. Je zde také článek, který se věnuje novému hotelu Grand. Jsou zde například uvedeny i pořizovací ceny interiéru. Kuchyň byla pořízena za čtvrt miliónu a ostatní vybavení stálo celkem půl miliónu. Hotel zaměstnával 90 lidí.

Úplnou novinkou, se kterou jsem se doposavad nesetkal, byla rubrika *Tržní ceny*, ve které jsou uvedeny ceny, za jaké se dalo na trhu nakupovat např.: 1kg másla 24-28 Kč, 1kg tvarohu 4-6 Kč, husa 1ks 35-50 Kč, vejce 1ks 50-55 hal, kachna 1ks 26-34 Kč, holoubata 1 pár 8-10 Kč atd.

V čísle 4 ze dne 10. června jsou naposledy na titulní straně karikatury M. Pětivokého. Tentokrát ztvárnil architekta ing. Potůčka (2. projektant výstavy) a Egona Wintenitze (generální ředitel výstavy). Na první straně je článek, který se věnuje krematoriu. Za dobu jeho provozu v něm bylo zpopelněno více jak tři tisíce lidí. Také zde byl článek věnující se hazardní hře „ve skořápky“. Píše se v něm, že policie ví o dvanácti lidech, kteří tuto hru provozují, ale zřejmě jich bude víc. Tímto článkem začíná boj *Rozhledu* proti hazardu. Dopředu prozradím, že tomuto tématu bude věnováno více prostoru v dalších číslech a ročnících.

V čísle 10 ze dne 22. července je na titulní straně otisknut článek *Fašisté*. Zde je psáno o útoku na tajemníka Národních socialistů V. Dytricha i jeho syna. Domnívají se, že za útokem stojí fašisti. *Rozhled* se také čas od času zaměří na nějaké zeměpisné nebo historické téma. Náměty na tyto reportáže jsou převážně čerpány z regionu. Na straně 5 je reportáž *Letovisko Vápený podol*, která propaguje toto lázeňské letovisko. Jsou zde léčebné koupele a v letních měsících je možné využít přírodní koupaliště. Léčebný pramen vyvěrá uprostřed vesnice u kostela sv. Václava. Tento pramen je znám od 16. století. Jsou zde uveřejněny i typy na výlety do okolí, např.: vrch Bučina (nejvyšší bod Železných hor, 602 m), Hedvičino údolí nebo zřícenina hradu Lichnice. Od 15. čísla má *Rozhled* svou filiálku i v Chrudimi na Resselově náměstí 103.

Dne 7. října v čísle 21 vyšla na titulní straně zpráva o ukončení výstavy *Naše krásná výstava ukončena*. Poslední návštěvníci mohli navštívit Tělovýchovnou výstavu dne 4. října do půl sedmé. V dalším čísle je oznámeno, že výstava musí být do 15. října vyklizena. Plánuje se výstava na příští rok, která by měla být zaměřena na hospodářství. Tato výstava však nemá být takového rozsahu, jako ta, konaná v roce 1931.

⁶⁷ Východočeský Rozhled. Ročník 1. Číslo 3. 3. června 1931. strana 1

Z čísla 28 ze dne 25. listopadu bych rád napsal pár řádků o besedě se spisovatelem Böhnelem. Při své přednášce se dotkl tématu morálky mladé generace, což pobouřilo profesorku Osikovou, která ho obvinila z pornografie. Ve svých dílech údajně popisuje intimní záležitosti velmi naturalisticky. Výše zmíněný spisovatel se odmítl k tomu vyjádřit, protože na přednášce bylo mnoho mladých lidí, před kterými nechtěl o těchto věcech mluvit. Do všeho vstoupil profesor Icha, který poděkoval za vystoupení proti zastaralým metodám. V nadcházejícím čísle byla otištěna fotografie krytého tenisového dvorce, který vznikl v jednom z pavilónů, jenž byl vystavěn za účelem výstavy.

Dne 16. prosince v čísle 31 *Rozhled* útočí na pardubické krematorium. Je zde uveřejněno, že splašky z pitevny jsou vynášeny na vojenské hroby, kde mají asi sloužit jako „hnojivo“. Dále se pak dotazují, jak je možné denně vykonat dvanáct kremací, když jedna trvá jeden a půl hodiny. Pokud by byly řádně vykonány, tak by krematorium muselo vyplácet přesčasy, ale tomu se tak nedělo. Domnívají se, že dělníci pracují bez nároku na honoráře za čas, který stráví v práci navíc. V čísle 33 ze dne 31. prosince je zpráva *Kremační aféra u soudu*. Je to pouze krátké oznámení, že dne 22. prosince se před soudem konaly výslechy.

3.2 Ročník druhý 1932

Ve druhém ročníku se poprvé setkáváme s články, které poukazují na rivalitu dvou největších měst našeho regionu, tedy Pardubic a Hradce Králové. Začínají se objevovat velmi ostré články proti prostituci.

„Nenechte si vzít slávu města!“ zněl titulok 2. čísla, který byl umístěn na titulní straně.

„Je nebezpečí, že další závody o Zlatou přilbu se nebudou konat v Pardubicích, ale v Hradci Králové.“⁶⁸

Dále je zde pak rozebrán význam závodu pro naše město. Jednak ho zviditelňuje, protože více jak 360 časopisů přineslo v předchozím roce zprávu o tomto závodě. Druhý význam je samozřejmě ekonomický. Odhaduje se, že Pardubice na tomto závodě vydělají asi tři čtvrtě miliónu. Samozřejmě tyto peníze nejdou pouze městu, neboť významnou část vydělají soukromníci. Odhady Košťála jsou, že restauratéři, hoteliéři a jiní provozovatelé gastronomických provozoven mohou každoročně utržit až tři sta tisíc korun.

⁶⁸ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 2. 13.ledna 1932. Strana 1

Další článek, který se významněji zabýval rivalitou již zmíněných měst, jsem objevil v 13. čísle. Z toho článku bohužel vyplývá, že Hradec je na tom lépe než Pardubice. Byl nazván *O rozvoji Pardubic* a podtitul zněl *Pardubice v nedaleké budoucnosti, aneb Hradec contra Pardubice*. Hradec Králové je co do počtu obyvatel menší, ale v poslední době získali mnoho institucí, které se zde usídlily. Je tu sídlo několika středních škol a naposled získali letecký pluk. Bylo zde postaveno velké nádraží, ačkoli je zdejší trať skoro bezvýznamná. Je zde velmi čilý stavební ruch, zatímco v Pardubicích na „Wilsonce“ stojí stará zástavba, která dělá hlavnímu pardubickému bulváru ostudu. Staví se zde nižší domy než v Hradci Králové a regulační plán patrně neexistuje. O Hradci je v pardubickém týdeníku napsáno zhruba toto:

„Vzdor tomu, že Pardubice početně jsou větší než Hradec Králové, překvapí každého návštěvníka Hradce jeho velkoměstský vzhled, čistota a krásné ulice vyznačující se moderní architekturou“⁶⁹

Na závěr je zde ještě uvedena hanlivá báseň. Hanlivá tedy alespoň pro mne, protože jsem se v Pardubicích narodil a prožil svůj celý dosavadní život.

„Pardubice to víska
před hradeckým podnikem.
Její bránu Ulrich získá,
kdyby chtěl i s chodníkem.“⁷⁰

Na závěr je vysloveno přání, aby se v Pardubicích dostali k moci lidé, kteří rozumějí stavitelským záležitostem místo těch, kteří tam jsou pouze kvůli své příslušnosti k politické straně.

Dne 1. června *Rozhled* přináší zprávu o domovních prohlídkách u místních fašistů, kteří byli na schůzi v Novém Městě nad Metují. Z Prahy přijelo šest detektivů, kteří provedli za asistence místní policie domovní prohlídky u místních fašistů. Navštívili např.: architekta Manicha, soudce Vážného a Dr. Kučeru, který si posléze stěžoval na poničení nábytku. Z Pardubic se detektivové vydali do blízkých Kunětic, kde prohledali dům faráře Štefana, kde narazili na generála Gajdu.

„Bývalý poslanec Gajda byl ihned v průvodu dvou četníku odvezen do Pardubic k výslechu.“⁷¹

⁶⁹ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 13. 30. března 1932. Strana 1

⁷⁰ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 13. 30. března 1932. Strana 1

⁷¹ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 22. 1. června 1932. Strana 3

V čísle 25 je článek na straně druhé, který se věnuje „lehkým ženám“. Titulek zní *Nevěstky rozsévají zkázu a smrt*. Píše se zde o Zákonu na potírání pohlavních chorob a proti prostituci ze dne 11. července 1922. Byly uzavřeny nevěstince a pokleslé ženy se dostávají na ulici, čímž samozřejmě stoupla kriminalita. Také se zde varuje před pohlavními chorobami.

„Právě nyní byla chycena nevěstka Vilma, těžký případ syfilis, která utekla z léčení v nemocnici, kam byla přivedena.“⁷²

Na třetí straně je další článek, který se věnuje ožehavému tématu a jeho titulek zní *Láska nepatří na veřejnou ulici*. Tento článek se zabývá tzv. „plotem vzdechů“, který byl ve Svítkově a patřil k místní „Petrolejce“. Po soumraku se zde odehrávají milostná dostaveníčka. Občané bydlící v těsné blízkosti si stěžují, že tyto páry ohrožují mravní výchovu mládeže. Místní děti chodí pozorovat milenecké dvojce a nazývají to „špehovat párky“.

Na titulní straně čísla 28 se objevuje nápis „zabaveno“ a na této straně chybí skoro 50 % článků. V čísle 31 se zabývá okrajovou čtvrtí Skřivánek. Reportáž se jmenuje *Skřivánek vede* a píše se zde o Vytlačilově salónu krásy.

„Ve speciální místnosti je nejmodernější typ Mayerova přístroje na trvalou ondulaci. Trvalá z Vytlačilova závodu má dnes již pevnou popularitu nejen na Skřivánku a ve městě, ale i v okolí.“⁷³

I *Rozhled* oslavoval slavná výročí. Důkazem toho je článek *Velký svátek průmyslu Pardubic. 40leté jubileum továrny A. Rainbegr v Pardubicích*. Tento článek pouze neoslavuje výše zmíněnou firmu, ale také upozorňuje na důležitost pardubického průmyslu:

„Tak jako se ponenáhlu a stále vítězněji vyvíjela tradice sportovních Pardubic, tak vznikla pověst o průmyslových Pardubicích jako průmyslovém středisku východních Čech.“⁷⁴

Již jsem psal v kapitole 2.15 o tragické smrti kapitána Rudy Poplera, který zemřel během závodu Velká pardubická. Zde jsem našel přesný popis této nehody:

„Po přejetí první překážky najíždí skupina tří jezdců na druhou překážku zvanou Post and rail. Dva koně přešli lehce, ale Poplerův kůň Ella zachytil přední nohou za břevno vyhodil jezdce ze sedla a plnou vahou na něho dopadl. Jezdcova smrt následovala v několika okamžicích.“⁷⁵

⁷² Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 25. 22. června 1932. Strana 2

⁷³ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 31. 3. srpna 1932, strana 2

⁷⁴ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 38. 20. září 1932 strana 1.

⁷⁵ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 42. 18. října 1932. Strana 1

Rozhled se samozřejmě zajímal i o politické zprávy celostátního významu. Dne 22. listopadu přinesl zprávu, která byla zveřejněna pod titulkem *Světě žasni!*. Zde bylo oznámeno odhlasované snížení platů poslanců a senátorů, kteří si zkrátili plat o 10-12 %.

Rozhled to okomentoval následovně:

„Uznanost pánů poslanců už je tady! To je přeci rána, když z pěti tisíc sleví pět nebo šest stovek. To už chudinky nebudou smět ani jezdit na čundr, chodit po vinárnách; přestane representace, splasknou bříška.“⁷⁶

Poslední číslo druhého ročníku nese pořadové číslo 53. Titulní strana je barevná a nápis *Rozhled* je našikmo. Toto číslo vyšlo 31. prosince a jsou v něm humorné anekdoty.

3.3 Ročník třetí 1933

Ve třetím ročníku se rovněž objevují palčivá témata, která se budou probírat i v dalších ročnících. Jedním takovým je pardubické školství, které se potýkalo s nedostatkem místa. Objevují se zde protifašistické články, které poukazují na zápory tohoto smýšlení. Objevuje se i článek, který se zabývá Adolfem Hitlerem. Stranou zájmu *Rozhledu* nezůstali ani místní úředníci, kterým, jak se níže dočtete, také dali co proto. *Rozhled* se pustil do boje za sociální spravedlnost. Je patrné, že měl odlišné názory na sociální stav než socialisté. K tomuto politickému smýšlení se také nevyjadřují naposled.

V čísle 1 vyšel na úvodní straně článek *Nejsme na prodej! Nebojíme se! Neumlčíte nás!*. Shrnutí všeho zlého, co se redakci stalo v minulém roce a jak se jim snažili ostatní škodit.

„Bilance minulého roku: Nadávky redakci, žaloby, vyhrožování, zakázaný vstup na veřejné schůze, útok na redakci, brachiální násilí na redaktoru. Pokus o exekuční zabavení novin. Boj se všemi politickými machry a jejich pochopy. Inzertní bojkot, nátlak na prodejny novin, pomluvy, zlehčování listu. Vystoupení z pardubického novinářského sdružení atd.“⁷⁷

Na straně druhé je článek *Do třetího ročníku*, kde si přejí, aby mohli ještě lépe sloužit věcem veřejným a občanům. V tomto čísle je uvedena nová adresa redakce ve Sladkovského ulici.

⁷⁶ Východočeský Rozhled. Ročník 2. Číslo 47. 22.listopadu 1932. Strana 1

⁷⁷ Východočeský Rozhled. Ročník 3.Číslo 1. 10.ledna 1933.Strana 1

Dne 28. února vyšel článek *Mládež, národa budoucnost*, kde je zaznamenána schůze rodičů žáků reálného gymnázia. Této schůzi předsedal sám tehdejší ředitel ústavu Roubal. Řeší zde nedostatek místa na škole. Kvůli tomu musí být sloučeny chlapecké a dívčí třídy:

„Třída měří nejvýše 12 x 5 metrů, tj. 60 metrů čtverečných, což jest asi 1 metr čtverečný na žáka. Jak možno v takovéto místnosti při tak velkém počtu žáků, 50 – 60, soustředit myšlenky ke studiu.“⁷⁸

V číslech 15, 16 a 17 se *Rozhled* věnuje tématu fašismu. Vždy jsou tomuto ústřednímu tématu věnovány články na úvodní straně. Například v čísle 16 je článek *Fašismus jako hnutí vlastenecké hanobí smysl našich dějin*. Tento článek je zaměřen značně proti katolické církvi.

„Dějiny našeho národa byly psány krví a topily v bédách zásluhou Říma. Osvobození národa, které mělo být odpovědí na násilí, které ve jménu katolického boha byla na národu po staletí pácháno, má být potupeno novým probuzením národního citění právě ve jménu fašismu, což je hnutí čpící kutnou katolického kléru?“⁷⁹

„Je třeba nápravy poměrů, ale je nutno bránit se řešení fašistickému, v němž není pravého vlastenectví a který má v řadách svých stoupců na jedné straně fanatiky a na druhé pokrytce, zpátečníky, nepřátele národního probuzení a posléze politické kariéristy a spekulanty hřešící na poctivě vlastenecký cit národa a občanstva i východních Čech.“⁸⁰

Od čísla 21 je uveden nový majitel a vydavatel, kterým se stal Josef Vodička. Dne 4. července v čísle 27 se objevuje zpráva, že *Rozhled* o prázdninách dvakrát nevyjde. Poprvé bude přestávka po tomto čísle, takže další číslo vyjde 18. července pod číslem 28, další vynechání opět oznámí dopředu.

Dne 22. srpna vyšlo číslo 32, ve kterém mne zaujaly dvě zprávy. První nesla titulek *Kdo to zase poškozuj Pardubice?* Na město byla podána stížnost, že se nekropí ulice, což je proti hygieně. Příslušný náměstek si zavolal zřízence, aby zjistil, proč tomu tak je, když vody mají Pardubice víc než dost. Na jeho dotaz odpověděl zřízenec následovně:

„Vědí pane náměstku, vody máme dost, to maj recht, ale horší je, že nemáme už ani krejcar na benzín.“⁸¹

Dále se *Rozhled* pustil do pranýřování radních, kteří si za obecní peníze jezdí po výletech. Jmenovitě zde uvedl tyto pány: Šupler, Pleták, Dr. Němeček a ředitel Hubáček. Výše zmínění

⁷⁸ Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 9. 28. února 1933. Strana 1

⁷⁹ Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 16. 18. dubna 1933. Strana 1

⁸⁰ Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 9. 8. února 1933. Strana 1

⁸¹ Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 32. 22. srpna 1933. Strana 1

jeli na exkurzi na Slovensko, aby si zde prohlédli elektrárnu. Toto však provedli bez svolení města, ale za obecní peníze.

Druhý článek, který bych rád uvedl, nese název *Přetahování se o Zlatou přilbu*. Tento závod pořádá, jak již bylo zmíněno, Východočeský autoklub, který sídlí v Hradci Králové, kam by také rád tento sportovní podnik přemístil. Autoklub si kladl podmínky, které nakonec město přijalo. Ručilo za případnou ztrátu do sto tisíc korun, kdyby musel být závod zrušen nebo kdyby vznikl schodek. Autoklub ručil za vše, co bylo nad tuto částku. Dále se pak na okruhu po dobu dvanácti let nesměly konat jiné závody, než které by pořádal východočeský autoklub.

Maturant u naší obce má po osmi letech 800 Kč, kočí přes tisíc Kč. Inu sociální spravedlnost, tak to byl titulěk ze strany 2 v čísle 45. Tento článek se věnuje finančnímu ohodnocení úředníků ve srovnání s kočími.

„Je to prostě jasné: Kdo dovede dělati některým politickým veličinám socialistickým stran úderníka, je hned existenčně zaopatřován i přes pojmy spravedlnosti, sociální cit a pojmy skutečného hodnocení práce a vzdělání.“⁸²

Hned další týden byl v *Rozhledu* vydán článek, který se věnoval Hitlerovi a byl nazván *Hitler na programu*. V Pardubicích se konala přednáška Dr. Synka o zapálení Říšského sněmu v Německu. O tuto přednášku byl projeven velký zájem a zúčastnilo se jí mnoho učitelů, právníků, politických aktivistů a místních židů. Je zde psáno, že přednáška byla drahá. Vstupné bylo 3 Kč a za uložení kabátu se vybírala 1 Kč. Po přednášce následovala diskuze, kde byl například vznesen dotaz, kolik je židů v koncentračních táborech. Synek odpověděl:

„Židů v koncentračních táborech je zhruba sto padesát tisíc. Dost aby měli židé na Hitlera zlost.“⁸³

V čísle 47 ze dne 5. prosince je na titulní straně *Táta našeho města ing. Josef Prokop mrtev!* V čísle 48 je celostránkové poděkování rodiny za vyjádření soustrasti. Poslední vydání tohoto roku vyšlo 29. prosince pod číslem 50. Titulní strana byla opět barevná a bylo zde množství anekdot a také přání k Novému roku.

⁸² Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 45. 21. listopadu 1933. Strana 2

⁸³ Východočeský Rozhled. Ročník 3. Číslo 46. 28. listopadu 1933. Strana 3

3.4 Ročník čtvrtý 1934

Tento ročník je podobný tomu předchozímu. Zprávy jsou psané ve stejném duchu, tedy v duchu velmi bojovném. Hned v prvním čísle je článek o fyzickém napadení novináře. Článek, který mi připadá jako z jiného světa, se objevuje v čísle 7. Je psán trochu jinak a navíc zde významnou složku tvoří úvahová část, která nutí čtenáře, aby se nad tímto článkem zastavil a trochu popřemýšlel. Je zde i historické téma, které se zabývá Zelenou bránou. Tento článek je zvláštní tím, že historii je zde věnován velmi malý prostor. Volně přechází do současnosti, ale stále se článek věnuje této pardubické dominantě. Pokračují články o školství a je zde trochu změna. Tentokrát pouze neoznačují problém, ale snaží se nalézt i řešení. Výčet zpráv jsem se i v tomto ročníku snažil udělat tak, aby zastupovaly co nejpestřeji témata, jimž se *Rozhled* věnoval.

Redaktor přepaden!, tak tímto článkem byl zahájen čtvrtý ročník. Na Silvestra byl přepaden jeden redaktor *Rozhledu* se svým přítelem. Útočníkem byl hazardní hráč Silberstein, který redaktorovi poranil oko a jeho přítel utřil ránu do hlavy. Stalo se tak za noční reportážní pochůzky. Na straně třetí v tomto čísle vyšlo varování, že na Silvestra vyšel časopis s názvem *Příšerný Rozhled*, který vydalo panstvo z „Dělnického domu“. Je zde upozornění pro čtenáře, aby vždy žádali *Rozhled*, který vydává Vinař.

Velmi mne zaujal článek *Humanita a potratářství*, který reaguje na smrt mladé ženy, která po nedovoleném zákroku umírá. K tomuto činu ji dohnala bída. Měla již dvě děti a byla v tak těžké životní situaci, že třetí by zřejmě neuživila. Dále je zde úvaha, zda je to správné, takovéto chování odsuzovat a trestat.

„Zákon, který jednostranně chrání pučící živůtek, ale nebere zřetele na matku a životy již zrozené. Neomlouvá, nezprošťuje viny např.: ani svobodné dívky, které byly znásilněny opilým nebo dědičně zatíženým mužem.“⁸⁴

Dále se pak rozebírá i fakt, že osoba, která o takovém jednání věděla, je též právně stíhatelná.

Od 11. čísla má *Rozhled* nového majitele a vydavatele. Stal se jím pan Otakar Pavlas.

V *Rozhledu* se také objevují články, které se zabývají pardubickou historií. V čísle 16 ze dne 17. dubna vyšla reportáž *Staré Pardubice*, kde se vypráví o Zelené bráně. Je uvedeno že tato stavba je pardubickým skvostem gotiky, který bychom měli chránit. Dále se zde řeší

⁸⁴ Východočeský Rozhled. Ročník 4. Číslo 7. 13. února 1934. Strana 1

problém, že brána se neustále obestavuje. Vznikají nové stavby, které jsou na ni nalepeny a nedávají jí vyniknout.

Dne 7. srpna v čísle 29 je oznámeno, že další vydání bude o týden opožděno z důvodu prázdninového odpočinku. V tomto čísle na straně dva je článek *Krise pardubického školství*. Zde je poukázáno na problém se školními budovami. Měšťanská škola pana Drtiny, která sídlila na náměstí Legií, uvolní své prostory pro potřeby gymnázia. Tato škola zatím bude sídlit ve volných prostorách Průmyslového muzea. Navrhují i řešení problému. Mají se místnosti v muzeu pronajmout. Výnos z tohoto pronájmu by šel na splácení úvěru, za který by se postavila škola nová. Poukazuje se zde na mrhání prostoru ve staré budově gymnázia.

„Pan ředitel gymnázia Roubal obývá osm pokojů a pro celou rodinu se prostírá v ředitelně.“⁸⁵

V čísle 32 ze dne 5. září je reportáž *VI. Zlatá přilba Československa*, kde je oznámeno vítězství Holanďana Van Dijka a smrt Holanďana Podervaarta. Toto jsou informace, které jsem již zmínil v příslušném ročníku *Východu*, ale jsou zde i informace nové. Několik dnů před závodem vydatně přšelo a pořadatelé měli strach, že budou muset závod zrušit. Problém však nastal s pojistkou, protože ta kryje škody vzniklé počasím pouze částečně. Pořadatelé dali ještě den před závodem vylepit plakáty, na kterých oznamovali, že závod bude. Nedal by se přesunout, protože příští týden jsou závodníci již v jiné zemi. Trénink byl odložen až na neděli ráno, což se ukázalo jako velmi dobrý tah, protože dráha stačila vyschnout. Přilba se tedy jela, ale v zákulisí se bojovalo mezi městem Pardubice a Autoklubem. Zjistilo se, že záruka, kterou město Autoklubu poskytlo, není možná. Pro poskytnutí takovéto záruky by se musely vyjádřit příslušné úřady.

V čísle 35 ze dne 26. září je otištěno děkování firmy Baťa. Ta děkuje všem, kteří podpořili petici proti zrušení správkáren. Bylo shromážděno celkem šest miliónů podpisů. Posledním číslem, které bych rád zmínil, je ze dne 18. prosince a nese pořadové číslo 47. Je zde oznámeno, že Pardubice mají svou královnu krásy, kterou se stala slečna Lautnerová. Dále se zde zamýšlí nad pojmem krásy. Na konci roku byly vydány *Rozhledovské jedovatiny*. To byl časopis, kde bylo mnoho anekdot.

3.5 Ročník pátý 1935

⁸⁵ Východočeský Rozhled. Ročník 4. Číslo 29. 7. srpna 1934. Strana 2

Na úvod bych rád vyslovil svou hypotézu, která se zabývá přímo *Rozhledem*. Jsou otevřeny nové filiálky, které musí být podpořeny prodejem – což podle mne znamená rostoucí význam této redakce. Jinak by nebylo možné otevřít hned 6 poboček najednou. V tomto ročníku se zabývají sociální tematikou, a to např. v číslech 2 a 10. I v tomto roce redakce nedala pokoj místnímu hřbitovu a krematoriu. Ostrá kritika padá i na elektrárnu, na kterou upozorňuje *Rozhled* od svého počátku. Reportáže jsou stále psané ve stejném duchu, tedy kriticky.

V čísle 1 ze dne 9. ledna jsou uvedeny nové filiálky, které jsou v Hradci Králové, Hlinsku, Heřmanově Městě, Litomyšli, Vysokém Mýtě a Chocni.

Dne 16. ledna vyšel na titulní straně článek *Není nad pohřební kšeft!*, kde uveřejňují, že mladý farář pronesl krásnou řeč na pohřbu chudých lidí, ale pak si za ni nechal zaplatit 50 Kč. Pozůstali byli velmi chudí, protože jediný příjem rodiny bylo 30 Kč, což byla měsíční chudinská renta a ostatní členi rodiny byli nezaměstnaní. Dále je zde pak úvaha, která je zaměřená proti církvi, ale ne proti Bohu.

„Domníváme se. Že čisté náboženství nejsou jenom modlitby, svíčky a poklekávání před sv. obrazy a že čisté náboženství není jenom meditování o Bohu, nýbrž že má nalézt výrazu v neobyčejně krásné nauce Kristově, který jak známo vyhnal kupčíky z chrámu a který pohrdal bohatstvím a mamonem.“⁸⁶

Jakou cenu má život hasiče? je název článku, který byl v čísle 10 na druhé straně. Popisuje případ hasiče Růžičky, který byl zabit při zásahu v divadle, kde mu závaží urazilo hlavu. Zesnulému bylo třicet let. Po dvou letech soudů mezi pozůstalou a pojišťovnou byl vynesena rozsudek, který ukládá zaplatit ve prospěch vdovy Růžičkové deset tisíc korun a jejich děčku dva tisíce. Dále je zde vyjádřeno zhnusení nad cenou lidského života.

Na straně třetí je článek *Obec v těžké situaci*, kde se řeší finanční problémy města. Město se topí v dluzech po slavné výstavě z roku 1931.

Rozhled pokračuje v odkrývání špatného hospodaření a v čísle 15 ze dne 17. dubna se opět pořádně opřel do hřbitovní správy. Správce hřbitova má jít do důchodu, a tak se přemýšlí nad tím, kdo zaujme jeho místo. Bylo oznámeno, že 50–60 % všech hrobů mají nevyrovnaný účet. Hroby se vyhrabávají a nebožtíci jsou přemísťováni. Bylo ovšem zjištěno, že tato informace není úplně pravdivá, neboť mnoho hrobů bylo zapláceno, ale tyto platby nebyly zaneseny do patřičné knihy. Pardubický hřbitov začíná mít problémy s volným místem.

⁸⁶ Východočeský Rozhled. Ročník 5. Číslo 2. 16. ledna 1935. Strana 1

„Po revizi se odhaduje, že na hřbitově je asi sto volných míst. Tak jeví se rozšíření hřbitova dnes aktuálním, tak že pozemky, které jsou k dispozici musejí být ke hřbitovu připojeny nebo vykoupeny. Pro obec to znamená nové výdaje.“⁸⁷

V čísle 22 je článek *Zajímavosti z volebních řečí*. Autor tohoto článku vybral pár zajímavých výroků, které byly proneseny před konáním voleb.

Senátor Havlín

„S výsledkem voleb jistě není spokojen ani ministr zahraničí Beneš, když v Paříži zápasí s Hitlerem a tady v pohraničí v Henleinovi mu vyrůstá filiálka.“⁸⁸

Univerzitní profesor Kozák

„Národní sjednocení není prý pro demokracii. Je ale demokratické, když někdo nedostane chléb a práci, nemá-li politickou legitimaci Sociálně demokratické strany? Je demokratické, že musí dělník zemřít hladu, když není úderníkem Sociálně demokratické strany?“⁸⁹

V čísle 30 ze dne 18. září je na titulní straně článek *Velký svátek motoristů*, který se zabývá sedmým ročníkem závodu o Zlatou přilbu. Na tento závod se přišlo podívat čtyřicet tisíc diváků, kteří viděli vítězství německého závodníka Grunzhausera. Tento jezdec závodil na českém stroji Jawa. Tento fakt byl velmi vyzdvihnut. Nejlepším československým jezdce byl pardubický rodák Rosák, který získal cenu předsedy vlády Malypetra.

Dne 9. října v čísle 33 vyšel článek *Boj o elektrárnu*, kde se probírá návrh ing. Kunce, který navrhoval omezení výroby pardubické elektrárny. Ta by se měla stát záložní elektrárnou pro novou, která, jak výše zmíněný navrhuje, by měla být v Rosicích nad Labem nebo ve Svítkově. Důvodem stavby nové elektrárny je prý příliš drahá doprava. Autor poukazuje na to, že ani jedno z navrhovaných míst není o moc blíž uhelným dolům než Pardubice. Proč tedy vynakládat další peníze, když máme elektrárnu svoji.

V čísle 34 ze dne 16. října vyšel na straně jedna článek *Co je nového v krematoriu?*. Článek se zabývá stavbou kolumbária. Zde se poukazuje na některé nepraktické věci a na nevkusnost umístění kolumbária podél celého plotu, které je prý vzdálené skutečné pietě. Chválí zde novou vstupní bránu a avizují stavbu nové cesty.

„Nelíbí se však, že řada uren jde do značné výše, až sedm pater nad sebou, takže, kdyby někdo chtěl ozdobit pozůstatky svého drahého, musil by na to mít žebřík.“⁹⁰

⁸⁷ Východočeský Rozhled. Ročník 5. Číslo 15. 17. dubna 1935. Strana 1

⁸⁸ Východočeský Rozhled. Ročník 5. Číslo 22. 4. června 1935. Strana 2

⁸⁹ Východočeský Rozhled. Ročník 5. Číslo 22. 4. června 1935. Strana 2

Pátý ročník končí 45. číslem, které vyšlo na Silvestra. Mělo šest stran a je plné vtípů a karikatur.

3.6 Ročník šestý 1936

Tento ročník objevuje jedno nové téma, kterému *Rozhled* dává velký prostor. Jedná se o zřízení koupaliště v Pardubicích. I tato redakce se zabývá místním průmyslem. Nutno ale podotknout, že oproti *Východu* vyzdvihují úplně jiné hodnoty, což bude patrné z článku, který je níže uveden. V předchozích ročnících redakce vynechala některá prázdninová čísla, ale v tomto roce je přestávka na takřka celé léto. *Rozhled* se začal vydávat, když v Pardubicích byla výstava tělesné výchovy a sportu. Tenkrát články s touto tematikou plnily značnou část novin. I letos v Pardubicích upozorňují na výstavu, která byla věnována K. Havlíčku Borovskému.

Šestý ročník byl zahájen dne 8. ledna, kdy vyšlo první číslo. Já bych zde ale rád uvedl článek z čísla 4 z 29. ledna *Ušlechtilý čin Franckovy továrny*. Zde se *Rozhled* zabývá dobročinností této továrny a velmi slušným zacházením se zaměstnanci. Před Vánoci rozdávají jídlo chudým, založili fond pro zchudlé živnostníky a invalidním a přestárlým dělníkům dávají více jak 100 Kč měsíčně k důchodu, aby jim přilepšili. Svou dobročinnost poskytují i individuálně podle potřeby.

„Tato továrna podporuje na studiích mladého V., syna dělníka, který byl v této továrně zaměstnán přes dvacet pět let a nedávno zemřel. Dostává pravidelně asi tři sta Kč měsíčně.“⁹¹

V tomto roce se *Rozhled* pustil do další série článků, tentokrát na téma zřízení koupaliště. V čísle 13 ze dne 15. dubna na straně tři je článek *K boji o koupaliště*. Stavba koupaliště byla plánovaná v místě sádek. Redakce nechala zhotovit odborný posudek, který se chystala předložit městské radě a spořitelně. Tento posudek se vyjadřuje kladně ke zřízení koupaliště, ale například architekt Řepa vystoupil proti tomuto záměru. Neschvaloval ho, ale také je zde psáno, že projekt vůbec neviděl. Hned v následujícím čísle vychází další článek na toto téma. Je to první článek ze série článků, které vycházely na pokračování a titulky byly *Okolo projektu koupaliště I*. V těchto článcích se podporuje stavba koupaliště. Další vyšly v číslech 17 a 18.

⁹⁰ Východočeský Rozhled. Ročník 5. Číslo 34. 16. října 1935. Strana 1

⁹¹ Východočeský Rozhled. Ročník 6. Číslo 4. 29. ledna 1936. Strana 2

Mají vždy stejný název, jen se mění pořadové číslo článku. Jsou v podstatě o tom samém, ale občas přinesou nějaké nové skutečnosti. Jako příklad uvádím citaci z čísla 16.

„Toto místo pro zvolený účel vyhovuje přímo ideálně všem potřebám koupaliště, zaručuje vody hojnost, výborné jakosti a velikého spádu, jest rozlehlé a vyhlídnuo bylo šťastnou náhodou.“⁹²

Číslo 27 ze dne 26. srpna 1936 je prvním číslem, které vyšlo po prázdninové přestávce. Předchozí číslo 26 bylo vydáno dne 1. července. Toto prvé poprázdninové číslo oznamuje, že stavba koupaliště byla ve městské radě schválena a měla by být zahájena již letos. Byla to poslední zpráva ze série článků věnujících se koupališti.

V čísle 29 bylo oznámení o otevření výstavy ve Vlastivědném muzeu, která se věnovala K. H. Borovskému a jeho novinářské činnosti. Byly zde vystaveny noviny, na kterých se Havlíček autorsky podílel, např. *Národní Noviny*, kompletní ročníky 1848, 1849 a čtrnáct čísel z roku 1850, originály novin *Slovan* a *Včela*. Prvně jmenované noviny byly zapůjčeny od E. Bubeníka a následovně je odkoupilo muzeum za částku tři tisíce Kč.

V čísle 32 mne zaujal titulek na první straně *Nebudeme stadión bourat?* Zde byly zveřejněny problémy, se kterými se stadion potýkal. Jednak to byl problém pozemkový. Nebyly vyřešeny vlastnické vztahy pozemků, na kterých se stadion nacházel. Druhým problémem byly peníze. Stadion byl již pátým rokem v provozu a ještě nebyly vyrovnány dluhy za jeho stavbu. Dlužná částka činila k tomuto dni více jak půl miliónu korun. Město se zachovalo velmi zbaběle, protože se od tohoto dluhu distancovalo. Toho dne, tedy 30. září, byla na straně druhé zpráva o letošním závodě o Zlatou přilbu. Bylo velmi špatné počasí. Na závodech bylo dvacet pět tisíc diváků, což se sice méně, ale vezmeme-li v úvahu vydatný déšť, tak mohli být pořadatelé spokojeni. Na závodech se prezentovala továrna Fanto, která zde měla servisní stanici a závodníkům dodávala pohonné hmoty a olej. Trofej pro vítěze zhotovila zlatnická firma Lejhanec, která toho roku opět putovala do Německa. Není zde uvedeno jméno vítězného závodníka.

Poslední číslo, které v tomto ročníku zmíním, je ze dne 16. prosince a nese pořadové číslo 43. Na straně jedna byl článek *Rozruch v Pardubicích z jednání o sloučení strany komunistické se stranou sociálně demokratickou*. Zde je zprostředkovaná zpráva z pražského jednání o již zmíněném sloučení. Komunisti jsou celkem pro toto sloučení, ale sociální demokracie je v této otázce nejednotná. Levé křídlo je pro spojení, ale pravé se obává, že by

⁹² Východočeský Rozhled. Ročník 6. Číslo 16. 22. dubna 1936. Strana 3

byli nuceni dělat politiku dělnickou. Někteří lidé se bojí, že by byl výrazně zesílen levicový blok, což by mohlo znamenat i předčasné volby.

3.7 Ročník sedmý 1937

Rozhled se i v tomto ročníku zabývá starými kauzami. Pokračuje v upozorňování na problémy ve školství a i v tomto ročníku jsou články řešící rivalitu mezi Pardubicemi a Hradcem Králové. Nalezl jsem i článek, který se zabýval historií našeho regionu. Stejně jako *Východ*, tak i *Rozhled* připomíná slavné občany Pardubic.

V druhém čísle vyšla *Vzpomínka na velikého lékaře*. Zde se připomíná známý pardubický lékař té doby, primář Mesány. Jsou zde vyzdviženy jeho zásluhy, které za své praxe pro pardubickou nemocnici vykonal, přestože sám trpěl víc jak třicet let cukrovkou. Byla zde zmínka i o jeho platu. První část jeho příjmů tvořil plat, který v nemocnici dostával a navíc mu byla městem dáována blíže nespecifikovaná částka. Tenkrát se představení města snažili udržet lékařské kapacity v nemocnici, aby mohli sloužit veřejnosti. Po nějaké době mu byla tato renta od města zastavena a zanedlouho primář Mesány odchází do soukromé praxe.

V tomto čísle na straně tři je uveřejněn článek *Nešťastné Pardubice*, který oznamuje stavbu nové rafinérie, která byla umístěna na Slovensko. Celková částka na vybudování nové rafinérie přesáhla padesát miliónů korun. Jsou zde zveřejněny obavy, že pro Pardubice by to mohlo znamenat nové propouštění dělníků z Fantových závodů.

I v sedmém ročníku nalezneme články, které se věnují pardubické historii. V čísle 8 z 24. února vyšel článek *Epochální objevy v Polabí*. Zde se zabývají historií nejstarší, tedy od doby kamenné. Hned v úvodu toho článku děkují všem občanům, kteří velmi ochotně povolili archeologický výzkum na svých pozemcích. Prvá kapitola se věnuje sídlišti u Libišan. Toto sídliště pochází z doby kamenné a první jámu objevil v roce 1913 ředitel Fr. Pulpán. Na tomto nalezišti bylo celkem odkryto sedm sídelních jam, které jsou od sebe vzdáleny deset až patnáct metrů. Bylo zde nalezeno mnoho kamenného náradí např.: nože.

Stará sídliště u Jesenčan je druhou částí článku. Autor i zde děkuje za pomoc občanům této vesnice. Dokonce prý starosta této obce uvolnil svůj sklep, aby zde mohly být ukládány nálezy. Byly zde nalezeny zbytky sídlišť z doby bronzové. Dokládají to nálezy dobových předmětů, které jsou vyrobeny z bronzu: jehlice a nože. Tato lokalita se nachází nad rybníkem a byl zde odkryt hrob zvoncového typu.

„Zvoncovitý hrob byl v červené hlíně cihlářské pečlivě hladce vymazán a vypálen.“⁹³

Snažili se poukázat na staré osídlení lokality, kde se nacházejí Pardubice. Tím chtěli upozornit na prestiž tohoto regionu.

Rozhled opravdu upozorňoval na problémy, které se vyskytovaly v celé společnosti. Tentokrát si do „parády“ vzal krizi v Československé církvi. Článek, který se zabýval tímto problémem, je uveřejněn pod titulem *Zděšení v církvi Československé*. Pardubice ztratily zastoupení v diecézi a církev je nyní řízena správní komisí. V Pardubicích vystupuje mnoho lidí z této církve a dokonce vystoupil i předseda rady starších. Článek pokračuje na druhé straně. Zde bych rád ocitoval jednu větu, která mluví za vše:

„Dnes řídí náboženskou obec pardubickou správní komise, v níž jakoby na výsměch Pardubákům předsedá Chrudimák.“⁹⁴

Je vidět, že redakce v čele s Vinařem se nebojí pustit do žádného tématu. Zde naprosto veřejně kritizují církev, která se v regionu těšila velké oblibě.

Rivalita mezi Pardubicemi a Hradcem Králové se stupňuje. Po sérii článků v předchozích ročnících přichází další velmi ostrý článek v 21. čísle ze dne 26. května, který nesl velmi pichlavý název *Pardubičtí lékaři nemohou se rovnati hradeckým?*. Jde o problém, který byl vyvolán vydáním nařízení, že všichni železničáři z našeho okresu budou jezdit na prohlídky do Hradce Králové. Dříve jezdili do nemocnice v Praze na Vinohradech, ale tam již nezvládají ošetřovat všechny pacienty. Republika byla proto rozdělena podle krajů a v nich bylo zvoleno vždy jedno pracoviště, kam museli železničáři dojíždět na prohlídky. Ptají se proč by pardubičtí zaměstnanci železnice jezdili do Hradce, když v Pardubicích je dobře vybavená nemocnice. Přes léto měl *Rozhled* opět prázdninovou přestávku. Číslo 26 vyšlo 29. června a následující až 1. září.

V čísle 29 ze dne 15. září byla oznámena smrt T. G. Masaryka. Je zde napsáno skoro to samé jako ve *Východu*. Jedinou novou informací o smrti prezidenta Osvoboditele je přesný časový údaj jeho skonu. Tomáš Garigue Masaryk zemřel dne 14. září ve 3:29.

V Pardubicích byl představen barevný film na přednášce v hotelu Veselka, kde se konal filmový večer.

„Byly zde představeny filmy a fotografie v přírodních barvách, které jsou zvláštní tím, že byly pořízeny na film Kodakchrome, který si nyní každý amatér může sám, bez jakýchkoli pomůcek, pořizovati barevné snímky.“⁹⁵

⁹³ Východočeský Rozhled. Ročník 7. Číslo 8. 24. února 1937. Strana 1

⁹⁴ Východočeský Rozhled. Ročník 7. Číslo 16. 21. dubna 1937. Strana 2

Aby nevznikl mylný dojem, že *Rozhled* byl velmi seriózním tiskem, který pouze hájil občany, tak jsem vybral také článek, který poukazuje na jeho bulvárnost. V čísle 36 ze dne 3. listopadu se objevuje titulek *92letý si vzal 42letou*. Zde uveřejňují zprávu o tomto sňatku, který je ještě daleko kurióznější. Tento starý muž si vzal rozvedenou ženu, jejímž manželem byl synovec zmiňovaného starce. Tato zpráva pouze oznamuje tento fakt, ale neřeší již, proč tomu tak bylo. Může nám to velmi připomínat dnešní bulvární tisk, který se honí za senzacemi, ale nezabývá se již příčinou.

Tak jako i předchozího roku si i letos *Rozhled* neodpustil poukázat na problémy ve školství. Již dříve se zabýval katastrofálním stavem školství v Pardubicích, kde jeden z nejvýraznějších problémů byl způsoben nedostatkem budov. V čísle 38 ze dne 17. listopadu nalezneme titulek *Až 80 dětí ve třídě*. Na některých školách se dokonce musel zavést dvousměnný provoz, kdy děti chodily do školy jeden týden na ranní a druhý týden na odpolední vyučování. Problém byl například s větráním, protože děti se prostřídaly během velmi krátké doby a nestihl se vyměnit vzduch. Další problém je spojen se stravováním, protože některé děti to měly daleko od domu a nestačily si zajít domů na oběd. Dále zde píše, že v jedné škole si dokonce děti mezi sebou udělaly sbírku, aby si mohly nechat vymalovat třídu. Tento článek je dalším ostrým upozorněním na bídny stav školství.

Poslední číslo tohoto roku bylo vydáno 22. prosince pod pořadovým číslem 43 a zaujala mne v něm vložená reklama. Za celou dobu, co jsem procházel noviny z období první republiky, jsem se s ničím takovým nesetkal. Neříkám, že nic takového nebylo, ale já jsem se s tím při svém bádání v archívu setkal pouze jednou, a to v tomto případě. Je možné, že to byla normální forma reklamy, která se v jiných výtiscích pouze nedochovala.

3.8 Ročník osmý 1938

Tento ročník je poslední, kterým se zde budu zabývat. Mimo témat, kterým se *Rozhled* věnuje po celou dobu, zde přibývá téma, které bylo pro tento rok velmi aktuální, tedy obavy z blížící se války.

V čísle 2 ze dne 12. ledna vyšel článek *Mnohonásobní milionáři pardubičtí kupují statky a činžáky*. Tento článek se zaměřil na manžele Ulrichovi, kteří v posledních letech velmi zbohatli a zkupují nemovitosti. Zvláštní pozornost vzbudila koupě domu na „Wilsonce“ od rodiny Šípů. V tomto domě totiž sídlila jejich největší konkurence, firma Aloise Erharta.

⁹⁵ Východočeský Rozhled. Ročník 7. Číslo 33. 13. října 1937. Strana 2

Zabývají se zde tím, že lidé, kteří takto zbohatli, by neměli myslet pouze na sebe, ale něco z jejich zisků by mělo přijít i státu. Poukazují na dobu, která je pro Československo velmi těžká. Rád bych zde vyjádřil svůj nesouhlas s tímto článkem, protože mne pobouřil fakt, že osobní majetek nabytý poctivou prací a podnikáním je rodině Ulrychů vyčítán. Tato rodina například postavila dům ve Sladkovského ulici, kde se dodnes říká na „ulryšáku“. Nebyl to právě *Rozhled*, kdo apeloval na to, aby se v Pardubicích stavěly domy odpovídající kvality? Stavět domy se, dle mého názoru, nedá bez peněz. V tomto vydání byl ještě velmi zajímavý článek, který se zabýval nemocnicí. Nepoukazoval na chyby ani na špatné hospodaření, ale popisoval její historii. Název článku byl *Operovalo se v předsíni*. Starý pardubický „špitál“ byl na Bílém předměstí v obecním domě č.p. 117. Zde bylo dvacet lůžek, což bylo nedostačující. Operovalo se všude, kde to bylo jen trochu možné. Z tohoto faktu je odvozen název článku. Zajímavostí je, že zde nebyly segregovány ženy od mužů. Tomu bylo kvůli nedostačující kapacitě lůžek. Dále se zabývají počátkem stavby nemocniční budovy na dnešním místě na začátku 20. století. V roce 1907 zde bylo 175 lůžek a v letech 1926/1927 bylo přistaveno interní oddělení a chirurgie. Dále se pak článek věnuje současnosti. V době aktuálnosti tohoto článku zde byly čtyři operační sály, rentgen a dokonce i přenosný rentgen. V roce 1936 nemocnice ošetřila denně průměrně 535 pacientů. Článek se snaží poukázat na pokrok a vyspělost pardubické nemocnice.

V Pardubicích je opět problém s hazardem, kterého si *Rozhled* nemohl nepovšimnout. Tentokrátě vše nasvědčovalo tomu, že již bude klid. V čísle 8 ze dne 23. února vyšel na titulní straně *Pád východočeského Monte Carla*. Nejrozšířenější hazardní hrou v Pardubicích té doby byl gotes. Prý se dokonce uvažovalo, že by se na zámečku v Pardubičkách zřídila ruleta. Z tohoto nápadu nakonec sešlo. Autor článku vzpomíná na přepadení redaktora, které jsem výše uvedl i já, jenž při své pochůzce byl přepaden hazardním hráčem. Byly i další pokusy o zastrášení redaktorů *Rozhledu*.

Čeho nedocílili redaktoři a policisté, dosáhli nakonec hoteliéři. Ti vyhnali hazardní hráče ze svých prostor a nebylo místa, kde by se dalo obehřávat naivní lidi. Jsou zde uvedeny příklady, jak moc se dalo v gotesu prohrát:

„Jeden uzenař prohrál celý barák v hodnotě takřka miliónovém. Jeden stavitel prohrál na půl miliónu Kč.“⁹⁶

Byl vysloven odhad, že v hazardních hrách v posledních letech se prohrálo zhruba čtyři milióny korun. Už to vypadalo, že v Pardubicích je po hazardu, ale už číslo 11 ze dne

16. března poukazuje na nová sídla a bezpečnostní opatření hazardních hráčů. Článek byl nazván *Gotesáři s panenkou pro štěstí*. Nové sídlo hazardu bylo v Nových Jesenčanech. Aby bylo zabráněno polapení hráčů, byla vytvořena síť několika hlídačů, kteří v případě blížícího se nebezpečí dávali varovné zprávy. Profesionální hráč gotesu měl u sebe panenku, která uschovala peníze, aby při případném policejním zásahu hráč neměl u sebe větší obnos peněz. Poukazují, že mezi gotesáři se nacházejí i „gentleman“, kteří po obehání „volavky“ zaplatí dotyčnému útratu a ještě mu dají na vlak, aby se dostal domů.

„Je velmi zajímavé poslouchat takového hlídače, když vypráví, jak obehnaný je dojat velkomyslností gotes-bankéře až k slzám.“⁹⁷

Vital Hitlera – a měl representovat český klub? To je název článku ze dne 30. března, který se nacházel v čísle 13 na úvodní straně. Zde se *Rozhled* zabývá reprezentací hraběte Kinského, který je majitelem heřmanoměsteckého panství, ve Vídni. Nadšeně prý zdravil Vůdce, i když tam byl vyslán českým autoklubem. Tato skutečnost *Rozhled* velmi pobouřila. V čísle 19 ze dne 4. května pobízí *Rozhled* k větší vlastenecké důslednosti. Článek byl vydán pod názvem *Český občane, probud' se!*. V pohraničí Němci bojkotují vše, co je české, ale zde se tomu tak neděje. Jako příklad uvádí to, že jeden nejmenovaný pardubický lékař si koupil domů německé piáno Flügel, které mu samozřejmě přivezli němečtí závozníci. Jsou zde položeny otázky jako *Což české piáno není stejně dobré?* atd.

Článek z čísla 27 ze dne 29. června se jmenoval *Na obranu naší Francovky!* Na veřejnost se dostala lživá pomluva, že tuto fabriku vlastní Němci. Ve vzdálenějších obcích od Pardubic se začalo bojkotovat zboží, které tento závod vyráběl. Nápravu zjednala rada města, která vydala dne 10. června prohlášení, kterým uvádí věci na pravou míru. Tato firma zaměstnává 77 českých úředníků a jednoho německého, který má na starosti obchodní spojení s Německem. Na dělnických pozicích zde pracuje 257 Čechů a 2 Němci. Obě tyto německé rodiny posílají své děti do českých škol. Kapitál pochází z Československa, Švýcarska a Anglie. Ve správní radě zasedají čtyři Češi, Švýcar a Angličan. Dále bylo poukázáno na bohubilou činnost této firmy, kterou jsem již zmínil výše. V tomto závodu bylo vybráno deset tisíc korun na obranu státu. Firma dlouhodobě podporovala rozvoj regionu, neboť v Polabí zavedla pěstování čekanky, která se dříve musela dovážet. V této souvislosti vzniká i navazující průmysl, tedy sušárenský. Tato surovina se stala obchodním artiklem, který se

⁹⁶ Východočeský Rozhled. Ročník 8. Číslo 8. 23. února 1938. Strana 1

⁹⁷ Východočeský Rozhled. Ročník 8. Číslo 11. 13. března 1938. Strana 1

dokonce i vyváží do ciziny. Rád bych zde citoval jednu větu z tohoto článku, která dává jasně najevo stanovisko *Rozhledu*:

„Je přímo patriotskou povinností Pardubáků, aby měli pro místní průmysl porozumění, aby ji proti štváčům a šířitelům nepravd hájili.“⁹⁸

Rozhled bylo periodikum, které se snažilo upozorňovat veřejnost na nešvary ve společnosti. Prvá věc, kterou bych časopisu vytkl, je mírná a občasná bulvárnost. Vedle článků kvalitních, které poukazují na chyby ve správě a zamýšlí se nad společenskými a sociálními problémy, jsou zde i články vyloženě bulvárního charakteru. Příklady jsem uvedl výše.

Co se mi dále nelíbilo, bylo časté používání spojení „někteří“, „někdo“, „jeden člen zastupitelstva“, „povídá se“ atd. Tato nekonkrétnost u mne vyvolávala nedůvěru k článkům. Přesto ji lze částečně ospravedlnit. Podle mého názoru se tím redakce bránila před případnými žalobami.

Rozhled jinak hodnotím jako velmi zajímavé periodikum zasahující do všech sfér občanského života. Také bych rád upozornil na fakt, že po celou dobu jeho vydávání ho jako redaktor vedl Stanislav Vinař. Nepodařilo se mi zjistit, jaký byl náklad časopisu, ale dle reklamy soudím, že časopis byl poměrně čtený.

⁹⁸ Východočeský Rozhled. Ročník 8. Číslo 27. 29. června 1938. Strana

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřil na regionální tisk na Pardubicku. Uvedl jsem soupis tisku, který zde vycházel. Dále jsem se podrobněji zaměřil na dvě vybraná periodika *Východ* a *Východočeský Rozhled*. Nejprve jsem vypracoval rešerši z článků a posléze jsem z ní zhotovil souhrn. Takto jsem postupoval v obou kapitolách, které byly zaměřeny na jednotlivá periodika. V závěru budu tyto poznatky používat a srovnávat.

Nejprve bych porovnal politickou příslušnost. U *Východu* je to velmi jednoduché, protože se veřejně hlásí k Národní demokracii. Objevují se zde články, ve kterých představují své volební kandidáty a propagují volební program. Velmi často zbrojí proti socialistům a také proti německému obyvatelstvu. *Východočeský Rozhled* se proklamuje jako nezávislé periodikum. Je ale samozřejmé, že redakce zastávala jisté politické názory, které byly v člancích uváděny. Povšiml jsem si, že nejvíce *Rozhled* brojil proti socialistům. To je společný nepřítel obou novin. Nemůžeme si ale myslet, že se o socialistech vyjadřují stejně. *Východ* převážně poukazoval na to, že socialistický systém hospodaření není dobrý pro naši republiku a kraj. *Rozhled* poukazoval nejvíce na konflikty jejich myšlenek a způsobu života. Objevují se články, které poukazují na majetky socialistických pohlavárů, kteří mají bojovat za dělnickou třídu. Dalším tématem *Rozhledu* je sociální spravedlnost, která je v rozporu s tou socialistickou.

Východ je nositelem nacionalistických myšlenek. Poukazuje na významné osoby z historie i z tehdejší doby a snaží se apelovat na národní cítění. To nalezneme i v *Rozhledu*, ale až v posledních ročnících, kdy již byla oprávněná hrozba války. Chápu to jako naprosto pochopitelnou reakci, která byla zřejmě v celé společnosti. Nacionalismus ve *Východu* je cílený a programově využívaný, kdežto v *Rozhledu* to je naprosto pochopitelný vzhledem k době.

Hlavními tématy v *Rozhledu* jsou: již zmiňovaná sociální spravedlnost, negativní vlivy ve společnosti jako prostitutky, hazard, násilí atd.. Často se zde věnují krizi školství a problémům v samosprávě např.: elektrárna, krematorium a úřednický aparát. Psal jsem i o snahách *Rozhledu* prosadit zbudování koupaliště. Samostatnou kapitolou by byly články zaznamenávající rivalitu mezi Hradcem Králové a Pardubicemi. Jsou zde občas uveřejněny články historické. Jako nejzajímavější hodnotím úvahovou složku, která se objevuje u některých článků. Nejprve rozeberou problém a pak následuje úvaha, v níž se zabývají důvody vzniku problému nebo navrhuji možná řešení. Jedno téma bylo zobrazováno podobně. Byly to články, které se věnovaly výstavě tělesné výchovy a sportu. Obě tato periodika píš

o událostech podobně. Vychvalují město a poukazují na proslulost výstavy. Jeden rozdíl zde ovšem je, *Rozhled* již tenkrát v době svých začátků, poukazoval na chyby a nedostatky, kterých si povšimli.

Ve *Východu* jsou témata podřízena stranickým ideálům. Je zde spousta článků zabývajících se historií. Poukazují jednak na slavná období a jako protipól slouží náměty z temných dějin naší země, převážně z období nadvlády Habsburků. V druhém případě je dost často poukázáno na 28. říjen 1918 a na zásluhy státoprávní strany z níž Národní demokracie vzešla. Velmi významné jsou články, které oslavují životní jubilea. Převážně to jsou straničtí kolegové, místní průmyslníci a lidé, kteří byli známi svým národním cítěním jako byli např.: spisovatelé a buditelé národa. Nejvíce zmiňovanými lidmi byli Alois Rašín, Viktor Dyk a Karel Kramář. Posledně jmenovaný, byl dlouhou dobu v čele politické strany, kterou *Východ* reprezentuje. Po jeho smrti se začínají objevovat daleko častěji články, které se z něho snaží udělat „božskou“ postavu naší země. Oslavují se zde i výročí místních továrníků a jejich podniků. *Východ* byl velkým zastáncem průmyslu. V čele *Východu* se vystřídalo mnoho redaktorů, ale *Rozhled* byl celou dobu pod vedením Stanislava Vinaře.

Ve své bakalářské práci jsem chtěl přiblížit dobu a události na Pardubicku v letech 1918-1938, které měly být opřeny o dobový tisk. Nedokážu posoudit objektivně svou práci, ale pro mne je přínos jednoznačně pozitivní. Zpracovávání tohoto tématu mně pomohlo nahlédnout pod povrch. V úvodu jsem napsal, že doba první republiky mi učarovala, aniž bych věděl proč. Po zpracování tohoto tématu mám již jasno. Byla to doba demokracie, svobody a do jisté míry i charakteru.

Resumé

I focused on regional press in Pardubice. In the first chapter I foreshadowed the situation in nationwide press and I brought in the list of press which came out here. Further I focused on two chosen serials *Východ* and *Východočeský rozhled* in detail. Firstly I made background research from articles and after it I made summary from them. I continued like this in both chapters which were focused on individual serials. First of all I would compare the political belonging. It is very easy in *Východ* because this is for National democracy. There appear articles where they introduce carpetbaggers and promote programme of election. They are often against socialists and German population. *Východočeský Rozhled* is called independent serial. But it is for sure that edition supported certain political opinions which were mentioned in articles. I noticed that *Rozhled* was against the socialists the most. It is the common enemy of both newspapers.

Východ is the head of nationalistic thoughts and ideas. It wants to show important people from history and that time and tries to appeal on national feeling. We can find it in *Rozhled* too but in the last runs when the war started to be actual. I understand it as clear reaction which was obviously in whole society. Nationalism in *Východ* is targeted and controlled but in *Rozhled* it is understandable due to period of time.

The main topics in *Rozhled* are: social justice, negative influences in society (prostitutes, hazard, violence etc.) There is also crisis in educational system and problems in autonomy for example: power station, crematory and staff of officials. Articles about rivalry between Hradec Kralove and Pardubice would be individual chapter. Time to time there are historical articles which are about our region.

One topic was described almost identically - articles about exhibition of physical training and sport. Both serials write about events in similar way. They praise the town and show the prestige of exhibition. But there is one difference – *Rozhled* tried to show the mistakes and absence, which they noticed

In *Východ* the topics are conformed to partial ideals. Historical topics show the famous period and as antipole there are motives from dark history of our country, mostly dominance of Habsburg. There are very important articles which celebrate jubilees, mostly of partial colleagues, local producers and people who were famous by national feelings. The most mentioned were Alois Rašín, Viktor Dyk a Karel Kramář. The last mentioned was the chairman of National democracy. Articles about his importance start to appear after his

death. Jubilees of local manufacturers and their factories are celebrated here. *Východ* was the supporter of industry.

The main aim of my work was to get to know the press and events in area of Pardubice within the first republic.

Použitá literatura

Redigoval archivář Bičík, Zdeněk: Bibliografie kraje Pardubického. Krajský dům osvěty, Pardubice: 1959

Beránková, Milena: Dějiny Československé žurnalistiky III. Novinář, Praha: 1988, 1 vydání

Bělina, Grulich a kol: Dějiny zemí koruny české II. Paseka, Praha: 1992, 1 vydání
ISBN 80-85192-30-6

Osvaldová, Halda a kol: Encyklopedie praktické žurnalistiky. Libry, Praha: 1999, 1 vydání
ISBN 80-85983-76-1

Východ. Pardubice: Cyril Čechrák, Č.1 1918-zvláštní vydání 28.10 1918;

Východ. Pardubice: Společnost pro vydávání časopisu Východ, Zvláštní vydání 29.10 1918-1935;

Východ. Pardubice: Národní a demokratické vydavatelstvo, 1936-č.39 1939;

Východočeský Rozhled. Pardubice: Stanislav Vinař, č.1 1931-č.10 1934;

Východočeský Rozhled. Pardubice: Otakar Pavlas, č.11 1934-č.33 1938;